

กรณีศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

นางสาวสุชนิษฐ์ บัณฑิตนันท์กุล

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-2402-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A CASE STUDY OF KINDERGARTEN TEACHERS' TASKS IN A LARGE PRIVATE
SCHOOL ADOPTING WHOLE SCHOOL LEARNING REFORM

Miss Suchanin Bunthununthakul

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education
Department of Curriculum, Instruction and Educational Technology

Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2005
ISBN 974-14-2402-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กรณีศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มี
การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โดย

นางสาวสุชนิษฐ์ บัณจุนันท์กุล

สาขาวิชา

การศึกษาปฐมวัย

อาจารย์ที่ปรึกษา

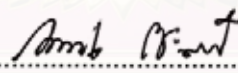
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ

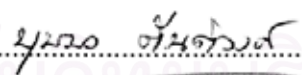
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

.... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทิสนา แชนมณี)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ)

.... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ตันติวงศ์)

สถาบันครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุชนินธ์ บัณฑิตนันท์กุล : กรณีศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการ
เรียนรู้ทั้งโรงเรียน. (A CASE STUDY OF KINDERGARTEN TEACHERS' TASKS IN A LARGE
PRIVATE SCHOOL ADOPTING WHOLE SCHOOL LEARNING REFORM) อ.ที่ปรึกษา :
ผศ.ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ, 183 หน้า. ISBN 974-14-2402-7

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการ
ปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านภาระงานหลัก ภาระงานพิเศษ และภาระงานอื่นๆ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
ประกอบด้วยผู้บริหารของแผนกอนุบาล 1 คน ครูอนุบาล 21 คน และครูผู้ช่วย 21 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ
สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การศึกษาเอกสาร การถ่ายภาพ และการบันทึกเทป
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการลงรหัสและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อให้ได้แบบแผนของภาระงานครูอนุบาล

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

1.1 ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ ได้แก่ 1) ผู้เป็นเสมือนแม่ 2) ผู้เฝ้าระวัง
3) ผู้ส่งเสริม และ 4) ผู้แก้ไข

1.2 ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ได้แก่ 1) งานพัฒนาทาง
วิชาการ 2) งานพัฒนาผู้เรียน 3) งานพัฒนาตนเอง และ 4) งานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.3 ความคิดเห็นของครูอนุบาลต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน คือ ภาระงานของครู
อนุบาลในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ครูอนุบาลจะต้องเตรียมตัวในการปฏิบัติงาน ทำงานร่วมกับบุคคลต่าง
ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงมีกระบวนการในการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการ
เรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2.1 ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล ได้แก่ 1) ปัจจัยด้าน
ผู้บริหาร 2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 3) ปัจจัยด้านครู และ 4) ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน

2.2 การวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้ง
โรงเรียน คือ ครูอนุบาลมีการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีความทุ่มเทและเสียสละ
ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และมีการวางแผนในการปฏิบัติงานต่างๆ โดยคำนึงถึงความสำคัญของงาน
ที่ได้รับมอบหมายเป็นหลัก

2.3 การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและผู้บริหาร คือ โรงเรียนและผู้บริหาร
ส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในด้านการดำเนินงาน ที่มีแนวคิดและนโยบายที่สนับสนุนการ
ดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และด้านจิตใจที่ให้การสนับสนุน เป็นแรงใจ และ
กำลังใจ ในการจัดสวัสดิการรวมถึงการบริหารงานแบบเป็นกัลยาณมิตรกับบุคลากร

ภาควิชา...หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา...ลายมือชื่อนิสิต..... สุชนินธ์ บัณฑิตนันท์กุล.....
สาขาวิชา.....การศึกษาปฐมวัย.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... AmB P. Kant
ปีการศึกษา.....2548.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4683791027 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEY WORD: TEACHERS' TASKS / WHOLE SCHOOL LEARNING REFORM

SUCHANIN BUNTHUNUNTHAKUL : A CASE STUDY OF KINDERGARTEN TEACHERS' TASKS IN A LARGE PRIVATE SCHOOL ADOPTING WHOLE SCHOOL LEARNING REFORM.

THESIS ADVISOR : ASST.PROF. WORAWAN HEMCHAYART, Ph.D. 183 pp.

ISBN 974-14-2402-7.

The purpose of this qualitative research was to study the kindergarten teachers' tasks concerning with main tasks, special tasks, and general tasks in a large private school adopting whole school learning reform. The participants consisted of one administer, 21 each of kindergarten teachers and teacher assistances. Multiple data collections were participatory observation, formal interview, documentary study, photographs, and audiotape. Data analysis was through coding and classifying to patterns of the tasks.

The research findings were as follows:

1. The kindergarten teachers' tasks in a large private school adopting whole school learning reform

1.1 The meanings of teachers' tasks perceived were as 1) a motherhood, 2) a guardian, 3) a promoter, and 4) a corrector.

1.2 The kindergarten teachers' tasks in a large private school adopting whole school learning reform were 1) academic development, 2) development of learners, 3) self development, and 4) relation building with related people.

1.3 The teachers' opinion towards the current tasks was dealing with the increasing of tasks which made the teachers get more preparation on their works, work closer with related people, and systemize their working process.

2. The supporting factors towards the successes in working of kindergarten teachers in a large private school adopting whole school learning reform

2.1 The supporting factors towards the successes in working of kindergarten teachers were in the term of 1) an administrator, 2) a school management, 3) teachers, and 4) parents and community.

2.2 Planning for the kindergarten teachers' tasks in a large private school adopting whole school learning reform were emphasized on the continuum of teaching preparation, the sacrifice on the assignment, and 3) planning by focusing on the core of assignment.

2.3 The promotion of teachers' tasks was concerning with school policies, teaching procedures, and friendly supporting of facilities.

Department...Curriculum, Instruction and Educational Technology...Student's signature *Suchanin B.*

Field of study.....Early Childhood Education.....Advisor's signature *W. Hemchayart*

Academic year.....2005.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ เหมชะญาติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้ ข้อคิด คำแนะนำ และการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่งตลอด ระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แคมมณี ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ต้นติวงศ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจ พิจารณา และให้คำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ของภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และประสบการณ์ในหลายด้านแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร ครูและบุคลากรทุกท่านในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ที่ให้ความเมตตา เอื้อเฟื้อสถานที่ และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งทำให้การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้สนับสนุนทุนอุดหนุนทั่วไปในการทำ วิทยานิพนธ์ ประจำปีภาคต้น ปีการศึกษา 2548

และขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้ให้ชีวิต การสนับสนุน กำลังใจและทำให้มี โอกาสประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ ตลอดจนถึงญาติมิตรทั้งหลาย ที่ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าจนประสบความสำเร็จในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน.....	9
การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.....	9
การปฏิรูปหลักสูตร.....	9
การปฏิรูปกระบวนการจัดการเรียนการสอน.....	11
การปฏิรูปการวัดและประเมินผล.....	12
แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วย การวิจัยและพัฒนา.....	13
แนวคิดการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด.....	13
แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้.....	13
แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน.....	15
แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ.....	16

บทที่		หน้า
2	แนวคิดการมีจุดเน้นในการพัฒนา.....	18
	โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร).....	18
	ความหมาย และความสำคัญของครู.....	21
	ความหมายของครู.....	21
	ความสำคัญของครู.....	22
	คุณสมบัติ คุณลักษณะของครูอนุบาล.....	23
	คุณสมบัติของครูอนุบาล.....	23
	คุณลักษณะของครูอนุบาล.....	23
	ภาระงานตามบทบาท และหน้าที่ของครูอนุบาล.....	25
	ภาระงานตามบทบาทของครูอนุบาล.....	25
	ภาระงานตามหน้าที่ของครูอนุบาล.....	28
	การจัดเตรียมและพัฒนาบุคลากร.....	30
	การเตรียมบุคคล.....	30
	การจัดครูเข้าสอน.....	31
	การจัดครูเข้าสอนชั้นอนุบาล.....	32
	การพัฒนาบุคลากร.....	34
	ความหมายของการพัฒนาบุคลากร.....	34
	ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร.....	35
	กิจกรรมพัฒนาบุคลากร.....	36
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
	การเลือกกรณีศึกษา.....	41
	บริบทโรงเรียน.....	41
	การเลือกกรณีศึกษา.....	44
	ผู้มีส่วนร่วม.....	45
	ผู้บริหาร.....	45
	ครูประจำชั้น.....	45
	ครูผู้ช่วย.....	45

บทที่		หน้า
3	บทบาทของผู้วิจัย.....	46
	การเตรียมตัวเพื่อการวิจัย.....	46
	การเตรียมตัวเข้าสนาม.....	48
	บทบาทในภาคสนาม.....	48
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
	การสังเกต.....	49
	การสัมภาษณ์.....	51
	การศึกษาเอกสาร.....	52
	การถ่ายภาพ.....	52
	การบันทึกเทป.....	52
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
	แบบบันทึกข้อมูล.....	53
	แบบวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร.....	54
	กล้องถ่ายรูป.....	54
	เทปบันทึกเสียง.....	54
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
	การตรวจสอบความเชื่อถือได้.....	59
	การอยู่ในสนามเป็นเวลานาน.....	59
	การตรวจสอบข้อมูลกับคนใน.....	59
	การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า.....	59
	การสังเกตและเก็บข้อมูลด้วยความระมัดระวัง.....	59
	การสร้างบทสรุปและการนำเสนอข้อมูล.....	59
4	ผลการวิจัย.....	61
	ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกรณีศึกษา.....	62
	ข้อมูลเกี่ยวกับครูอนุบาล.....	62
	ตารางกิจกรรมประจำวัน.....	63
	ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน.....	64
	ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้.....	64

บทที่		หน้า
4	ความแตกต่างของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการ ปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนกับในช่วงเวลาที่ไม่มีการปฏิบัติการ เรียนรู้.....	80
	ความคิดเห็นของครูอนุบาลต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายใน ปัจจุบัน.....	121
	ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลใน โรงเรียนที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน.....	126
	ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครู อนุบาล.....	127
	การวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มี การปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน.....	139
	การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและ ผู้บริหาร.....	142
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	147
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	147
	คำถามวิจัย.....	147
	ขอบเขตของการวิจัย.....	147
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	148
	สรุปผลการวิจัย.....	149
	อภิปรายผลการวิจัย.....	151
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย.....	161
	ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้.....	161
	รายการอ้างอิง.....	162
	บรรณานุกรม.....	167
	ภาคผนวก.....	169
	ภาคผนวก ก.....	170
	ภาคผนวก ข.....	173
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	183

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ระดับชั้นเรียนโรงเรียนรัตนากรจำแนกตามจำนวนห้องเรียน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548.....	42
2	จำนวนห้องเรียนโรงเรียนรัตนากรแผนกอนุบาลจำแนกตามจำนวนนักเรียน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548.....	43
3	จำนวนบุคลากรแผนกอนุบาลโรงเรียนรัตนากร.....	44
4	จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย.....	45
5	การเข้าสังเกตอย่างมีส่วนร่วมจำแนกตามวัน.....	50
6	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วม.....	53
7	ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรที่เป็นกรณีศึกษา.....	62
8	ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้.....	80
9	ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน.....	119
10	วุฒิการศึกษาจำแนกตามครูอนุบาล.....	132
11	ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูอนุบาล.....	133
12	ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล.....	138

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

แผนภาพที่

หน้า

- 1 กรอบความคิดภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน..... 47

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้นำปรัชญา แนวคิด และเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม บนความเชื่อที่ว่าถ้าต้องการเด็กเป็นแบบใด การสอนและการบริหารจัดการจะต้องเป็นเช่นนั้น ถ้าต้องการครูลักษณะใดย่อมต้องมุ่งเน้นการฝึกฝนที่ตัวครูผู้นั้นอย่างจริงจัง มิใช่เพียงแต่บอกกล่าวหรืออธิบายให้เข้าใจเพียงอย่างเดียว แต่ต้องทำให้ครูมีความซาบซึ้งและซึมซับความคิด ความเชื่อและวิธีการปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ในการสอนและการบริหารได้จริง ถ้าสามารถปฏิรูปคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้สำเร็จ ก็เป็นที่หวังได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาย่อมส่งผลถึงคุณภาพของเด็กและเยาวชนไทยในอนาคต ทั้งนี้ความสำเร็จจำเป็นจะต้องดำเนินการทั้งระบบ ทั้งการปฏิรูปการผลิตครู การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปการควบคุมการประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และปฏิรูปการบริหารงานบุคคล (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

ในการจัดการศึกษา ครูยังคงมีบทบาทที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนเด็กทรงลงมาจากพ่อแม่ แม้ว่าปัจจุบันวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่จะมีส่วนเข้ามาช่วยในการเรียนมากขึ้น แต่ในการอบรมสั่งสอนเด็กยังจำเป็นต้องพึ่งพาครูเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว (สุพัตรา มาศดิตถ์, 2532) การจัดการศึกษาระดับอนุบาลเป็นการปูพื้นฐานการศึกษาและส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษา โดยจัดขึ้นสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี เด็กวัยนี้ต้องการความดูแลเอาใจใส่จากผู้ใหญ่อย่างใกล้ชิด เพราะยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากนัก การเข้ามาสู่ระบบโรงเรียนของเด็กจึงถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งเพราะเด็กต้องเผชิญกับสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากสังคมในบ้านของตน เด็กที่มีความสามารถในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ในโรงเรียนได้ดีและเร็วย่อมส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาเมื่อเติบโตใหญ่ ดังนั้นครูอนุบาลจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ความนึกคิด ความรู้สึก และเจตคติของเด็ก

การสอนในระดับอนุบาลนั้นครูจะต้องเป็นผู้ชี้แนะและจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและมีความพร้อมที่สามารถเรียนในชั้นประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูอนุบาลจึงไม่ได้ทำหน้าที่

เฉพาะเป็นผู้ให้ความรู้เท่านั้น แต่ยังคงทำหน้าที่พิเศษนอกเหนือจากครูในระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา คือ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพ่อแม่ พี่เลี้ยงของเด็ก ตลอดจนสามารถเป็นเพื่อนกับเด็กได้ (มยุรีย์ เขียวฉ้วน, 2541)

การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าการส่งเสริมให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษาได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ทั้งนี้จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปว่ามีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนยังคับแคบ มีอาคารเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีสนามเด็กเล่น สิ่งแวดล้อมไม่ดี อยู่ในชุมชนหนาแน่น และมีเสียงรบกวน
2. ด้านบุคลากร ครูอนุบาลขาดกำลังใจในการทำงาน มีวุฒิทางอนุบาลเป็นจำนวนน้อย/ไม่เพียงพอ ผู้บังคับบัญชาสั่งงานไม่ชัดเจน บุคลากร ขัดแย้งกัน ไม่เข้าใจขอบข่ายงานที่รับผิดชอบ
3. ด้านการเรียนการสอน โรงเรียนยังขาดสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ ครูขาดการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนใหม่ๆ ในการใช้แนวการจัดประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์ ขาดการแลกเปลี่ยนความรู้กับโรงเรียนอื่น
4. ด้านอื่นๆ ได้แก่ โรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย ขาดการนิเทศภายในศึกษานิเทศก์ ไม่มีความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนอนุบาลและการบริหารงานของผู้บริหารขาดความคล่องตัว งานซ้ำซ้อน ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น

นอกจากนี้กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ยังได้กล่าวถึงครูอนุบาลว่าเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนการประถมศึกษาให้มีคุณภาพ และบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นจึงต้องมีบทบาทที่สำคัญดังนี้

1. บทบาทของครูในการนำหลักสูตรก่อนประถมศึกษาไปใช้

ครูอนุบาลควรยึดหลักการที่สำคัญ คือ

- 1.1 บทบาทของครูในการนำหลักสูตรไปสู่การจัดประสบการณ์ กล่าวคือ ครูต้องมีความเข้าใจหลักสูตร สามารถนำหลักสูตรไปจัดประสบการณ์ได้สอดคล้องกับพัฒนาการโดยการจัดประสบการณ์จะไม่แยกเป็นรายวิชา แต่จะจัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ ต้องมีความยืดหยุ่น

และหลากหลาย ตรงกับความสนใจของเด็ก โดยที่เด็กจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ครูจะต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่เด็ก

1.2 บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตร ครูอนุบาลจะต้องคอยให้ความช่วยเหลือและนำเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยการเรียนรู้ร่วมกันกับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง และการประเมินพัฒนาการเด็กนั้น ครูจะต้องประเมินจากสภาพจริง โดยใช้การสังเกตและพิจารณาผลการปฏิบัติงานของเด็ก นอกจากนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กโดยเป็นแหล่งความรู้ให้การสนับสนุนกับโรงเรียน

2. บทบาททั่วไปของครูอนุบาล

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) และ Beaty (1996) ได้กล่าวถึงบทบาททั่วไปของครูอนุบาลไว้ดังนี้

2.1 จัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก กิจกรรมที่จัดสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก

2.2 จัดคำพูดของเด็กจากการสนทนา ระหว่างเด็กด้วยกัน และระหว่างเด็กกับครู เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก

2.3 ดูแลการรับประทานอาหารของเด็กอย่างใกล้ชิด โดยฝึกให้เด็กช่วยตนเอง ฝึกมารยาทการรับประทานอาหาร ตลอดจนดูแลในเรื่องสุขลักษณะนิสัยของเด็ก

2.4 จัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก โดยจัดสื่ออุปกรณ์ให้เพียงพอ และเหมาะสมกับวัย และความสนใจของเด็ก

2.5 ประเมินพัฒนาการของเด็กให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งนี้เพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนาการ และแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กต่อไป

2.6 จัดทำงานธุรการประจำชั้นให้ถูกต้อง และเป็นประจำ

2.7 ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กโดยการยอมรับความรู้สึก ความคิดเห็นของเด็ก ใช้คำถามเพื่อการกระตุ้นให้เด็กคิด ตลอดจนชมเชยให้กำลังใจเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

2.8 ตรวจสุขภาพประจำวัน โดยการสัมผัสเด็ก เพื่อให้ความรัก ความอบอุ่น และตรวจอาการไข้ของเด็ก รวมทั้งความสะอาดของร่างกาย และหากมีโรคระบาดเกิดขึ้น ครูควรตรวจสอบดูว่ามีใครเป็นโรคบ้าง และทำการป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายไปยังเด็กอื่น

2.9 หากมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ครูต้องให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

2.10 สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง โดยการปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเสริมและพัฒนาเด็ก

2.11 ให้ความรู้กับผู้ปกครองเพื่อให้การพัฒนาเด็กไปในทิศทางเดียวกัน

จากความสำคัญของครูอนุปาลดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งถือได้ว่ามีครูเป็นตัวจักรที่สำคัญยิ่งตัวหนึ่งในการผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเป็นไปได้อย่างเป็นระบบ

หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. 2542 มา 3 ปี ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2545 และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 แต่การปฏิรูปการเรียนรู้ยังคงเป็นประเด็นเด่นที่สังคมทุกฝ่ายต่างจับตาตรวจสอบว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด ในรายงานสภาวะการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2546 พบว่า จนถึงปัจจุบันความพยายามของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ โดยเฉพาะในด้าน “การปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ” และ “การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” (อมรวิชัย นาครทรรพ, 2547)

เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างมีระบบ และเป็นการปฏิรูปที่เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวคิดแนวทางการจัดการศึกษาของกฎหมายการศึกษาของชาติ การปฏิรูปการเรียนรู้จึงควรเป็นไปทั้งโรงเรียน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ต้องเรียนรู้ที่จะดำเนินงานในหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานดังกล่าวนี้ต้องใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาตนเอง ต้องใช้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถดำเนินภารกิจตามหน้าที่ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทั้งในมิติของคนและมิติของงาน (ธีระ รุญเจริญ, 2545)

จากการที่การปฏิรูปการเรียนรู้จะต้องเป็นไปทั้งโรงเรียนนั้นทำให้โรงเรียนต้องใช้ตนเองเป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งจะต้องมีความพร้อมในทุกด้านที่เกี่ยวข้อง และการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนไม่ว่าจะใช้วิธีการใด บุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูทั้งโรงเรียนมีการพัฒนาตนเองและปฏิรูปการเรียนการสอน

ตั้งแต่มีการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาได้มีโรงเรียน/สถานศึกษาจำนวนหนึ่งที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และได้เริ่มงานการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนไปด้วยตนเองตามกำลังความสามารถของตน โรงเรียน/สถานศึกษาที่ได้ดำเนินงานดังกล่าวต่างก็ได้รับผลแตกต่างกันไป มีทั้งที่ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ ส่วนที่ประสบผลสำเร็จก็ได้รับความสำเร็จในระดับที่แตกต่างกันไป ทิศนา แชมมณี และคณะ

(2544) ได้สังเกตเห็นว่า การศึกษาถึงความสำเร็จและกระบวนการสู่ความสำเร็จของโรงเรียน/สถานศึกษา ดังกล่าว จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโรงเรียน/สถานศึกษา อีกเป็นจำนวนมากที่กำลังจะเริ่มต้นการพัฒนาหรือการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โรงเรียนรัตนากรถือได้ว่าเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาขนาดใหญ่ซึ่งมีผู้บริหารและครูที่มีวิสัยทัศน์ เห็นถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และมีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) และได้รับการประเมินจากโครงการว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานในระดับอนุบาล โรงเรียนได้มีนโยบายในการส่งเสริมให้ครูในแผนกอนุบาลแต่ละท่านได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ รวมถึงร่วมกระบวนการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนา ปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนแนวคิด กระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดและแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนว่ามีภาระงานตามความเป็นจริงอย่างไร เปลี่ยนแปลงอย่างไรในยุคปฏิรูปการศึกษา และมีปัจจัยเกื้อหนุนอะไรที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโรงเรียน/สถานศึกษา อีกเป็นจำนวนมากที่กำลังจะเริ่มต้นการพัฒนาหรือการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และได้ข้อมูลที่โรงเรียน/สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในโรงเรียน/สถานศึกษาของตนให้ประสบผลสำเร็จได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านภาระงานหลัก ภาระงานพิเศษ และภาระงานอื่นๆ

คำถามวิจัย

1. ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
  - 1.1 ครูอนุบาลรับรู้ถึงความหมายของภาระงานอย่างไร
  - 1.2 ภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนแตกต่างจากในช่วงเวลาที่ไม่มีการปฏิรูปการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร
  - 1.3 ครูอนุบาลมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน
2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
  - 2.1 อะไรคือปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล
  - 2.2 ครูอนุบาลแต่ละคนวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของตนเองอย่างไร
  - 2.3 โรงเรียนและผู้บริหารมีส่วนในการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. กรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนรัตนากร (นามสมมติ) แผนกอนุบาล สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับการประเมินว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนจากโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)
3. ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ภาคการศึกษา (มิถุนายน – ตุลาคม 2548) ในการศึกษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการศึกษาและข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน หมายถึง การพัฒนา ปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนแนวคิด กระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับแนวคิดและแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545) โดยทุกฝ่ายดำเนินการไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ

ครูอนุบาล หมายถึง ครูประจำชั้นผู้ปฏิบัติการสอนในระดับอนุบาลของโรงเรียนรัตนากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ครูผู้ช่วย หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครูอนุบาลและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการระงานของครูอนุบาล

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ทำหน้าที่บริหารของแผนกอนุบาล ในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายอนุบาล

โรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนตามแนวของ โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

ปัจจัยเกื้อหนุน หมายถึง องค์ประกอบแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติการระงานที่อยู่ใน ความรับผิดชอบของครูอนุบาล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. หน่วยงาน/สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูได้ ปฏิบัติภารกิจเหมาะสมกับการเป็นครูผู้สอน อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็ม ศักยภาพ
2. หน่วยงาน/สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการอบรมครู เพื่อให้ครู เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติการระงานตามหน้าที่ต่างๆ ของครูอนุบาล
3. หน่วยงาน/สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับภาระงานของครูอนุบาล ไปใช้ ประกอบการตัดสินใจในการวางแผน กำหนดนโยบายในการจัดการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ ครูอนุบาล
4. หน่วยงาน/สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูป การเรียนรู้ทั้งโรงเรียนไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในโรงเรียน/ สถานศึกษาของตนให้ประสบผลสำเร็จได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง กรณีศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาได้ดังต่อไปนี้

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

1.1 การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.1.1 การปฏิรูปหลักสูตร

1.1.2 การปฏิรูปกระบวนการจัดการเรียนการสอน

1.1.3 การปฏิรูปการวัดและประเมินผล

1.2 แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและ

พัฒนา

1.2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

1.2.2 แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

1.2.3 แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน

1.2.4 แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ

1.2.5 แนวคิดการมีจุดเน้นในการพัฒนา

1.3 โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

2. ความหมาย และความสำคัญของครู

2.1 ความหมายของครู

2.2 ความสำคัญของครู

3. คุณสมบัติ คุณลักษณะของครูอนุบาล

3.1 คุณสมบัติของครูอนุบาล

3.2 คุณลักษณะของครูอนุบาล

4. ภาระงานตามบทบาท และหน้าที่ของครูอนุบาล

4.1 ภาระงานตามบทบาทของครูอนุบาล

4.2 ภาระงานตามหน้าที่ของครูอนุบาล

5. การจัดเตรียมและพัฒนาบุคลากร

5.1 การเตรียมบุคคล

5.2 การจัดครูเข้าสอน

5.3 การจัดครูเข้าสอนชั้นอนุบาล

5.4 การพัฒนาบุคลากร

5.4.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

5.4.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร

5.4.3 กิจกรรมพัฒนาบุคลากร

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

1.1 การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งมีจุดหมายสำคัญในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย ให้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

เมื่อพูดถึง “การเรียนรู้” สิ่งที่จะต้องมาเกี่ยวพันด้วยเสมอก็คือเรื่อง (1) กระบวนการเรียนรู้ (2) สารการเรียนรู้ และ (3) ผลการเรียนรู้ ดังนั้นในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่นัจหมายรวมทั้งการปฏิรูปทางด้านกระบวนการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ รวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูด้วย เพราะการจัดการเรียนรู้ของครูมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่การปรับเปลี่ยนเฉพาะที่ตัวครู ก็คงจะไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สมบูรณ์ได้ หากผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครองและชุมชนไม่ให้การส่งเสริมสนับสนุน ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องเป็นไปอย่างพร้อมเพรียงกันทุกฝ่าย (ทิตนา แชมมณี, 2544)

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 22 ที่กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” ทำให้เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษา ส่งผลต่อการปฏิรูปหลักสูตร การจัดการเรียนรู้อการวัดและประเมินผล ดังนี้ (ทิตนา แชมมณี และคณะ, 2547)

1.1.1 การปฏิรูปหลักสูตร

กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการวางรากฐานในการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อการพัฒนา

ที่ยั่งยืนของประเทศ และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงด้านความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีรายละเอียดของลักษณะหลักสูตรพอสังเขป ดังนี้ (ทศนา เขมมณี และคณะ, 2547)

1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้พัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยจัดทำขึ้นเพื่อให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็กและผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และเพื่อให้สถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ทุกหน่วยงานทุกสังกัดที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

หลักสูตรฉบับนี้ว่าด้วยปรัชญาการศึกษาปฐมวัยว่าเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ หลักสูตรแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี และสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มีรายละเอียดในส่วนของจุดหมาย คุณลักษณะตามวัย สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์เกี่ยวกับการฝึกสุขนิสัย การใช้ประสาทสัมผัส การเคลื่อนไหว การส่งเสริมจินตนาการ และอื่นๆ เน้นการประเมินพัฒนาการ และการเชื่อมต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาปฐมวัยและระดับประถมศึกษาปีที่ 1 โดยยึดหลักการมุ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ การพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย จัดประสบการณ์ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข และการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน สถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

2) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและหลากหลายในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการจัดการศึกษาพิเศษ

หลักสูตรนี้มีโครงสร้างแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้นๆ ละ 3 ปี ตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1 คือ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 – 3 ไปจนถึงช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน 8 กลุ่ม แยกเป็น กลุ่มที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาของชาติ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา และกลุ่มที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษา ขั้นพื้นฐาน เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนในภาพรวมตลอด 12 ปี และให้สถานศึกษานำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรและสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยอาศัยมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นหลัก

ในส่วนของจัดการการเรียนรู้ ให้ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ต้องมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย คำนึงถึงพัฒนาการทางด้านต่างๆ เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ จากการใช้ปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรทั้งสองได้สะท้อนแนวคิดผู้เรียนสำคัญที่สุด และส่งผลโดยตรงต่อการปฏิรูปกระบวนการจัดการเรียนการสอน

1.1.2 การปฏิรูปกระบวนการจัดการเรียนการสอน

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่สะท้อนแนวคิดการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนสำคัญที่สุด ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนในทุกรูปแบบและทุกระดับการศึกษา สามารถนำมากำหนดแนวทางได้ ดังนี้ (ทีศนา เขมมณี และคณะ, 2547)

1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด

และกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิด ประสิทธิภาพการเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความคิด ความสนใจ และความ ต้องการ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อ พัฒนาผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

2) กระบวนการจัดการเรียนรู้

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้เสนอเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ว่า คือ กระบวนการทางปัญญาที่พัฒนา บุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มี ความสุข บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสม เป็นกระบวนการที่มีทางเลือก และมีแหล่ง เรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจ เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็น สำคัญ สอดคล้องกับที่นางลักษณ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2544) ได้เสนอไว้ เกี่ยวกับการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดว่า มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
- 2) ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริงได้คิดเอง ได้ทำเอง และได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 3) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
- 4) ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้
- 5) ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผู้เรียน

1.1.3 การปฏิรูปการวัดและประเมินผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ปรับปรุง พ.ศ. 2545) ได้ กำหนดการประเมินผู้เรียนไว้ในมาตรา 26 ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณา จากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม การ ทดสอบ ควบคู่ไปในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และ รูปแบบการศึกษา” จากข้อกำหนดดังกล่าวทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนการมองการวัดและ ประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อ “การพัฒนา” การเรียนรู้ของ ผู้เรียน ให้ความสำคัญกับการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างทาง (formative evaluation) มากขึ้น

มีการประเมินอย่างรอบด้านด้วยวิธีการที่หลากหลายให้สอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร และเน้นการมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล ของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะตัวผู้เรียนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับหลักการประเมินผู้เรียนว่าควรครอบคลุมองค์ประกอบ 3P ได้แก่ ผลผลิต (product) กระบวนการ (process) และความก้าวหน้า (progress) (ทศนา แชมมณี และคณะ, 2547)

1.2 แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา

รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นรูปแบบที่ยึดแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ มาใช้ในการวางยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แก่ (ทศนา แชมมณี และภาษิต ประมวลศิลป์ชัย, บรรณานธิการ, 2547)

1.2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545) ใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษา ให้เป็นไปในทิศทางที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 ตั้งแต่มาตรา 22-30 ซึ่งในมาตรา 22 ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน โดยมีการจัดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยอื่นๆ ให้เหมาะสมตามแนวที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 23-30 ดังนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้จึงควรดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545) ได้กำหนดไว้ เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายและความต้องการของประเทศในภาพรวม (ทศนา แชมมณี และภาษิต ประมวลศิลป์ชัย, บรรณานธิการ, 2547)

1.2.2 แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

คำว่า “การปฏิรูป” หมายถึง การพัฒนา ปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยน เพื่อให้ดีขึ้น ส่วนคำว่า “การเรียนรู้” มีความหมายครอบคลุมถึง สิ่งที่เราคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งรวมถึงผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ อันเป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ของครู ดังนี้ (ทศนา แชมมณี และคณะ, 2545)

1) ผลการเรียนรู้ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน หลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ สาระต่างๆ ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญในการปฏิบัติ ทักษะกระบวนการ ความรู้สึก เจตคติ และค่านิยมต่างๆ ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ กำหนดเป็นมาตรฐานไว้

2) สาระการเรียนรู้ หมายถึง เนื้อหา / ข้อมูล / ความรู้ต่างๆ ซึ่งมีหลากหลาย ประเภท เช่น สาระที่มีลักษณะเป็นข้อเท็จจริง (fact) ความคิดเห็น (opinion) มโนทัศน์ (concept) หลักการ (principle) ทักษะปฏิบัติ (psycho-motor skills) ทักษะกระบวนการ (process skills) หรือความรู้สึกและเจตคติ (attitude) เป็นต้น การจัดสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับ ความสนใจและปัญหาความต้องการของผู้เรียนและมีลักษณะที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับ ชีวิตจริง จะช่วยให้ผู้เรียนนำสาระความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

3) กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้สาระและ กระบวนการต่างๆ ซึ่งมักส่งผลต่อผลการเรียนรู้ หากผู้เรียนใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและ เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และสาระการเรียนรู้ ก็ย่อมช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ที่ดีตามมา

ส่วนการจัดการเรียนรู้ หรือ การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการของ ผู้สอน / ครู เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการวางแผนจัดสาระการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ที่ เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ด้วย ตนเอง และช่วยอำนวยความสะดวกแก่การการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร รวมไปถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่ดี ย่อมต้องอาศัยสาระการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ ที่เหมาะสม ซึ่งขึ้นกับการจัดการของครูผู้สอน ดังนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้จึงหมายถึง การปรับวิธี เรียนของผู้เรียน และการเปลี่ยนวิธีสอนของครู แต่เนื่องจากทั้งครูและผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่ใน บริบทของโรงเรียนและชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการทำงานของครู ในขณะที่ ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้เรียน การปรับเปลี่ยนจะเกิดผลสมบูรณ์ได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลที่ เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและให้การสนับสนุนส่งเสริมการปรับเปลี่ยนให้เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้ จึงมีความหมายครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแนวคิดและการกระทำของ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการจัด การศึกษาและจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่เป็นประโยชน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ เหมาะสม อันจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดีตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (ทิศนา แคมมณี และ ภาษิต ประมวลศิลป์ชัย, บรรณานิติการ, 2547)

1.2.3 แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน (whole school reform)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ให้ได้ผลจะต้องครอบคลุมการปรับเปลี่ยนทั้งทางด้านสาระและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน จึงจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนรู้ตามความคาดหวัง แต่การปรับเปลี่ยนดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นขึ้นกับปัจจัยหลายด้าน ด้านที่สำคัญมากก็คือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm) หรือแนวคิด ซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ขั้นตอนสำคัญของการดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือ การทำให้ผู้ที่ปรับเปลี่ยนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการปรับเปลี่ยน และยอมรับการเปลี่ยนแปลง แต่การปรับเปลี่ยนทั้งกระบวนทัศน์และพฤติกรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมเกิดขึ้นได้ยาก หากผู้เกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อมไม่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยน แม้ครูผู้สอนยินดีที่จะเปลี่ยนแปลง แต่หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพื่อนครูด้วยกัน หรือผู้ปกครอง ครูก็จะต้องเผชิญอุปสรรคปัญหาต่างๆ ซึ่งอาจทำให้ครูดำเนินการไม่ได้จนเกิดความท้อถอย การพัฒนาที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลเพียงบางคน จึงไม่มีพลังพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่ หรือในวงกว้างได้ แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน (whole school approach) จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญในการช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participation) ในการดำเนินการ

การพัฒนาทั้งโรงเรียน (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2544) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ โดยมีการดำเนินการอย่างครอบคลุมในทุกองค์ประกอบของโรงเรียน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยทั่วไปการพัฒนาทั้งโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นสำรวจ (E-explore) (2) ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด (C-converse) (3) ขั้นการวางแผน (P-plan) (4) ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน (I-implement) (5) ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน (E-evaluation) และ (6) ขั้นการปรับปรุงแผนงาน (R-revision) โดยการดำเนินการดังกล่าวจะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1) การบูรณาการเข้าสู่ระบบงาน (built-in) เป็นการนำเรื่องที่ต้องการนำเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานและภาระงานที่ทำอยู่ตามปกติ ไม่ใช่เป็นภาระเพิ่มเติมหรือโครงการชั่วคราวเฉพาะกิจ

2) การจัดให้ครบวงจร (complete cycle) โดยนำเรื่องที่ต้องการปฏิรูปเข้าไปอยู่ในขั้นตอนต่างๆ ของระบบและภาระงาน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผล

3) การพัฒนาให้ครอบคลุมทุกส่วนของระบบโรงเรียน (total development) โดยให้เรื่องที่ต้องการพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของทุกองค์ประกอบของโรงเรียน ไม่ใช่เป็นโครงการเอกเทศ

4) การกำหนดปัจจัยพื้นฐาน (basic requirement) ที่เอื้อต่อการปฏิรูปโดยพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระบบงาน กระบวนการทำงาน บุคลากร โครงสร้างของโรงเรียนทางกายภาพ เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมของเรื่องที่ต้องการ

5) การส่งเสริมให้พัฒนาตนเอง (self development) โดยให้ฝ่ายต่างๆ และบุคคลที่เกี่ยวข้องทำการประเมินตนเองเกี่ยวกับการดำเนินงาน และพัฒนาตนเองในเรื่องนั้นอย่างต่อเนื่อง

6) การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participation) โดยให้ทุกฝ่าย ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเรื่องนั้น บนพื้นฐานของความเข้าใจ การยอมรับ และตระหนักในความสำคัญ

การจัดการในลักษณะดังที่กล่าวมา ต้องครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานที่เป็นองค์ประกอบหลักของงานในโรงเรียน คือ

1) การบริหารจัดการ ได้แก่ เป้าหมาย ธรรมนูญโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน แผนระยะยาวและแผนปฏิบัติงาน ระบบงานและภาระงานของฝ่ายต่างๆ การพัฒนาบุคลากร การนิเทศและการประเมินภายใน และโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและสื่อสารสัมพันธ์

2) การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การจัดสภาพห้องเรียน การใช้สื่อและเทคโนโลยี และการประเมิน

3) กิจกรรมในโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำภาคการศึกษา กิจกรรมวันสำคัญ และกิจกรรมนอกหลักสูตร

4) กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง หน่วยงานราชการ หรือองค์กรทางสังคม

ด้วยเหตุที่การพัฒนาทั้งโรงเรียนให้แนวคิดและแนวทางที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ได้ผล การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่น่าจะมีพลังเพียงพอที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน (ทีศนา เขมมณี และภาษิต ประมวลศิลป์ชัย, บรรณานิติการ, 2547)

1.2.4 แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ (research and development และ action research)

เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินไปอย่างยั่งยืนตลอดชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ มิใช่เป็นเพียงการดำเนินการตามกระแสเพียงชั่วคราวชั่วคราว การพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย สามารถใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็น

เครื่องมือในการเรียนรู้ และพัฒนางานของตน จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ และมีความยั่งยืน

การวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นการพัฒนาแบบหนึ่งที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือหรือเป็นยุทธวิธีในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในทิศทางหรือลักษณะที่ต้องการ โดยใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนางาน ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพของงานและมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบ มีการศึกษาทดลอง เพื่อให้เห็นผลประจักษ์ มีการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้และมีการปรับปรุงพัฒนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งการพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

การวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) กล่าวคือ เป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้วิจัยเองเพื่อหาคำตอบมาแก้ปัญหาของตนหรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ ผู้ทำวิจัยและผู้ใช้ผลการวิจัยเป็นคนบุคลากรเดียวกัน ดังนั้น จึงเป็นงานวิจัยที่เหมาะสมกับครูผู้สอนในห้องเรียนที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน การวิจัยในลักษณะนี้จึงเป็นกระบวนการที่สามารถเสริมพลังอำนาจครู เป็นการพัฒนาศึกษาในระยะยาว สามารถพัฒนาบุคลากรครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูและผู้อื่นร่วมกัน และเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความร่วมมือของครูในโรงเรียนกับนักวิจัยหรือนักวิชาการในมหาวิทยาลัยได้

การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คือ งานด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านการปรับปรุงพัฒนางาน ให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว ไม่แยกส่วนกัน ช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

การวิจัยปฏิบัติการที่นำมาใช้ในชั้นเรียนในลักษณะนี้ เรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (classroom action research) การวิจัยในลักษณะนี้เน้นให้เห็นว่าปัญหาการวิจัยที่นำมาศึกษาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และผู้ทำวิจัยหลักคือครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ทำวิจัยจะทำเพียงคนเดียว แต่หากการวิจัยนั้นเป็นการร่วมงานกันระหว่างครูหลายคนหรือครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อแสวงหาคำตอบร่วมกัน จะเรียกว่าเป็นงานวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียนแบบรวมพลัง (collaborative classroom action research) การวิจัยปฏิบัติการอีกแบบหนึ่ง คือ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research - PAR) เป็นการวิจัยที่มีลักษณะเป็นการวิจัยปฏิบัติการ (action research) มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติและนำข้อค้นพบไปใช้ในการปฏิบัติจริง แต่ในกระบวนการวิจัยจะมีกลุ่มบุคคลภายนอก ได้แก่ นักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัย มาร่วมทำงานกับกลุ่มผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงาน

เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งจากภายในและภายนอกหน่วยงาน (ทศนา เขมมณี และภษิต ประมวลศิลป์ชัย, บรรณานิการ, 2547)

1.2.5 แนวคิดการมีจุดเน้น (focus) ในการพัฒนา

เนื่องจากมีประเด็นการเรียนรู้จำนวนมากที่ควรจะได้รับ การปฏิรูปให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง 2545) การดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในหลายๆ เรื่อง หลายๆ ประเด็นไปพร้อมๆ กันทั้งหมด ซึ่งจะให้ประสบความสำเร็จในเวลาจำกัด อาจเป็นไปได้ยาก และใช้เวลานาน ดังนั้น การให้โรงเรียนหยิบยกจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาขึ้นมาดำเนินการก่อน โดยรวมพลังกันดำเนินการปฏิรูปในเรื่องที่เป็นจุดเน้นนั้นให้สำเร็จ จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้การปฏิรูปเห็นผลประจักษ์ในเวลาที่รวดเร็ว และจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจที่จะดำเนินการปฏิรูปในประเด็นอื่นๆ ต่อไปอีก (ทศนา เขมมณี และภษิต ประมวลศิลป์ชัย, บรรณานิการ, 2547)

1.3 โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

จากการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีเป้าหมายคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานด้านผู้เรียน นั่นคือต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ โคนักเรียนต้องปรับเปลี่ยนวิธีเรียนรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนวิธีสอนของครูให้สอดคล้องตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่การจะพัฒนาครูทุกระดับทั่วประเทศให้มีความสามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นการยากแต่มีความสำคัญยิ่งที่ต้องดำเนินการเพราะต้องเกี่ยวข้องกับครู นักเรียน และผู้ปกครองทั่วประเทศซึ่งสามารถทำได้และมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของทุกคนและสำคัญต่ออนาคตของชาติ การแสวงหายุทธวิธีในการพัฒนาครู ผู้เรียนและบุคคลต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายการศึกษาและสำนักงานปฏิรูปการเรียนรู้ (สปร.) ซึ่งมีบทบาทกำหนดนโยบายเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ จึงประสานกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการร่วมกันสนับสนุนคณะนักวิจัยหลักจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อแสวงหายุทธศาสตร์ แนวทาง และรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้ชื่อชุด “โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน” (ทศนา เขมมณี และคณะ, 2544) โดยยึดแนวพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ มาใช้เพื่อวางยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ 1) แนวคิดการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด 2) แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ (learning reform)

3) แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน (whole school reform) 4) การวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ (R&D และ action research) และ 5) การมีจุดเน้นในการพัฒนา

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนดังกล่าวประกอบด้วยโครงการวิจัยแม่บทและโครงการวิจัยย่อย ดังนี้ (เจียมจิตร มะลิรส, 2547)

1. โครงการวิจัยแม่บท

เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการตอบปัญหาในระดับประเทศ ซึ่งมุ่งเน้นการตอบปัญหาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบ และวิธีการที่ใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบ/วิธีการขยายผลการปฏิรูปทั้งโรงเรียนของโรงเรียนต่างๆ โดยการสนับสนุนโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อช่วยให้โรงเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยให้โรงเรียนประมาณ 1-6 โรงเรียน ร่วมมือกันดำเนินงานเป็นโครงการวิจัยย่อยในชุดโครงการวิจัยซึ่งมีโครงการวิจัยแม่บทเป็นร่วมใหญ่ และมีคณะนักวิจัยร่วมทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโครงการวิจัยแม่บท และโครงการวิจัยย่อยโดยนักวิจัยย่อย 1 คน จะดูแลโครงการย่อยประมาณ 3-5 โครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายคือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของโรงเรียนต่างๆ ในมิติที่เกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้บริหาร ชุมชน และนักวิชาการ และมีมิติเกี่ยวกับงาน ได้แก่ งานด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน และการสนับสนุนจากนักวิชาการ และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการขยายผลการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของโรงเรียนต่างๆ ผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการประกอบด้วยคณะนักวิจัย 2 กลุ่ม โดยมีภาระหน้าที่ ดังนี้ 1) คณะนักวิจัยหลักประกอบด้วยคณาจารย์นักวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน ทำหน้าที่วางแผนดำเนินงานชุดโครงการ แสวงหาและกระตุ้นให้โรงเรียน/สถานศึกษา และนักวิจัยที่มีศักยภาพ พัฒนาโครงการวิจัยย่อยที่มีคุณภาพและดูแลติดตามการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อย โดยประสานงานกับนักวิจัยร่วม นักวิจัยภายนอก และนักวิจัยของโรงเรียน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวม พัฒนาและผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ข้อค้นพบและองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและพัฒนา และ 2) คณะนักวิจัยร่วม ประกอบด้วยนักวิจัยในท้องถิ่นที่มีการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยจำนวน 20 คน ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างนักวิจัยหลักและนักวิจัยโครงการย่อย ติดตามการดำเนินงาน และร่วมเรียนรู้กับโครงการวิจัยย่อย ดูแลให้ความช่วยเหลือ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยที่ตนรับผิดชอบ

2. โครงการวิจัยย่อย (50 โครงการ)

เป็นโครงการที่ดำเนินงานโดยโรงเรียน/สถานศึกษาต่างๆ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกระจายอยู่ทั่วประเทศ และมีความหลากหลายในด้านสังกัด ขนาดของโรงเรียน และสถานที่ตั้ง ซึ่งดำเนินการโดยมีนักวิจัยภายนอกซึ่งอาจเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่างๆ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และผู้สนใจอื่นที่ไม่ใช่บุคลากรของโรงเรียน แต่มีความสนใจที่จะร่วมเรียนรู้กับโรงเรียนเข้ามาร่วมวิจัย และให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของโรงเรียนต่างๆ ในมิติที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ของบุคคลได้แก่ ครู นักเรียน ผู้บริหาร ชุมชน และนักวิชาการ และหรือ ในมิติที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน และการสนับสนุนส่งเสริมจากนักวิชาการ คณะนักวิจัยโครงการย่อยประกอบด้วยบุคคลที่ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) คณะนักวิจัยของโรงเรียน/สถานศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารและครูทั้งหมดของโรงเรียน จำนวน 137 โรงเรียน ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับประเด็นการเรียนรู้ที่เป็น จุดเน้นของโรงเรียน และ 2) คณะนักวิจัยภายนอก มีจำนวน 136 คน ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนาพร้อมกับโรงเรียน/สถานศึกษา นักวิจัยภายนอกเป็นบุคคลที่สนใจเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียน และศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา สมรรถภาพ ครู ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ซึ่งผลการวิจัยโดยสรุปของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา (ทีศนา แชมมณี และคณะ, 2547) จากกระบวนการวิจัยและกระบวนการพัฒนาของโรงเรียน/สถานศึกษา จำนวน 135 แห่ง มา 4 รอบๆ ละ 6 เดือน เป็นเวลา 2 ปี และได้รับการยอมรับและยืนยันจากโรงเรียน/สถานศึกษาว่า สามารถปฏิบัติได้จริง (practical) และมีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และคุณภาพในระดับหนึ่งตามบริบทและปัจจัยที่แตกต่างกันของโรงเรียน “รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและพัฒนา” เรียกสั้นๆ ว่า “รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ วพร.” หมายถึง รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้โดยการรวมพลังกันทำวิจัยและพัฒนาทั้งโรงเรียน เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย แนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แนวคิดการปฏิรูปทั้งโรงเรียน และ แนวคิดการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งยุทธศาสตร์หลัก 11 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การใช้ระบบที่เลี้ยงจากภายในและภายนอกโรงเรียน การกำหนดจุดเน้นและสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การเสริมพลังอำนาจ การใช้ทฤษฎีและการวิจัยเป็นฐานในการปฏิบัติ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การรวมพลัง การบูรณาการ การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ การประเมินผลอย่างครอบคลุมและการสร้างเครือข่ายพันธมิตร และกระบวนการดำเนินงาน 10 ขั้นตอน ได้แก่ขั้น (1) เตรียมการ (2) กำหนดปัญหาวิจัย (3) พัฒนาคู่มือ (4) วางยุทธศาสตร์

ดำเนินงาน (5) จัดทำแผนปฏิบัติการและแผนการวิจัย (6) พัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จ (7) จัดทำเครื่องมือ (8) ปฏิบัติการวิจัยและพัฒนา เก็บและวิเคราะห์ข้อมูล (9) สรุปผลและขยายผล และ (10) ประเมินความสำเร็จการดำเนินงาน สรุปได้ว่า รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ วพร. เป็นการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมุ่งให้บุคลากรทั้งโรงเรียนรวมพลังกันดำเนินงาน โดยทุกคนเรียนรู้ที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ของตนให้เป็นไปตามแนวของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ดำเนินการวิจัยและพัฒนาในงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนในภาพรวม

2. ความหมาย และความสำคัญของครู

2.1 ความหมายของครู

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 คำว่า “ครู” หมายถึง “ผู้สั่งสอนศิษย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์” และมาจากคำว่า “ครู” แปลว่า หนัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 171)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่า ครู อีกมาก เช่น เปลื้อง ณ นคร (2525) ได้ให้ความหมายว่า ครูหมายถึง ผู้มีความหนักแน่น ผู้ควรแก่การเคารพของศิษย์ ผู้สั่งสอน

ระพี สาคริก (2529) ได้ให้ความหมายว่า ครูคือ ผู้ทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคม โดยใช้กระบวนการศึกษาอบรมในฐานะผู้ฝึก ผู้แนะ ผู้นำ ผู้ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแก่คนเพื่อสร้างให้เป็นคนดี พลเมืองดี ประพฤติในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2535) ได้ให้ความหมายของครูไว้ว่า

ครู คือมนุษย์

ครู คือกัลยาณมิตร

ครู คือผู้นำทางปัญญาและวิญญาณ

ครู คือผู้มีศาสตร์และศิลปะ

ครู คือผู้ที่ดำรงและค้ำจุนความเป็นไทย

สำหรับคำว่า “ครู” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ปรับปรุง พ.ศ. 2545) หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

ครู ตามความในพระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 มาตรา 24 ได้แก่ (1) ข้าราชการครู (2) พนักงานครูเทศบาล (3) ข้าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งดำรงตำแหน่งประจำในสถานศึกษา ของกรุงเทพมหานคร (4) ผู้ทำการสอนในสถานศึกษาที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวง ศึกษาธิการและได้รับเงินเดือนประจำ

นอกจากนี้ สาลี เหมือนสกุล (2534) กล่าวว่า ครูอนุบาล หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่อบรม สั่งสอนเลี้ยงดูเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งรวมทั้งผู้ที่มีวุฒิทางด้านการศึกษา วุฒิอย่างอื่น ตลอดจนผู้ที่ไม่มีวุฒิทางครู แต่ทำหน้าที่อย่างเดียวกันอาจใช้เรียกชื่อแตกต่างกัน ออกไป เช่น ผู้ดูแลเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก ครูอนุบาล

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ครูคือ ผู้ที่มีหน้าที่สั่งสอนอบรมศิษย์ทั้งด้านความรู้และความ ประพฤติ เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนก็ตาม ครูจะมีหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้รอบด้าน

2.2 ความสำคัญของครู

มีคำกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของครูมากมาย เช่น ครูคือพ่อแม่คนที่สอง ครูคือ แม่พิมพ์ของชาติ และครูคือปูชนียบุคคล ฯลฯ แสดงว่า ครูมีความสำคัญที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนให้ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป นอกจากนี้ ธีรยุทธ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา (2525) ได้สำรวจแนวความคิดและบทความรู้ของผู้รู้ และผู้เกี่ยวข้องกับวงการศึกษาและ วงการครูเกี่ยวกับความสำคัญของครู สรุปได้ว่า

1. ครูเป็นนักพัฒนาคน พัฒนาทั้งด้านความรู้ ความสามารถที่จะเป็นประโยชน์ในการ ดำเนินชีวิตและพัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีจิตใจสูง
2. ครูเป็นผู้ชี้นำทางความคิด ให้แก่ศิษย์ให้รู้จักการตัดสินใจเลือก
3. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และบุคคลทั่วไป
4. ครูเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินการศึกษาอันเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ
5. ครูมีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมเสถียรภาพของประเทศในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองให้มั่นคง เพราะสามารถปลูกฝังค่านิยม เจตคติ ตลอดจนความสำนึก ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองให้แก่นักเรียน และประชาชนได้มากที่สุด
6. ครูเป็นผู้ช่วยเหลือ และพัฒนาชุมชนให้เจริญขึ้นได้เนื่องจากรู้สภาพและปัญหาท้องถิ่น ดีกว่าข้าราชการฝ่ายอื่นๆ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ครูมีภารกิจที่จะต้องจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาขึ้นโดยรอบด้าน ภารกิจดังกล่าวนี้ก็คือ การสอนหรือการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกโรงเรียน ครูจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในระบบการศึกษาซึ่งเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ ครูนอกจากจะเป็นผู้สั่งสอนให้ความรู้ในด้านวิชาการแล้ว ยังจะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่างๆ เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน รวมทั้งสามารถที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. คุณสมบัติ คุณลักษณะของครูอนุบาล

3.1 คุณสมบัติของครูอนุบาล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอนเด็กอนุบาลไว้ ดังนี้

ด้านความรู้ความสามารถ

1. มีวุฒิการอนุบาลศึกษาหรือการศึกษาปฐมวัยหรือเคยผ่านการอบรมการเรียนการสอนในระดับอนุบาล
2. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ และสามารถนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กได้

3.2 คุณลักษณะของครูอนุบาล

ในระยะก่อนวัยเรียนนั้น ครูย่อมจะต้องสำคัญต่อเด็กมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่าครูเป็นครูคนแรกในชีวิตเด็กที่เขาเหล่านั้นได้พบอันเป็นประสบการณ์แรกในชีวิต ดังที่ เบญจา แสงมลิ (2522) กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งรองลงมาจากบิดามารดาของเด็กเอง เมื่อเด็กเล็กๆ จากบิดามารดามาโรงเรียน เด็กก็จะยึดถือครูแทนบิดามารดาของตน ภาพของครูและการกระทำของครูเป็นสิ่งที่ประทับใจเขา ครูจึงต้องระวังอารมณ์ ท่าทางการพูด ตลอดจนการกระทำต่างๆ เพราะเด็กจะถือเป็นแบบอย่างด้วย นอกจากนี้แล้วครูยังทำหน้าที่เชื่อมโยงชีวิตของเด็กกระหว่างบ้านกับทางโรงเรียนด้วย

ลักษณะของครูอนุบาล ครูที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจรักเด็ก พร้อมที่จะอุทิศเวลาเพื่อเด็ก จากหนังสือสารานุกรมโลก (The World Book Encyclopedia, 1980) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูอนุบาลไว้ว่า สิ่งที่ครูควรมี คือ ต้องเป็นคนที่สามารถเข้ากับเด็กได้ ทำงานร่วมกับเด็กได้

มีความอดทน สามารถพูดจากับเด็กได้รู้เรื่อง ครูจะเป็นผู้ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกอิสระ แต่ขณะเดียวกันต้องฝึกฝนให้เป็นผู้ที่มีระเบียบ มีวินัย มีสุขนิสัยที่ดี และเป็นผู้ที่จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

บุญเยี่ยม จิตรดอน (2520) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูอนุบาลที่ดีไว้ ดังนี้

1. จะต้องรักเด็กจริงๆ สนุกสนานกับเด็กแต่ละคนอย่างทั่วถึง ไม่ควรเลือกที่รักมักที่ชัง
2. ยอมรับความจริงในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้โอกาสเด็กแต่ละคนได้ประสบความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ เรียนรู้ถึงความเชื่อมั่นในตนเองปรับตัวเข้ากับกลุ่มสังคมต่างๆ ได้
3. พยายามหาส่วนดีในตัวเด็ก ใช้วิธีชมอย่างฉลาดเพื่อให้เด็กได้มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ดี
4. ใช้วิธีแนะแนวทางอย่างฉลาด ระวังระมัดระวังเพื่อควบคุมกิจกรรมารยาทรวมทั้งความปลอดภัย และควรปล่อยให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างมีขอบเขต
5. พูดกับเด็กช้าๆ และชัดถ้อยชัดคำ เพื่อให้เด็กทั้งชั้นได้ยินโดยทั่วกัน แต่ไม่ถึงกับตะโกน
6. ไม่ดูถูกเหยียดหยามเด็ก และไม่ปล่อยให้เด็กหัวเราะเยาะเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิดหรือทำพลาด ความผิดของเด็กส่วนน้อยหรือคนเดียวไม่ควรให้ทั้งชั้นเดือดร้อน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลไว้ ดังนี้

1. มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา
2. มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก คือ รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดีใจเย็น มีบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบ สุภาพเรียบร้อย มีความเมตตา อดทน และเป็นคนช่างสังเกต
3. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เช่น การโอบอุ้มสัมผัสด้วยความอ่อนโยน ท่าทางเป็นมิตร มองเด็กด้วยสายตาเอื้ออาทร และพูดคุยด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน

โดยสรุปครูอนุบาลควรมีลักษณะดังนี้ มีสุขภาพดี มีความอดทนและอดกลั้น อยู่ในวัยหนุ่มสาว มีอารมณ์ขัน มีไหวพริบ มีการฝึก และมีประสบการณ์ รู้จักควบคุมเสียงไม่ให้ดังหรือเบาเกินไป ตลอดจนรักเด็กโดยทั่วหน้า

และจากงานวิจัยหลายเรื่อง (วันดี วุฒิโชค, 2522; คนอง ตนเล็ก, 2534; ลัดดา นิละมณี, 2531; ราตี ทองสวัสดิ์, 2529; เบญจมา แสงมณี, 2529) พบว่าลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลนั้นจะมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ คือ พูดจาสุภาพ เรียบร้อย ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับเด็ก มีมนุษยสัมพันธ์ดี ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับเด็กและผู้ปกครองและให้ความร่วมมือกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก รักและเมตตาเด็ก ให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน ไม่ขู่และบังคับนักเรียน รู้จักปรับปรุงตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ มีกริยาท่าทางสง่า มั่นใจในตัวเอง แต่งกายสะอาด อารมณ์ดีใจเย็น อดทน ซื่อสัตย์ ยุติธรรม ยิ้มแย้มแจ่มใส ตัดสินใจดี คล่องแคล่วว่องไว ตรงต่อเวลา

รับผิดชอบต่อหน้าที่ นอกจากนั้น ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านอนุบาลโดยตรง หรือควรเป็นบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับเด็กอายุ 3 – 6 ปีมาแล้ว

จากการศึกษาสมรรถภาพของครูอนุบาล โดยชุตินา ลวสุตานันท์ (2524) พบว่า ครูอนุบาลที่จะสอนนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีสมรรถภาพรวมทั้งสิ้น 99 สมรรถภาพ เป็นสมรรถภาพด้านความรู้ 36 สมรรถภาพ สมรรถภาพด้านทักษะ 33 สมรรถภาพ ด้านคุณลักษณะและทัศนคติ 30 สมรรถภาพ โดยในแต่ละสมรรถภาพมีประเด็นหลักดังนี้ คือ สมรรถภาพด้านความรู้ประกอบด้วยความรู้ในเนื้อหาการสอนอนุบาลด้านการเตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และสร้างเสริมลักษณะนิสัย และความรู้ด้านวิชาชีพครู ส่วนสมรรถภาพด้านทักษะแบ่งเป็นทักษะทั่วไป เช่น การจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ การสร้างและใช้สื่ออุปกรณ์ การใช้ภาษา การวัดและการประเมินผล เป็นต้น และทักษะเฉพาะกิจกรรม เช่น การเล่านิทาน การอ่านบทกลอน การขีดหุ่น เป็นต้น ส่วนสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและทัศนคติ ได้แก่ การมีสุขภาพกายและจิตดี รักธรรมชาติและเห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าครูอนุบาลจะต้องมีทักษะเฉพาะที่นอกเหนือจากครูโดยทั่วไป ซึ่งจากการศึกษาของ Tannenbaum และ Rosenfeld (1994) พบว่า ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูโดยทั่วไปแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการอ่าน การเขียน ความสามารถทางคณิตศาสตร์ การฟัง การพูด และการมีมนุษยสัมพันธ์ แต่ครูอนุบาลนั้นจะต้องมีทักษะเกี่ยวกับการดูแลเด็กและให้การอบรมเด็กวัย 3 – 6 ปี ประกอบกับการศึกษาในระดับอนุบาลนั้นเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษา ครูผู้สอนอนุบาลจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็กวัยนี้ เพื่อที่จะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

4. ภาระงานตามบทบาท และหน้าที่ของครูอนุบาล

4.1 ภาระงานตามบทบาทของครูอนุบาล

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อเด็กอนุบาล เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก ลัดดา นีละมณี (2524) กล่าวถึงบทบาทของครูที่ควรพิจารณามีดังนี้

1. การปฏิบัติตนของครูอนุบาลต่อเด็ก ครูอนุบาลควรมีความเข้าใจธรรมชาติของเด็กอนุบาลในเรื่องต่อไปนี้ คือ เด็กไม่ชอบอยู่นิ่ง อยากรู้อยากเห็น จะต้องมีการกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา

ชอบเล่น เด็กต้องการโอกาสที่จะได้เล่นอย่างอิสระสนุกสนาน มีระยะความสนใจสั้น เบื่อง่ายถ้าเด็กเห็นสิ่งของที่ซ้ำๆ ซากๆ และสนใจสิ่งแวดล้อมใกล้ๆ ตัว ชอบเปลี่ยนๆ ที่แปลกตา รูปภาพ

2. รู้ความต้องการของเด็ก เด็กแต่ละคนอาจมีความต้องการในบางสิ่งบางอย่างแตกต่างกันออกไป แต่โดยทั่วไปเด็กมีความต้องการตรงกันในเรื่องต่อไปนี้ คือ ความรัก ความปลอดภัย การยอมรับว่าเป็นคนสำคัญคนหนึ่งในบ้านหรือห้องเรียน ความเป็นคนสำคัญของตนเอง อยากทดลอง อยากทำ อยากรู้ ชอบเลียนแบบผู้ใหญ่ และต้องการคำแนะนำและเหตุผลจากผู้ใหญ่

3. ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก แสดงความสนใจและให้ความอบอุ่นอย่างจริงใจกับเด็กแต่ละคน โดยทั่วถึงกัน โดยแสดงให้เห็นว่าครูรักเด็กอยู่เสมอ ยอมรับความจริงในความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ดูถูกเหยียดหยามเด็ก พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบ ให้โอกาสเด็กแต่ละคนได้รับความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ ใช้วิธีการชมอย่างฉลาดเพื่อให้เด็กเกิดความภูมิใจและอบอุ่นใจ และไม่ควรทำโทษเด็กด้วยการตี ควรใช้วิธีการเตือนด้วยวาจา

4. การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็ก ควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้ คือ จัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสหลายๆ ทางให้เด็กได้คิดค้นด้วยตนเอง สามารถช่วยเหลือเด็กได้เมื่อจำเป็นจริงๆ จัดการในเรื่องต่างๆ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบ และจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อเด็กสามารถเลือกหาประสบการณ์ตามความต้องการ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ไว้ให้พร้อม

5. ประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ เป็นการประเมินในเรื่องของการวัดพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมและแก้ไขลักษณะนิสัยต่างๆ การประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็กอนุบาล ควรใช้หลายๆ วิธี คือ การสังเกต การสนทนา การตรวจผลงาน การสอบปากเปล่า และการทดสอบเป็นการประเมินผล ควรจะได้มีการบันทึกพัฒนาการเด็กเป็นระยะๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาหาแนวทางปรับปรุงวิธีเสริมความพร้อมในการเรียนอีก

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523) ได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาลที่ครูควรมีบทบาท ดังนี้

1. บทบาทในฐานะที่เป็นแบบอย่างแก่เด็ก เด็กเรียนรู้โดยการเลียนแบบ ครูจึงควร
  - มีบุคลิกภาพเป็นแบบอย่างที่ดีอันได้แก่ กิริยาท่าทาง การแต่งกาย การทรงตัว การพูดจาที่เหมาะสมตามสภาพวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ
  - ใช้เสียงสุภาพ และประโยคที่พูดควรเป็นประโยคที่ชัดเจน
  - ฝึกความมีระเบียบ ความสะอาด ความประหยัด โดยการจัดสภาพห้องเรียน มุมเล่นของเด็กให้เคยชินกับความเป็นระเบียบและความสะอาด การรู้จักเก็บรักษาและซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์
  - ปฏิบัติต่อเด็กทุกคนด้วยความรักโดยเสมอหน้ากัน ไม่แสดงความลำเอียง

2. บทบาทในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและการสร้างสรรค์ โดยครูตั้งใจฟังเวลาเด็กพูด สนใจต่อคำถามของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กอยากรู้ อยากเห็น และให้โอกาสเด็กได้เล่นและทำกิจกรรม ด้วยตนเอง

3. บทบาทในการส่งเสริมความเข้าใจภาษา โดยครูสนทนากับเด็ก และจัดกิจกรรมที่ ส่งเสริมการเล่นบทบาทสมมติ โดยการจัดเป็นมุมบ้านและอื่นๆ ตามความเหมาะสม ครูเล่านิทาน และให้เด็กเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเอง หรือประสบการณ์ที่ตนเองได้พบมา

อีกทั้งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) กล่าวว่า ครูอนุบาลเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่ง ต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนการประถมศึกษาให้มีคุณภาพ และบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร ดังนั้นจึงต้องมีบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1. บทบาทของครูในการนำหลักสูตรก่อนประถมศึกษาไปใช้

ครูอนุบาลควรยึดหลักการที่สำคัญ คือ

1.1 บทบาทของครูในการนำหลักสูตรไปสู่การจัดประสบการณ์ กล่าวคือ ครูต้องมีความเข้าใจหลักสูตร สามารถนำหลักสูตรไปจัดประสบการณ์ได้สอดคล้องกับพัฒนาการโดยการ จัดประสบการณ์จะไม่แยกเป็นรายวิชา แต่จะจัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ ต้องมีความยืดหยุ่น และหลากหลาย ตรงกับความสนใจของเด็ก โดยที่เด็กจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ครูจะต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่เด็ก

1.2 บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตร ครูอนุบาลจะต้องคอยให้ความช่วยเหลือและนำเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยการเรียนรู้ร่วมกันกับเด็ก เปิดโอกาส ให้เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง และการประเมินพัฒนาการเด็กนั้น ครูจะต้องประเมินจากสภาพจริง โดยใช้การสังเกตและพิจารณาผลการปฏิบัติงานของเด็ก นอกจากนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กโดยเป็นแหล่งความรู้ให้การสนับสนุนกับโรงเรียน

2. บทบาททั่วไปของครูอนุบาล

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) และ Beaty (1996) ได้กล่าวถึงบทบาททั่วไป ของครูอนุบาลไว้ดังนี้

2.1 จัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก กิจกรรมที่จัดสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก

2.2 จัดคำพูดของเด็กจากการสนทนา ระหว่างเด็กด้วยกัน และระหว่างเด็กกับครู เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก

2.3 ดูแลการรับประทานอาหารของเด็กอย่างใกล้ชิด โดยฝึกให้เด็กช่วยตนเอง ฝึกมารยาทการรับประทานอาหาร ตลอดจนดูแลในเรื่องสุขลักษณะนิสัยของเด็ก

2.4 จัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก โดยจัดสื่ออุปกรณ์ให้เพียงพอ และเหมาะสมกับวัย และความสนใจของเด็ก

2.5 ประเมินพัฒนาการของเด็กให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งนี้เพื่อนำผลมาเป็นข้อมูล ในการส่งเสริมพัฒนาการ และแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กต่อไป

2.6 จัดทำงานธุรการประจำชั้นให้ถูกต้อง และเป็นประจำ

2.7 ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กโดยการยอมรับความรู้สึก ความคิดเห็นของเด็ก ใช้คำถามเพื่อการกระตุ้นให้เด็กคิด ตลอดจนชมเชยให้กำลังใจเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

2.8 ตรวจสอบสภาพประจำวัน โดยการสัมผัสเด็ก เพื่อให้ความรัก ความอบอุ่น และตรวจอาการไข้ของเด็ก รวมทั้งความสะอาดของร่างกาย และหากมีโรคระบาดเกิดขึ้น ครูควรตรวจสอบ ว่ามีใครเป็นโรคบ้าง และทำการป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายไปยังเด็กอื่น

2.9 หากมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ครูต้องให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

2.10 สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง โดยการปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก

2.11 ให้ความรู้กับผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาเด็กไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูที่มีผลต่อการพัฒนาระดับจริยธรรม ทางสังคมให้กับเด็กวัยอนุบาล ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบลักษณะบทบาทของครู 3 รูปแบบ คือ Eclectic, Constructivist และ DISTAR พบว่า ในการสอนแบบ Constructivist ครูจะมีระดับ จริยธรรมทางสังคมในด้านกลวิธีการเจรจาข้อตกลงร่วมกัน การให้และรับประสบการณ์ร่วมกัน ถึงระดับ 2 และ 3 โดยครูมีบทบาทในการแสดงออกถึงความเป็นกันเองอย่างอบอุ่น เป็นมิตร ยอมรับในความคิดเห็นของเด็กและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก (DeVries และ Haney, 1991)

สรุปได้ว่า ครูมีบทบาทหลายด้านที่สำคัญมากในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ซึ่งครูต้องมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กและกับผู้ปกครองโดยตรง ครูจะต้องเข้าใจในพัฒนาการของเด็กและมีวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็กและผู้ปกครอง รวมถึงการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาเด็กให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4.2 ภาระงานตามหน้าที่ของครูอนุบาล

หน้าที่ของครูอนุบาล ครูอนุบาลควรจะเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา ไปทำงานเป็นประจำ เตรียมสอนสม่ำเสมอ เนื่องจากหน้าที่ของครูอนุบาลไม่ได้ขึ้นกับการสอนเลข สอนหนังสือ ความสำคัญของครูขึ้นอยู่กับการสอนให้เด็กรู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักสร้างสรรค์ ครูจะต้องเข้าใจเด็ก

รู้จักชื่อ นามสกุล ประวัติสั้นๆ เกี่ยวกับครอบครัวของเด็ก เพื่อจะช่วยให้เด็กรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญและได้รับความสนใจยิ่งขึ้น ครูควรให้ความสนใจเด็กแต่ละคนเท่าๆ กัน ไม่ลำเอียงเลือกที่รักมักที่ชัง จัดที่นั่งให้เหมาะสม และแนะนำเด็กให้รู้จัก รวมทั้งแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในโรงเรียนด้วย (บุญเยี่ยม จิตรดอน, 2520)

นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้ตามแผนการจัดประสบการณ์ และตามตารางกิจกรรมประจำวัน
2. จัดหา จัดทำวัสดุอุปกรณ์และสื่อ เพื่อใช้ประกอบการจัดประสบการณ์
3. จัดงานธุรการชั้นเรียน เช่น บัญชีเรียกชื่อ สมุดรายจ่ายประจำตัวนักเรียน สมุดบันทึกความพร้อม และบันทึกการตรวจสุขภาพ ระเบียบสะสม ฯลฯ
4. วัดและประเมินความพร้อม และความก้าวหน้าทางพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน
5. มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองของนักเรียน และแสวงหาความร่วมมือในการจัดประสบการณ์หรือแก้ปัญหานักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540)

เบญจา แสงมลิ (2522) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูอนุบาลและผู้ดูแลเด็กเล็กไว้ดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลือ ครูอนุบาลเป็นผู้แนะ ผู้ช่วย ผู้ควบคุมดูแลเด็กให้สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รู้จักช่วยเหลือตัวเอง หัดคิด หัดสังเกต หัดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง
2. ให้การอบรมเด็ก เด็กในวัยอนุบาลนี้ควรได้รับ “การอบรม” มากกว่า “การสอน” โดยครูเป็นผู้คอยแนะนำ ชี้แจง ชักจูง และควบคุมดูแล ส่งเสริมการสร้างความสำเร็จองกามให้แก่จิตใจเด็ก ให้เด็กรู้จักคิด รู้จักสังเกต รู้จักเปรียบเทียบ สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ ให้มีความประพฤติดี และมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด
3. ให้อิสระภาพแก่เด็ก ครูควรให้เด็กมีอิสรภาพที่จะเคลื่อนไหว และใช้กำลังความว่องไวได้ตามความต้องการของธรรมชาติ การที่ครูใช้วิธีบังคับให้เด็กนั่งนิ่งๆ อย่างผู้ใหญ่ เป็นการอบรมที่ขัดกับจิตใจของเด็กในวัยนี้ยิ่งยวด
4. ระวังดูแลเด็กให้ปลอดภัย เด็กเล็กๆ ที่ร่างกายแข็งแรงสุขสบายจะไม่อยู่นิ่ง ชอบการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ จึงมักเกิดอุบัติเหตุและมีอันตราย ครูอนุบาลจึงต้องดูแลเด็กให้อยู่ในสายตาของตนเองเสมอ
5. ส่งเสริมความเจริญเติบโตด้านต่างๆ โดยที่ครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กและเรื่องพัฒนาการของเด็กอย่างดี ให้กินดีอยู่ดี มีการเคลื่อนไหว มีอารมณ์ที่แจ่มใสจริงจัง เล่นและทำงานกับเพื่อน กระทำกิจกรรมที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ การสังเกต การเปรียบเทียบ และการค้นหาเหตุผล

6. ปลุกฝังนิสัยที่ดีงาม เด็กเล็กอายุหนึ่งขวบถึงห้าขวบนี้เป็นระยะสำคัญที่สุดของชีวิต ในการปลุกฝังเด็กให้มีนิสัยที่ดี เด็กจะต้องกระทำสิ่งที่ดีอย่างสม่ำเสมอ สิ่งที่ดีครูจะต้องฝึกหัดให้เด็กทำ เด็กจะได้นำไปปฏิบัติตาม

7. ชัดเกลานิสัยที่ไม่ดี เด็กบางคนมีนิสัยดื้อรั้น เอาแต่ใจตนเอง รังแกผู้อื่น ของแง ตีนกั้ว ครูอนุบาลจะพบเด็กในความรับผิดชอบเช่นนี้และจะต้องคอยแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีของเด็กด้วยการชี้แจงให้เห็น สอนให้รู้จักควบคุมตนเอง ตำหนิและลงโทษถ้ายังดื้อรั้นอยู่ ชมเชยถ้าเด็กประพฤติดีขึ้น การชัดเกลานิสัยต้องใช้เวลาาน ครูต้องฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ มีความอดทน เมตตาปราณีต่อเด็ก เข้าใจปัญหาและสาเหตุของเด็ก จึงจะช่วยชัดเกลานิสัยเด็กได้

8. เตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของครูอนุบาล โดยการเตรียมสภาพของร่างกายและจิตใจให้พร้อมที่จะรับการศึกษาในขั้นต่อไป

9. ให้เด็กมีความรู้เหมาะสมกับวัย เด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็น สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กต้องการคำตอบง่ายๆ ไม่ลึกซึ้ง การที่จะให้เด็กเรียนรู้ั้นควรพิจารณาดูว่าเด็กอายุเท่าใด สนใจต่อสิ่งใด ทุกอย่าง que เด็กเรียนรู้ั้นต้องเป็นสิ่งที่ง่ายและเหมาะสมกับวัยของเด็กและมีประโยชน์ต่อเด็ก สิ่งนั้นควรเป็นความรู้พื้นฐานของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กแลเห็นได้ กระทำได้ เด็กจึงจะเข้าใจได้จริง

สรุปได้ว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการส่งเสริมการเรียนรู้ ชี้นะและคอยเอื้ออำนวย ความสะดวกให้กับเด็กอนุบาล ครูต้องเข้าใจถึงพัฒนาการและวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคน ต้องเป็นผู้มีความรู้วิชาพื้นฐาน และมีคุณลักษณะที่สามารถทำให้เด็กรู้สึกไว้วางใจ อบอุ่น สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

5. การจัดเตรียมและพัฒนาบุคลากร

การดำเนินงานใดๆ ก็ตามปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง คือบุคลากร ซึ่งนับได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดของหน่วยงาน ฉะนั้น หากได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดบุคลากรเป็นอย่างดีแล้ว ย่อมจะเป็นหลักประกันได้ถึงความสำเร็จของงานได้ ซึ่งการจัดและพัฒนาบุคลากรเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ทำให้การจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาบรรลุเป้าหมาย

5.1 การเตรียมบุคคล

การเตรียมบุคลากร เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสรรบุคลากรที่เหมาะสมสำหรับปฏิบัติงานในหน้าที่ การเตรียมความพร้อมบุคลากรในด้านความรู้ความเข้าใจในงาน เช่น

การชี้แจงนโยบาย วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การเตรียมความพร้อมบุคลากรในด้านความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน (วาณี เอี่ยมศรีทอง, 2529)

5.2 การจัดครูเข้าสอน

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2530) กล่าวว่า การจัดบุคลากรเข้าสอนนั้นจะต้องพิจารณาถึง คุณลักษณะบางประการของผู้สอน เช่น ความรู้ความสามารถในการสอน ประสบการณ์ในการสอน ความสนใจ คุณสมบัติพิเศษเฉพาะบางวิชา สิ่งเหล่านี้ผู้บริหารจะต้องทราบเพื่อจะได้จัดครูเข้าสอนให้กับวิชาที่ต้องการ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) กำหนดไว้ว่า การจัดครูเข้าสอนจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน บรรจุเข้าเป็นครูประจำชั้น โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัด อารมณ์และนิสัยใจคอของครูว่าเหมาะสมที่จะเข้าทำการสอนชั้นใด หรือใกล้ชิดกับเด็กวัยใด และได้เสนอแนะหลักการไว้ดังนี้

1. ใจถึง หมายถึง เป็นผู้สุมครใจสอน เชื่อมั่นว่าตนเองสอนได้ดี รักเด็กอย่างทั่วถึง ให้ความยุติธรรมกับนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน อดทนต่อความยากลำบาก เสียสละและมีความรับผิดชอบสูง

2. มือถึง กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความสามารถในการสอน ปรับตัวเองได้ดี มีความรู้และจิตวิทยาเด็ก มีความสามารถในการปกครองนักเรียน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เล่านิทานเก่ง และยังเป็นผู้หมั่นศึกษาค้นคว้า หาความรู้เทคนิคใหม่ๆ อยู่เสมอ รวมทั้งมีความสามารถในการปรับบรรยากาศภายในห้องและนอกห้องเรียนได้ดี

3. สุขภาพถึง ต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย มีสุขภาพจิตที่ดี มีอารมณ์ขัน อยู่เสมอ ไม่โกรธง่าย มีอารมณ์เยือกเย็น ยิ้มเสมอ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี

4. ถึงหลักสูตร ต้องเป็นผู้เข้าใจจุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร เป็นผู้เข้าใจแผนการสอน มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และเป็นผู้มีความพร้อมที่จะปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โรงเรียน และนักเรียน

นอกจากนี้ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541) ได้เสนอแนะการจัดครูเข้าสอน ว่าควรดำเนินการดังนี้

- 1) สสำรวจความพร้อมของบุคลากร
- 2) กำหนดคุณสมบัติสำหรับครูผู้สอนรายวิชา
- 3) จัดตามความถนัดของครู คือ

- 3.1) จัดตามวิชาเอกที่เรียนมา
- 3.2) จัดตามวิชาโทที่เรียนมา
- 3.3) จัดตามรายวิชาที่ครูสนใจ
- 3.4) จัดตามรายวิชาที่ครูมีประสบการณ์
- 4) การแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ได้แก่
  - 4.1) จัดครูคนเดียวสามารถสอนได้หลายวิชา
  - 4.2) จัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอน ช่วยฝ่ายปฏิบัติการ
  - 4.3) จัดคาบเรียนและสอนชั้นเรียนให้ตรงกัน
- 5) หาวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน
- 6) การจัดครูสอนแทน เมื่อครูไม่มาสอน

5.3 การจัดครูเข้าสอนชั้นอนุบาล

การจัดครูเข้าสอนในระดับชั้นอนุบาลนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจะสำรวจหรือศึกษาคุณสมบัติของบุคลากร ในด้านวุฒิการศึกษา ความรู้ ความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ อุปนิสัยและการดูแลเอาใจใส่เด็กให้มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ และสอดคล้องกับบทบาทที่ครูอนุบาลจะต้องปฏิบัติ ดังที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ได้กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของครูชั้นอนุบาลไว้ดังนี้

1. บทบาทต่อเด็ก ครูระดับปฐมวัยจะต้องมีบทบาทที่สำคัญต่อเด็กอนุบาลในหลายประการ ดังนี้

1.1 จัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมให้เหมาะสมแก่วัยของเด็ก โดยศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรและวางแผนการจัดประสบการณ์ ตลอดจนจัดกิจกรรมซึ่งการจัดกิจกรรมในแต่ละวัน ครูสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก

การจดบันทึกคำพูดของเด็กจากการสนทนาระหว่างเด็กกับเด็กด้วยกันและระหว่างเด็กกับครู จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก ซึ่งครูควรจัดทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องกัน

การรับประทานอาหารเช้า และอาหารกลางวันของเด็ก ครูควรดูแลอย่างใกล้ชิดโดยฝึกให้เด็กช่วยตนเอง ฝึกมารยาทในการรับประทานอาหารเช้า และฝึกนิสัยการทิ้งขยะให้เป็นที่ ตลอดจนการทำความสะอาดมือก่อนรับประทานอาหารเช้าและทำความสะอาดปากและฟันหลังรับประทานอาหารเช้า เป็นต้น

การนอนพักผ่อน นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ครูควรจัดให้เด็กได้นอนพักผ่อนทุกวัน ประมาณวันละ 2 ชั่วโมง เพื่อเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการ

ด้านร่างกาย และสติปัญญาของเด็ก ก่อนนอนพักผ่อนควรให้เด็กได้ทำความสะอาดร่างกาย เช่น ล้างมือ ล้างเท้า แปรงฟัน ฯลฯ ตลอดจนฝึกให้เด็กรู้จักจัดเตรียม และเก็บที่นอนด้วยตนเอง และหากว่ามีเด็กคนใดนอนไม่หลับ ควรควรเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น ไปนั่งใกล้ๆ สัมผัสเด็ก อย่างละมุนละม่อม เพื่อเป็นการกล่อมเด็กให้หลับ เป็นต้น

1.2 จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี สภาพแวดล้อมนับว่ามีอิทธิพลและความสำคัญต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นควรต้องจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนให้ดึงดูดความสนใจของเด็ก มีสิ่งของเครื่องใช้ และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ให้เพียงพอ เหมาะกับวัยและความสนใจของเด็ก

1.3 จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ประกอบการจัดประสบการณ์ให้พอเพียง สื่ออุปกรณ์ เครื่องเล่นต่างๆ นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การจัดประสบการณ์ของครูประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้นในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ครูจะต้องจัดเตรียมสื่อให้พร้อม ทั้งสื่อประเภทวัสดุอุปกรณ์และเทคนิค วิธีการต่างๆ ตลอดจนสื่อที่ใช้เสริมประสบการณ์และสื่อประกอบการจัดกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน

2. บทบาทต่อผู้ปกครอง พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเลี้ยงดูอบรมเด็กที่บ้าน เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทางโรงเรียน ครูและพ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องทำงาน ประชาสัมพันธ์ และให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยครูจะต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ดังนี้

2.1 ติดต่oprะสานงานกับผู้ปกครอง โดยพบปะเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน ปรีกษาหารือในรูปแบบของกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อยเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างเสริมและพัฒนาเด็ก จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

2.2 เชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจะเกิดประสิทธิภาพผลสูงสุด เมื่อผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก ดังนั้นควรควรเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ มีประสบการณ์มาร่วมกิจกรรมกับเด็กที่โรงเรียนบ้าง เช่น เล่นดนตรี แสดงงานศิลปะต่างๆ จัดทำอาหารกลางวันและอาหารเสริมให้แก่เด็ก ตลอดจนร่วมในการศึกษานอกสถานที่และร่วมงานในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก เป็นต้น

2.3 ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ครูอนุบาลต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองด้วย เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเหมาะสมกับวัยของเด็กและถูกต้องตามหลักวิชาการ ควรควรจัดทำสรุปพัฒนาการของเด็กรายงานให้ผู้ปกครองได้ทราบ ความก้าวหน้าและพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็กเป็นระยะๆ จัดป้ายนิเทศและจัดนิทรรศการ

เกี่ยวกับเด็ก ตลอดจนจัดทำจดหมายข่าวถึงผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กกับทางโรงเรียนอยู่เสมอ

สรุปการวัดครูเข้าสอนนั้นโดยเฉพาะในระดับอนุบาลจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยจะต้องพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัด และอุปนิสัยใจคอของครูแต่ละคน รวมทั้งพิจารณาถึงความเข้าใจจิตวิทยาของเด็ก มีความรักความเข้าใจ และความยุติธรรม ให้แก่เด็ก และยังคงเป็นผู้ที่หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีบุคลิกภาพดี เป็นที่เคารพรัก และศรัทธาของนักเรียน

5.4 การพัฒนาบุคลากร

หลังจากที่จัดบุคลากรแล้ว โรงเรียนต้องดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

5.4.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาตนเองในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างมาก โรงเรียนนั้นมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การเรียนการสอน ซึ่งผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง คือ ครู อาจารย์ ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษานั้น ควรมุ่งพัฒนาตัวครูอาจารย์เป็นสำคัญ ได้มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรไว้ ดังนี้

สวอนสเบิร์ก (Swansberg, 1968) ได้กล่าวถึงการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบของการศึกษาขณะปฏิบัติงานว่า เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้ปรับปรุงสมรรถภาพของตนเองในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งได้แก่การศึกษาที่ได้รับขณะปฏิบัติงาน

มัลลาลลี และ ดัฟฟี (Mullally and Duffy, 1978) กล่าวว่า การพัฒนาครู - อาจารย์ นั้นเป็นกระบวนการพัฒนาความก้าวหน้าในด้านวิชาชีพของครูและการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาครูจะช่วยให้ครูได้พัฒนาความสามารถในการเป็นครู ซึ่งจะเป็นผลต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ และการ

เปลี่ยนแปลงทัศนคติแก่บุคลากรทางการศึกษา ให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร

พนัส หันนาคินท์ (2529) กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพครูจะต้องตามให้ทันต่อเหตุการณ์ ความเปลี่ยนแปลงหรือการค้นพบใหม่ๆ ในวิชาการและอาชีพครู อาชีพครูนี้หยุดอยู่นิ่งไม่ได้ เพราะความรู้และวิธีการต่างๆ นั้นเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะให้การศึกษแก่นักเรียนได้ผลเต็มที่และทันต่อความเจริญของโลก ครูเองนั้นก็จะต้องติดตามความเจริญก้าวหน้าเหล่านี้อยู่เสมอ จะหยุดนิ่งไม่ได้ เพื่อจะได้นำความรู้ใหม่ๆ มาสอนนักเรียนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

อุทัย หิรัญโต (2531) กล่าวถึงการสรรหาและเลือกสรรคนว่า แม้จะได้คนที่มีความรู้ความสามารถสูงแล้วก็ตาม แต่ก็หายุดีลงแค่นั้นไม่ เพราะความเจริญทางวิชาการและเทคโนโลยีมีอยู่อย่างไม่หยุดยั้ง จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มเติมอยู่เสมอ

แคสแตเตอร์ (Cattetter, 1992) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารงานบุคคลที่ดี เพราะการพัฒนาบุคลากรจะช่วยแก้ไขสิ่งต่อไปนี้

1) แก้ไขข้อบกพร่องของครูผู้สอนที่ได้รับการฝึกฝนมาไม่ดี ช่วยเหลือผู้ไม่มีประสบการณ์เพื่อพัฒนาด้านการศึกษาค้นคว้าไปกับด้านสังคม เพื่อกระตุ้นความเจริญทางด้านวิชาชีพ

2) นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว สิ่งที่ทำให้ต้องมีการพัฒนาบุคลากร คือ การมีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมายที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาบุคลากร เช่น การสอนภาคฤดูร้อน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาทางไปรษณีย์ และการประชุมต่างๆ

3) การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความรู้ได้ขยายไปอย่างรวดเร็ว

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการที่กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษา เนื่องจากนโยบายทางด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และมีความก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.3 กิจกรรมพัฒนาบุคลากร

การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และสร้างทัศนคติที่ดี เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ การเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร ผู้บริหาร โรงเรียน สามารถที่จะจัดกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ (ราศี ทองสวัสดิ์, 2528)

- 1) จัดปฐมนิเทศ สำหรับบุคลากรใหม่เพื่อให้รู้จักกับสถานศึกษา บุคลากร หลักสูตร และจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานของสถานศึกษา
- 2) จัดประชุมปฏิบัติการก่อนเปิดเรียน เพื่อให้บุคลากรเตรียมงาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 – 2 สัปดาห์
- 3) จัดประชุมปฏิบัติการปลายปี เมื่อจัดการเรียนการสอนมาตลอดปีแล้วและก่อนที่จะมีการเปิดภาคเรียนใหม่ ควรจัดประชุมบุคลากรเพื่อประเมินผลงานและวางแนวทางที่จะดำเนินการต่อไปในปีการศึกษาใหม่ และเป็นการเตรียมการสำหรับการประชุมปฏิบัติการก่อนเปิดภาคเรียน
- 4) จัดประชุมบุคลากรระหว่างปี ผู้บริหารควรประชุมบุคลากรอยู่ตลอดเวลา โดยจัดอย่างน้อยเดือนละครั้ง ทั้งนี้เพื่อแจ้งข่าวคราวใหม่ๆ และเพื่อให้บุคลากรได้ทราบข่าวคราวซึ่งกันและกัน ถ้ามีปัญหา ก็จะช่วยแก้ไขร่วมกัน ในบางโอกาสผู้บริหารก็จะนำความรู้ใหม่ๆ มาแจ้งแก่บุคลากรในที่ประชุม หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ใหม่
- 5) จัดกิจกรรมที่เพิ่มพูนความรู้และทักษะในวิชาชีพให้แก่บุคลากร ซึ่งอาจทำได้ดังต่อไปนี้

5.1) ส่งเสริมให้ศึกษาต่อ โดยที่ไม่ทำให้สถานศึกษาขาดอัตรากำลังในการสอน

5.2) จัดนำบุคลากรไปเยี่ยมสถานศึกษาอื่น เพื่อสังเกตการสอน การจัดทำห้องเรียน การผลิตสื่อการสอนและอื่นๆ จากนั้นเมื่อกลับจากการเยี่ยมสถานศึกษาอื่น ก็จะมีการประชุมเพื่ออภิปรายกับสิ่งที่ได้พบเห็นและโครงการที่บุคลากรจะจัดทำต่อไปอันเป็นผลจากการเยี่ยมชมสถานศึกษา

5.3) ส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความสามารถช่วยเป็นวิทยากรแก่สถานศึกษาอื่นและเป็นพี่เลี้ยงแก่บุคลากรใหม่ในสถานศึกษาของตนเอง

5.4) สนับสนุนการรวมกลุ่มของสถานศึกษาระดับเดียวกัน สถานศึกษาปฐมวัยที่อยู่ในเขตใกล้เคียงกัน อาจรวมกลุ่มประชุม เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและนำวิทยากรใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ การรวมกลุ่มจะทำให้สะดวกในการประชุมและเชิญวิทยากรภายนอกมาบรรยายและสาธิต ทั้งยังทราบถึงความเชี่ยวชาญของบุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัยที่อยู่ในกลุ่ม

กิติมา ปรีดีติติก (2532) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาบุคลากรว่าสามารถจัดหรือกระทำได้หลากหลายรูปแบบ ดังนี้

- 1) กำหนดขอบเขตและทิศทางของการพัฒนาบุคลากร
- 2) วางแผนพัฒนาบุคลากรตามกำหนดขอบเขตหรือนโยบายของหน่วยงานนั้น
- 3) จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากร ได้แก่
  - 3.1) การปฐมนิเทศ
  - 3.2) การสอนงาน
  - 3.3) การมองอำนาจให้ปฏิบัติงาน ให้รู้จักรับผิดชอบงาน
  - 3.4) การสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่
  - 3.5) การหาพี่เลี้ยงช่วยสอนงานให้
  - 3.6) การให้ทำหน้าที่ผู้ช่วยงาน
  - 3.7) การให้รักษาการแทน
  - 3.8) การส่งไปศึกษาดูงาน
  - 3.9) การจัดประชุมสัมมนาและฝึกอบรม
  - 3.10) การส่งเข้าประชุมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงาน
  - 3.11) จัดเอกสารทางวิชาการให้เพียงพอ
  - 3.12) จัดคู่มือการปฏิบัติงานให้พอใช้
  - 3.13) การอ่านแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฟังปาฐกถาทางวิชาการ
  - 3.14) ให้ทำการทดลอง วิจัย โดยเฉพาะวิจัยในงานที่ทำอยู่เป็นประจำ
  - 3.15) ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน
  - 3.16) ให้มีการปรึกษางานก่อนเปิดโรงเรียน
  - 3.17) การนิเทศของครูใหญ่

4) ประเมินผลการพัฒนาบุคลากรโดยพิจารณาผลของการปฏิบัติงานว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด โดยดูผลที่เกิดแก่ผู้รับการฝึกอบรม ผลที่เกิดแก่ตำแหน่งงาน และผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน

นอกจากนี้ อรุณี หรดาล (2537) ได้กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ปฐมวัยสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น พื้นฐานเดิมของบุคลากร จุดมุ่งหมายของการพัฒนา ความต้องการของสถานศึกษาปฐมวัย งบประมาณหรือการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ฯลฯ กิจกรรมพัฒนาบุคลากรอาจจัดได้ 4 รูปแบบ คือ

1) การฝึกอบรม เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจหรือแนวความคิดเฉพาะเรื่อง ซึ่งสามารถทำได้ 3 วิธี คือ วิธีแรก สถานศึกษาปฐมวัยจัดเอง เพื่อพัฒนาครูปฐมวัยทั้งโรงเรียน วิธีที่สอง คือ กลุ่มโรงเรียนร่วมกันจัดขึ้นมา โดยการกำหนดหัวข้อเรื่องฝึกอบรมให้สนองต่อความต้องการและความสนใจของคณะครูปฐมวัยส่วนใหญ่ภายในกลุ่มเดียวกัน และวิธีที่สาม คือ การเข้าร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ สิ่งสำคัญที่ผู้จัดการฝึกอบรมจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ วิทยากรที่เชิญมาให้ความรู้ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน และเป็นผู้ที่คณะครูเข้ารับการฝึกอบรมมีความเชื่อถือ ศรัทธา จึงจะทำให้การฝึกอบรมบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจเอาไว้

2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการให้ความรู้และแนวคิด ควบคู่ไปกับการให้บุคลากรได้ลงมือปฏิบัติ การพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีนี้จะช่วยให้บุคลากรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติได้จริงเพราะได้ฝึกปฏิบัติขณะที่เข้าประชุม

3) การศึกษาดูงาน เป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ศึกษาเทคนิคและวิธีปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัยอื่นที่มีผลงานดีเด่น และเป็นที่ยอมรับของบุคคลในวงวิชาการ การศึกษาปฐมวัย การศึกษาดูงานนี้ส่วนมากจะให้คณะครูไปกันเป็นกลุ่ม

4) การศึกษาต่อ เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรที่จะช่วยให้บุคลากรได้รับทั้งความรู้ ความสามารถและแนวความคิดใหม่ๆ รวมทั้งได้เพิ่มวุฒิการศึกษาด้วย

โดยสรุป การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรที่เสนอไว้ข้างต้นนั้น มีกิจกรรมอยู่หลากหลาย ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร การจะเลือกใช้กิจกรรมใดก็ตามต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความต้องการ ความจำเป็น และสอดคล้องกับจุดหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดบุคลากรเข้าสอนประจำชั้นเรียน โดยเฉพาะระดับชั้นก่อนประถมศึกษา นั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจคุณสมบัติของบุคลากร ในด้านวุฒิการศึกษา ความรู้ ความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ อุปนิสัย และการดูแลเอาใจใส่เด็กให้มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ จากนั้นจึงดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจถึงหลักและวิธีการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาทั้งทางด้านหลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินพัฒนาการของเด็ก โดยจัดให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมประชุมสัมมนาหรือศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา และมีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาบุคลากร ควรดำเนินการไปเพื่อส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนหรือการเรียนการสอนเป็นสำคัญ โดยควรประกอบไปด้วยการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล การพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ การพิจารณาว่าใครควรจะได้รับพัฒนานั้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานกับทุกๆ ฝ่ายแล้ว ผู้บริหารควรพิจารณาให้ทุกๆ คนได้รับการพัฒนาที่ทัดเทียมกัน นอกจากนี้ พี่จะลึกเสมอมว่า ทุกๆ หน่วยหรือทุกๆ จุดในหน่วยงานควรจะได้รับการพัฒนาที่ทันสมัยและสอดคล้องกัน การพัฒนาโรงเรียนจึงจะดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านภาระงานหลัก ภาระงานพิเศษ และภาระงานอื่นๆ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเลือกกรณีศึกษา
  - 1.1 บริบทโรงเรียน
  - 1.2 การเลือกกรณีศึกษา
2. ผู้มีส่วนร่วม
  - 2.1 ผู้บริหาร
  - 2.2 ครูประจำชั้น
  - 2.3 ครูผู้ช่วย
3. บทบาทของผู้วิจัย
  - 3.1 การเตรียมตัวเพื่อการวิจัย
  - 3.2 การเตรียมตัวเข้าสนาม
  - 3.3 บทบาทในภาคสนาม
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
    - 4.1.1 การสังเกต
    - 4.1.2 การสัมภาษณ์
    - 4.1.3 การศึกษาเอกสาร
    - 4.1.4 การถ่ายภาพ
    - 4.1.5 การบันทึกเทป
  - 4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
    - 4.2.1 แบบบันทึกข้อมูล
    - 4.2.2 แบบวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร
    - 4.2.3 กล้องถ่ายรูป
    - 4.2.4 เทปบันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การตรวจสอบความเชื่อถือได้
  - 6.1 การอยู่ในสนามเป็นเวลานาน
  - 6.2 การตรวจสอบข้อมูลกับคนใน
  - 6.3 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า
  - 6.4 การสังเกตและเก็บข้อมูลด้วยความระมัดระวัง
7. การสร้างบทสรุปและการนำเสนอข้อมูล

1. การเลือกกรณีศึกษา

1.1 บริบทโรงเรียน

โรงเรียนรัตนากร (นามสมมติ) เป็นโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนรัตนากร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 400 ไร่ ตั้งอยู่เลขที่ 2 หมู่ 6 ถนนเพชรเกษมระหว่าง กม. ที่ 29-30 ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทิศเหนือติดท้องนาและสวน ทิศใต้ติดท้องนาและสวน ทิศตะวันออกติดหมู่บ้านศรีเสถียร และทิศตะวันตกติดถนนเพชรเกษม ลักษณะของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ประชากรนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม กสิกรรมและอุตสาหกรรม สภาพเศรษฐกิจค่อนข้างดี ชุมชนมีความสัมพันธ์และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี

ลักษณะบริเวณของโรงเรียนรัตนากรประกอบด้วยสนามฟุตบอลจำนวน 5 สนาม สนามบาสเกตบอลจำนวน 6 สนาม สนามเด็กเล่น สระว่ายน้ำ ที่จอดรถสำหรับครูและผู้ปกครอง สนามหญ้าสวนหย่อม ไม้ดอกไม้ประดับทั้งยืนต้นและล้มลุกทั่วบริเวณ ทะเลสาบขนาดประมาณ 30 ไร่ สวนผักและผลไม้ประมาณ 50 ไร่

ลักษณะอาคารประกอบด้วยอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 10 หลัง มีอาคารเรียนทั้งหมด 6 หลัง ประกอบด้วยอาคารเรียนระดับอนุบาล 2 หลัง อาคารเรียนระดับประถม 2 หลัง อาคารเรียนระดับมัธยม 2 หลัง อาคารอำนวยการ 1 หลัง อาคารศูนย์ภาษา 1 หลัง สำหรับการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ อาคารหอพัก 2 หลัง สำหรับนักเรียนประจำ อาคารเอนกประสงค์ 3 หลัง ความจุหลังละประมาณ 3,000 คน มีศูนย์สื่อ - อุปกรณ์การศึกษา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องดนตรีสากล ห้องดนตรีไทย ห้องพยาบาล และอาคารประกอบ เช่นโรงอาหาร ห้องน้ำ

โรงเรียนรัตนากรเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยแยกเป็นระดับอนุบาล 21 ห้อง ระดับประถมศึกษา 66 ห้อง และระดับมัธยมศึกษา 38 ห้อง รวมทั้งสิ้นจำนวน 125 ห้อง

ตารางที่ 1 ระดับชั้นเรียนโรงเรียนรัตนากรจำแนกตามจำนวนห้องเรียน ภาคการศึกษาที่ 1
ปีการศึกษา 2548

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	รวม
อนุบาลปีที่ 1	7	21
อนุบาลปีที่ 2	7	
อนุบาลปีที่ 3	7	
ประถมศึกษาปีที่ 1	12	66
ประถมศึกษาปีที่ 2	12	
ประถมศึกษาปีที่ 3	10	
ประถมศึกษาปีที่ 4	10	
ประถมศึกษาปีที่ 5	11	
ประถมศึกษาปีที่ 6	11	
มัธยมศึกษาปีที่ 1	11	38
มัธยมศึกษาปีที่ 2	10	
มัธยมศึกษาปีที่ 3	6	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	รวม
มัธยมศึกษาปีที่ 4	4	
มัธยมศึกษาปีที่ 5	4	
มัธยมศึกษาปีที่ 6	3	
รวมทั้งสิ้น		125

แผนกอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรประกอบไปด้วยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ระดับชั้นละ 7 ห้อง รวมจำนวนทั้งสิ้น 21 ห้อง ซึ่งในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีนักเรียน 219 คน ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีนักเรียน 261 คน และระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีนักเรียน 272 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 752 คน มีอัตราส่วนระหว่างครูอนุบาลต่อนักเรียนคิดเป็น 1 ต่อ 36 โดยมีรายละเอียดของจำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้นดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนห้องเรียนโรงเรียนรัตนากรแผนกอนุบาลจำแนกตามจำนวนนักเรียน
ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548

ระดับชั้น	ห้องเรียน	จำนวน (คน)
อนุบาลปีที่ 1	อ. 1/1	31
	อ. 1/2	31
	อ. 1/3	31
	อ. 1/4	31
	อ. 1/5	32
	อ. 1/6	31
	อ. 1/7	32
อนุบาลปีที่ 2	อ. 2/1	38
	อ. 2/2	36
	อ. 2/3	38
	อ. 2/4	38
	อ. 2/5	37
	อ. 2/6	37
	อ. 2/7	37

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ระดับชั้น	ห้อง	จำนวน (คน)
อนุบาลปีที่ 3	อ. 3/1	39
	อ. 3/2	39
	อ. 3/3	38
	อ. 3/4	39
	อ. 3/5	40
	อ. 3/6	38
	อ. 3/7	39
รวมทั้งสิ้น		752

บุคลากรแผนกอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรประกอบด้วยผู้บริหาร 9 คน ครูประจำชั้น 22 คน ครูผู้ช่วย 25 คน ครูวิชาพิเศษ 5 คน เจ้าหน้าที่ 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 63 คน โดยมีรายละเอียดของจำนวนบุคลากรของแผนกอนุบาลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวนบุคลากรแผนกอนุบาลโรงเรียนรัตนากร

ตำแหน่ง	จำนวน (คน)
ผู้บริหาร	9
ครูประจำชั้น	22
ครูผู้ช่วย	25
ครูวิชาพิเศษ	5
เจ้าหน้าที่	2
รวมทั้งสิ้น	63

1.2 การเลือกกรณีศึกษา

การเลือกกรณีศึกษาผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาจากโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยเลือกอย่างเจาะจงจากโรงเรียนที่ได้รับการประเมินว่าประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนจากโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.)

โรงเรียนที่เลือกเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มีคุณลักษณะที่เจาะจงกำหนดไว้ดังนี้

1) เป็นโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาขนาดใหญ่ซึ่งมีผู้บริหารและครูที่มีวิสัยทัศน์ เห็นถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และมีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

2) เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) และได้รับการประเมินจากโครงการว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2. ผู้มีส่วนร่วม

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.1 ผู้บริหารของแผนกอนุบาล คือ หัวหน้าแผนกอนุบาล 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1 คน

2.2 ครูประจำชั้นระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ระดับชั้นละ 7 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 21 คน

2.3 ครูผู้ช่วยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ระดับชั้นละ 7 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 21 คน

ตารางที่ 4 จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ผู้มีส่วนร่วม	ระดับ	จำนวน (คน)
ผู้บริหาร	หัวหน้าแผนกอนุบาล	1
ครูประจำชั้น	อนุบาลปีที่ 1	7
	อนุบาลปีที่ 2	7
	อนุบาลปีที่ 3	7
ครูผู้ช่วย	อนุบาลปีที่ 1	7
	อนุบาลปีที่ 2	7
	อนุบาลปีที่ 3	7
รวมทั้งสิ้น		43

3. บทบาทของผู้วิจัย

3.1 การเตรียมตัวเพื่อการวิจัย

- 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาดำรง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งการขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
- 2) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในปัจจุบัน รวมถึงการพูดคุยสอบถามจากครูอนุบาลที่ผู้วิจัยรู้จักจากสถานศึกษาหลายแห่งเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการตั้งคำถามการวิจัย
- 3) ผู้วิจัยได้ศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่วิชา ที่เกี่ยวกับการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อเรียนรู้วิธีการวิจัยและฝึกปฏิบัติการวิจัยในภาคสนาม

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาดำรง เอกสารและสังเคราะห์งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในปัจจุบันสามารถประมวลและสร้างกรอบความคิดการวิจัยได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดภาวะงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ภาระงานครูอนุบาล	การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
<p>งานที่ครูต้องปฏิบัติ (ยุพิน จายะภุมม์, 2533)</p> <ul style="list-style-type: none"> - งานด้านการจัดการสอน - งานด้านการอบรมและแนะแนว - งานด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร - งานด้านการพัฒนาตนเอง - งานด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน 	<p>1. แนวคิดการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด</p> <p>2. แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ (ทศนา เขมมณี และคณะ, 2545)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ผลการเรียนรู้ 2) สาระการเรียนรู้ 3) กระบวนการเรียนรู้ <p>3. แนวคิดการพัฒนาทั้งโรงเรียน (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2544)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ขั้นสำรวจ (E-explore) 2) ขั้นสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด (C-converse) 3) ขั้นการวางแผน (P-plan) 4) ขั้นลงมือปฏิบัติตามแผน (I-implement) 5) ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน (E-evaluation) 6) ขั้นการปรับปรุงแผนงาน (R-revision) <p>ครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานที่เป็นองค์ประกอบหลักของงานในโรงเรียน คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การบริหารจัดการ - การจัดการเรียนการสอน - กิจกรรมในโรงเรียน - กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชน <p>4. แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยปฏิบัติการ</p> <p>5. แนวคิดการมีจุดเน้นในการพัฒนา</p>
<p>บทบาทของครูอนุบาล (มยุรีย์ เขียวจ้ออัน, 2541)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บทบาทในการใช้หลักสูตร <ul style="list-style-type: none"> - จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก - ประเมินพัฒนาการเด็ก 2. บทบาททั่วไป <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมการเรียนการสอน - ดูแลอบรมเลี้ยงดูเด็ก - การจัดการธุรการในชั้นเรียน - การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง 	
<p>การปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอน (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2546)</p> <ul style="list-style-type: none"> - งานประจำ คือ งานการเรียนการสอน - งานพิเศษเพิ่มเติมที่ได้รับมอบหมาย - งานจร คือ งานตามที่ผู้บริหารขอความร่วมมือจากครูในโรงเรียน 	

ภาระงานอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

- ครูอนุบาลรับรู้ถึงความหมายของภาระงานอย่างไร
- ภาระงานด้านต่างๆ ของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนแตกต่างจากเดิมอย่างไร
- ครูอนุบาลมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน

ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

- อะไรคือปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล
- ครูอนุบาลแต่ละคนวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของตนเองอย่างไร
- โรงเรียนและผู้บริหารมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลอย่างไร

3.2 การเตรียมตัวเข้าสนาม

1) ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนที่จะเข้าไปศึกษา เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินการเรียนการสอน รวมถึงโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน และของฝ่ายอนุบาล เพื่อทราบถึงแนวการดำเนินงาน ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้ทราบถึงการปฏิบัติงานของครูอนุบาลภายในโรงเรียน

2) การแนะนำตัวอย่างเป็นทางการในบทบาทของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้มีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาการวิจัย วิธีการและขั้นตอนการศึกษา ระยะเวลาที่ทำการศึกษาเหตุผลในการเลือกโรงเรียนดังกล่าวนี้เป็นกรณีศึกษา และตอบคำถามในการเข้าศึกษาของครูตามความเป็นจริง ซึ่งทางโรงเรียนได้ให้ความร่วมมือในการเข้าศึกษาเป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดวันและเวลาในการเข้าศึกษาที่สะดวกและเอื้ออำนวยกับการวิจัย รวมทั้งศึกษาแนวทางการปฏิบัติตัวในโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

3) การสร้างความสัมพันธ์กับครูและบุคลากรก่อนการเข้าศึกษาจริง ผู้วิจัยได้เข้าไปโรงเรียนรัตนากร ในลักษณะเปิดเผยสถานภาพ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและทำความรู้จักคุ้นเคยและสร้างความสัมพันธ์กับครูและบุคลากรเป็นเวลา 1 เดือนก่อนที่จะศึกษาจริง เมื่อเข้าไปในโรงเรียนผู้วิจัยได้พบกับ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายอนุบาล หัวหน้าแผนกวิชาการ เพื่อพูดคุยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของแผนกอนุบาลเพิ่มเติม หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้มีโอกาเข้าไปสังเกตการเรียนการสอนของระดับชั้นอนุบาล และได้รับการยอมรับในการสังเกตและมีส่วนร่วมในกิจกรรมจากครูอนุบาลในแต่ละระดับชั้น โดยในระดับชั้นอนุบาล 1 ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วม และในระดับชั้นอนุบาล 2 และอนุบาล 3 ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และในระดับชั้นอนุบาล 2 และอนุบาล 3 ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และผู้วิจัยได้พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับครูอนุบาลและบุคลากรของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้รับการยอมรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

3.3 บทบาทในภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ในฐานะผู้ช่วยครู คอยช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียน รวมถึงช่วยดูแลความสงบเรียบร้อยของเด็กในขณะที่ทำกิจกรรม ช่วยดูแลเด็กในห้องเรียนของแต่ละระดับชั้นในขณะที่เด็กเล่นในกิจกรรมเสรี และช่วยงานอื่นๆ ตามที่ครูหรือบุคลากรขอความช่วยเหลือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด ซึ่งประกอบไปด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร การถ่ายภาพ และการบันทึกเทป โดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1.1 การสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) เป็นหลักเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการปฏิบัติการงานของครูอนุบาล ประกอบกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ในการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้งและละเอียดยิ่งขึ้น

1. ก่อนการสังเกตผู้วิจัยได้ตั้งคำถามการวิจัยและแนวคำถามย่อย เพื่อให้การเก็บข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ และได้ข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วนมากที่สุด เป็นเพียงแนวคำถามเบื้องต้นอย่างกว้างๆ เพื่อเป็นกรอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขณะที่เก็บข้อมูลได้มีการเพิ่มเติมข้อคำถามปลีกย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น

1) ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

- ครูอนุบาลรับรู้ถึงความหมายของภาระงานอย่างไร

- ภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้

ทั้งโรงเรียนแตกต่างจากในช่วงเวลาที่ไม่มีการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างไร

- ครูอนุบาลมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายใน

ปัจจุบัน

2) ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลใน

โรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

- อะไรคือปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครู

อนุบาล

- ครูอนุบาลแต่ละคนวางแผนในการปฏิบัติการงานของตนเอง

อย่างไร

- โรงเรียนและผู้บริหารมีส่วนในการส่งเสริมการปฏิบัติการงานของ

ครูอนุบาลอย่างไร

2. ประเด็นการสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2

ด้าน คือ

1) การสังเกตการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาล ในขณะที่ครูอนุบาลปฏิบัติภาระงาน ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ในบทบาทของผู้ช่วยครู โดยคอยดูแลความเรียบร้อยทั่วไปภายในห้อง ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำทั่วไปๆ แก่เด็ก โดยผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

2) การสังเกตการจัดการภาระงานของครูอนุบาล โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาล การใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้มีขั้นตอนในการพัฒนาทั้งตัวผู้วิจัยเองที่ต้องค่อยๆ เรียนรู้การอยู่ร่วมในชุมชนครูและในห้องเรียน รวมทั้งการพัฒนาความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยและคณะครูด้วย การสังเกตจะได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

เมื่อสังเกตการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาล ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกย่อพฤติกรรมปฏิบัติการภาระงานของครูอนุบาลโดยจัดเป็นประเด็นสำคัญ หรือวาดภาพสเกตเพื่อช่วยให้จดจำรายละเอียดของเหตุการณ์ได้ดีขึ้นในแบบบันทึกข้อมูลการสังเกต หลังจากเก็บข้อมูลการสังเกตในแต่ละวัน ผู้วิจัยได้นำแบบบันทึกข้อมูลการสังเกตมาทำบันทึกภาคสนามอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลที่จดจำได้มากที่สุด และรายงานข้อมูลที่จดบันทึกไว้ในลักษณะบันทึกภาคสนามให้ครูอนุบาลช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในเบื้องต้นอยู่เป็นประจำ สม่่าเสมอเมื่อมีประเด็นที่สงสัยหรือเกิดความไม่เข้าใจ ผู้วิจัยก็จะใช้วิธีพูดคุย สอบถามและเปลี่ยนแปลงทัศนะกับครูอนุบาลเป็นการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

3. ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาร ในระหว่างภาคการศึกษาที่ 1 (มิถุนายน – ตุลาคม 2548) ในช่วงเวลา 7.00 – 17.00 น.

ตารางที่ 5 การเข้าสังเกตอย่างมีส่วนร่วมจำแนกตามวัน

สัปดาห์ ที่	วันที่เข้าไปเก็บข้อมูล	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์
1	จ.6 – ศ.10 มิ.ย. 2548	-	✓ (7.00-17.00)	✓ (7.00-17.00)	✓ (7.00-17.00)	✓ (7.00-17.00)
2	จ.13 – ศ.17 มิ.ย. 2548	-	✓ (7.30-16.00)	✓ (7.30-16.00)	✓ (7.30-16.00)	✓ (7.30-16.00)
3	จ.20 – ศ.24 มิ.ย. 2548	✓ (7.30-16.00)	-	✓ (7.30-12.00)	✓ (7.30-16.00)	✓ (7.30-16.00)
4	จ.27 มิ.ย. – ศ.1 ก.ค. 2548	✓ (7.30-15.30)	-	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-12.00)	✓ (7.30-15.30)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับที่	วันที่เข้าไปเก็บข้อมูล	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์
5	จ.4 – ศ.8 ก.ค. 2548	-	✓ (7.30-16.00)	✓ (7.30-16.00)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)
6	จ.11 – ศ.15 ก.ค. 2548	-	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	-	-
7	จ.18 – ศ.22 ก.ค. 2548	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	-	-
8	จ.1 – ศ.5 ส.ค. 2548	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-12.00)
9	จ.8 – ศ.12 ส.ค.2548	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-16.00)	✓ (7.30-16.00)	-
10	จ.15 – ศ.19 ส.ค.2548	-	-	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)
11	จ.22 – ศ.26 ส.ค. 2548	✓ (7.30-12.00)	✓ (7.30-15.30)	-	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)
12	จ.29 ส.ค. – ศ.2 ก.ย. 2548	-	-	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)
13	จ.5 – ศ.9 ก.ย. 2548	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	-	✓ (7.30-16.00)	✓ (7.00-17.00)
14	จ.12 – ศ.16 ก.ย. 2548	-	-	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)	✓ (7.30-15.30)
15	จ.26 – ศ.30 ก.ย. 2548	-	-	✓ (7.00-15.30)	✓ (7.00-15.30)	-
16	จ.3 – ศ.7 ต.ค. 2548	-	-	✓ (8.00-12.00)	✓ (8.00-12.00)	-

4.1.2 การสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (structure interview or formal interview) เป็นหลัก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เฉพาะประเด็นตามคำถามวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ โดยเฉพาะในจุดที่ต้องการตอบคำถาม ซึ่งในการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการนี้ผู้วิจัยใช้เทปบันทึกเสียง ประกอบการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทบทวนและเพื่อความตรงของข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (non-structure interview) ซึ่งเป็นการใช้คำถามปลายเปิด (open-ended) ในการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบข้อมูล โดยให้ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามได้อย่างอิสระตามแนวคำถาม ทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและลึกซึ้งยิ่งขึ้น และเพื่อช่วยทำความเข้าใจในข้อมูลที่ได้จาก

การสังเกตซึ่งในการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนี้ผู้วิจัยใช้การซักถามพูดคุยตามปกติโดยไม่ได้จดบันทึกหรือบันทึกเสียงเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันเองกับผู้ถูกสัมภาษณ์ หลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้จดบันทึกสรุปเกี่ยวกับประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์

4.1.3 การศึกษาเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารของโรงเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา โครงการต่างๆ ของโรงเรียน เอกสารของแผนกต่างๆ และข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลของครูประจำชั้นระดับอนุบาล ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลในลักษณะที่เป็นทางการ คือ ปรัชญาของโรงเรียน หลักสูตรสถานศึกษา คู่มือครูของโรงเรียน (staff manual) แผนภูมิการบริหารงานแผนกอนุบาล ทะเบียนประวัติบุคลากรฝ่ายอนุบาล แบบเขียนงาน/โครงการ ตารางงบประมาณประจำปี แฟ้มพัฒนางานของครู (portfolio) แบบรายงานสรุปผลการประชุม อบรม สัมมนา คุงาน ตารางสอนประจำวัน

4.1.4 การถ่ายภาพ

ผู้วิจัยใช้การถ่ายภาพการปฏิบัติการะงานของครูอนุบาล รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการะงานของครูอนุบาลเพื่อประกอบในการทบทวนและเพื่อความตรงของข้อมูลตามโอกาสและความเหมาะสม โดยการขออนุญาตในการถ่ายภาพแต่ละครั้งจากครูอนุบาลก่อนเพื่อไม่ให้ครูอนุบาลเกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจ

4.1.5 การบันทึกเทป

ผู้วิจัยใช้การบันทึกเทปการสัมภาษณ์เพื่อประกอบในการสัมภาษณ์ครูอนุบาลแบบเป็นทางการในแต่ละครั้ง เพื่อประกอบในการทบทวนและเพื่อความตรงของข้อมูล โดยในการบันทึกเทปการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยจะแจ้งและขออนุญาตเพื่อทำการบันทึกเทปจากครูอนุบาลก่อน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วม

	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล					การบันทึก ถ่ายภาพ เทป
	การสังเกต		การสัมภาษณ์		การศึกษา	
	แบบมี ส่วน ร่วม	แบบไม่มี ส่วน ร่วม	แบบ เป็น ทาง การ	แบบไม่มี เป็น ทาง การ	เอกสาร	
ผู้มีส่วนร่วม	-	-	✓	-	-	✓
ครูประจำชั้น	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ครูผู้ช่วย	-	-	-	✓	-	-

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้อุปกรณ์ประกอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

4.2.1 แบบบันทึกข้อมูล ประกอบไปด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลการสังเกต (ตัวอย่างในภาคผนวก ก) ผู้วิจัยใช้การบันทึกอย่างย่อในการสังเกตหลังจากสิ้นสุดการสังเกตแต่ละครั้งผู้วิจัยบันทึกการสังเกตลงในแบบบันทึกการสังเกต ผู้วิจัยเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาล รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนรวมถึงความสัมพันธ์และการปฏิบัติงานร่วมกันของครูอนุบาลในโรงเรียน เป็นต้น ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1) ส่วนนำ เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้จดชื่อของครูอนุบาลที่สังเกต วัน เดือน ปี และเวลาที่เริ่มสังเกตจนถึงเวลาสิ้นสุดการสังเกต

2) การจดบันทึกสิ่งที่สังเกตตามความเป็นจริง โดยบรรยายถึงเหตุการณ์ที่ครูอนุบาลกระทำ และบริบทในเหตุการณ์

3) การตีความเบื้องต้น โดยการใช้แนวคิด ทฤษฎีประกอบความคิดของผู้วิจัย และสร้างข้อสรุปแบบชั่วคราว

2. แบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ (ตัวอย่างในภาคผนวก ก) ผู้วิจัยใช้บันทึกการสัมภาษณ์และการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยจดบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์

ประกอบกับการบันทึกเทปการสัมภาษณ์เพื่อประกอบในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง โดยผู้วิจัยใช้แนวคำถามตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1) ส่วนนำ เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้จัดชื่อของผู้ถูกสัมภาษณ์ วัน เดือน ปี และเวลาในการสัมภาษณ์

2) ส่วนบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้จัดข้อมูลโดยสรุปเกี่ยวกับประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์

4.2.2 แบบวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ของโรงเรียน ของแผนกอนุบาล และของครูอนุบาลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสาร (content analysis)

4.2.3 กล้องถ่ายรูป ผู้วิจัยใช้กล้องถ่ายรูปในการถ่ายภาพการปฏิบัติการงานของครูอนุบาล รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการงานของครูอนุบาล

4.2.4 เทปบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้เทปบันทึกเสียงในการบันทึกเทปการสัมภาษณ์เพื่อประกอบในการสัมภาษณ์ครูอนุบาลแบบเป็นทางการในแต่ละครั้ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 อ่านเนื้อหาข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลในรูปแบบบันทึก ดังตัวอย่างเช่น

แบบบันทึกข้อมูลการสังเกต

ชื่อผู้ถูกสังเกต	คุณครูแดง
วัน/เดือน/ปี ที่สังเกต	10/06/48
เวลาเริ่ม-สิ้นสุดการสังเกต	07.30 – 08.00 น.
สถานที่สังเกต	ห้องอนุบาล 1/1

คุณแม่พาชั้นนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มชั้นนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกชั้นนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องไห้ คุณครูแดงจึงอุ้มชั้นนี้เข้ามากอดและพูดบอกกับชั้นนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนชั้นนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยซิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน ชั้นนี้ให้คุณครูแดงหอมแก้ม คุณครูแดงกอดชั้นนี้ไว้ แล้วคุยกับผู้ปกครองต่อรวมทั้งคุณแม่ของชั้นนี้ด้วย

ตัวอย่าง (ต่อ)

จนกระทั่งเพลงโรงเรียนดังขึ้นเพื่อให้เด็กๆ เตรียมตัวไปเข้าแถวเคารพธงชาติ คุณครูแดงให้เด็กๆ ไปเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย โดยคุณครูแดงและพี่ใจคอยช่วยเหลือเด็กบางคนที่ถอดกางเกงเอง หรือล้างกันเองไม่ได้ หลังจากนั้นจึงให้เด็กๆ มาเข้าแถวเป็น 2 แถวหญิง-ชาย คุณครูแดงพาเด็กๆ ลงบันไดไปเข้าแถวหน้าเสาธงโดยคุณครูแดงเดินนำแถว และพี่ใจคอยดูแลให้เด็กเดินลงบันไดอย่างปลอดภัย และคอยตักเตือนเวลาเด็กๆ กระโดดลงชั้นบันได หรือเดินคุยกันในแถว เมื่อเดินลงไปถึงลานหน้าเสาธงแล้วคุณครูแดงและพี่ใจจึงช่วยกันจัดแถวเด็กๆ ให้เป็นระเบียบ

ทำการวิเคราะห์ตีความเพื่อจำแนกแบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาล โดยการลงรหัส (coding) เป็นสัญลักษณ์ของความหมายของภาระงานครูอนุบาลที่ปรากฏในสถานการณ์ประจำวัน โดยกำหนดให้สัญลักษณ์หนึ่งแทนลักษณะความหมายของภาระงานครูอนุบาล ในแบบบันทึกข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ด้วยการลงรหัส การลงรหัสทำโดยการอ่านเนื้อความและจำแนกบริบทของข้อความที่แสดงถึงลักษณะความหมายของภาระงานครูอนุบาลแต่ละความหมายแล้วทำการลงรหัสในความหมายนั้น ดังตัวอย่างเช่น

ชื่อคุณครู	คุณครูแดง
วัน/เดือน/ปี	10/06/48
เวลา	07.30 – 08.00 น.

▲ การแสดงความรักความอบอุ่น

(คุณแม่พาชั้นนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มชั้นนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกชั้นนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องไห้ คุณครูแดงจึงอุ้มชั้นนี้เข้ามากอดและพูดบอกกับชั้นนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนชั้นนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยสิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน ชั้นนี้ให้คุณครูแดงหอมแก้ม คุณครูแดงกอดชั้นนี้ไว้)

■ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

(แล้วคุยกับผู้ปกครองต่อรวมทั้งคุณแม่ของชั้นนี้ด้วยจนกระทั่งเพลงโรงเรียนดังขึ้นเพื่อให้เด็กๆ เตรียมตัวไปเข้าแถวเคารพธงชาติ)

● การดูแลสุขภาพและอนามัย

(คุณครูแดงให้เด็กๆ ไปเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย โดยคุณครูแดงและพี่ใจคอยช่วยเหลือเด็กบางคนที่ถอดกางเกงเอง หรือล้างกันเองไม่ได้)

5.2 จำแนกลักษณะความหมายของภาระงานครูอนุบาลที่ได้จากการลงรหัส โดยจำแนกตามลักษณะที่ซ้ำกันของความหมายของภาระงานครูอนุบาล ได้เป็นแบบแผนย่อความหมายของภาระงาน นำแบบแผนย่อความหมายของภาระงานที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะความหมายของภาระงานครูอนุบาลที่มีความสอดคล้องกัน ดังตัวอย่างเช่น

แบบแผนย่อความหมายของภาระงาน	พฤติกรรม/แนวคิด
- แสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก	- เด็กทุกคนต้องการความรักความอบอุ่นอยู่แล้ว ไม่ว่าจะจากพ่อแม่ จากครู จากคนรอบข้าง ตอนอยู่ที่บ้านก็เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ แต่พอเด็กมาโรงเรียนก็เป็นหน้าที่ของครูที่จะทำให้เด็กรู้สึกดี อบอุ่นปลอดภัยเมื่ออยู่กับเราที่โรงเรียน (10.06.48)
- ปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ	- คุณแม่พานนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มชันนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกชันนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องให้คุณครูแดงจึงอุ้มชันนี้เข้ามากอดและพูดกับชันนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนชันนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยสิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน (10.06.48)

5.3 นำแบบแผนย่อความหมายของภาระงานครูอนุบาลที่มีการจัดหมวดหมู่แล้วมากำหนดชื่อแบบแผนใหญ่ที่มีความหมายครอบคลุมลักษณะความหมายของภาระงานของแบบแผนย่อ ดังตัวอย่างเช่น

<u>แบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้</u>	
1. ผู้เป็นเสมือนแม่	
1.1 ความรักความอบอุ่น	
	- แสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก
	- ปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ
1.2 ความไว้วางใจ	
	- สร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ

และเขียนประกอบกับรายละเอียดความหมายของภาระงานครูอนุบาลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล ได้เป็นแบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ดังตัวอย่างเช่น

แบบแผนความหมายของภาระงาน	พฤติกรรม/แนวคิด
<p><u>1. ผู้เป็นเสมือนแม่</u></p> <p>1.1 ความรักความอบอุ่น</p> <p>- แสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก</p> <p>- ปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ</p>	<p>- การดูแลเด็กๆ ในอนุบาลเราไม่ได้ดูแลเหมือนเขาเป็นลูกศิษย์ แต่เราต้องดูแลเขาเหมือนลูก น้อง หลาน เหมือนคนในครอบครัวดูแลลูกหลานตัวเอง แต่ปลูกฝังให้เขารู้หน้าที่ด้วยว่าเค้าเป็นนักเรียนมีหน้าที่อะไร ค่อยข้างละเอียดใกล้ชิด อบอุ่น เพราะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพราะเขาเพิ่งมาจากครอบครัว จะได้มีความรู้สึกที่ดีกับเราและโรงเรียน (16.06.48)</p> <p>- คุณแม่พาชั้นนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดง อยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มชั้นนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกชั้นนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องให้ คุณครูแดงจึงอุ้มชั้นนี้เข้ามากอดและพูดบอกกับชั้นนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนชั้นนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยสิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน (10.06.48)</p>

5.4 นำแบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน มาเขียนอธิบายสรุปลักษณะความหมายของภาระงานครูอนุบาลอย่างละเอียด โดยนำแบบแผนที่เหมือนกันของความหมายของภาระงานครูอนุบาลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เขียนอธิบายออกมา แล้วยกตัวอย่างพฤติกรรมปฏิบัติการภาระงานครูอนุบาลประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างเช่น

สรุปแบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

1. ผู้เป็นเสมือนแม่

1.1 ความรักความอบอุ่น

สิ่งแรกที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนารักษ์ถึง และเห็นพ้องต้องกันว่าการที่ครูอนุบาลจะแสดงให้เด็กอนุบาลรู้สึกเหมือนว่าอยู่กับพ่อแม่เมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียนนั้น ก็คือการที่ครูอนุบาลจะต้องแสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก ครูอนุบาลจะต้องสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกอุ่นใจ เกิดความกล้า และอยากที่จะมาโรงเรียน โดยครูท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการสร้างความรักความอบอุ่นให้แก่เด็กอนุบาลดังนี้

“การดูแลเด็กๆ ในอนุบาลเราไม่ได้ดูแลเหมือนเขาเป็นลูกศิษย์ แต่เราต้องดูแลเขาเหมือนลูก น้อง หลาน เหมือนคนในครอบครัวดูแลลูกหลานตัวเอง แต่ปลูกฝังให้เขารู้หน้าที่ด้วยว่าเขาเป็นนักเรียนมีหน้าที่อะไร ค่อยข้างละเอียด ใกล้ชิด อบอุ่น เพราะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพราะเขาเพิ่งมาจากครอบครัว จะได้มีความรู้สึกที่ดีกับเราและโรงเรียน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนารักษ์ส่วนใหญ่จะใช้สรรพนามในการเรียกเด็กว่า “ลูก” และปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ โดยการโอบกอดแสดงความรักต่อเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกถึงความรักความอบอุ่นที่ครูอนุบาลมีต่อตนเอง ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“คุณแม่พาฉันนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มฉันนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกฉันนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องไห้ คุณครูแดงจึงอุ้มฉันนี้เข้ามาออดและพูดบอกกับฉันนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนฉันนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยสิ ขอหอมแก้มที่หนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 10.06.48)

6. การตรวจสอบความเชื่อถือได้

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ดังนี้

6.1 การอยู่ในสนามเป็นเวลานาน (prolonged engagement) ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูลอยู่ในสนามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นเวลา 16 สัปดาห์ และร่วมสังเกตตั้งแต่วันที่ 7.00 - 17.00 น. ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเพื่อสังเกตการปฏิบัติภาระงานของครูอย่างต่อเนื่อง

6.2 การตรวจสอบข้อมูลกับคนใน (member check) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกนำเสนอโดยการพูดเล่าและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับครูอนุบาลแต่ละระดับชั้นและบุคลากรที่เกี่ยวข้องผู้ให้ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรายละเอียดของข้อมูล

6.3 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (data triangulation) ผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลในด้านแหล่งข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตการปฏิบัติภาระงานของครูในหลายๆ สถานการณ์ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนการสอน การอบรมดูแลเด็ก การจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ และการตรวจสอบจากหลายวิธีวิจัย (methodological triangulation) คือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร

6.4 การสังเกตและเก็บข้อมูลด้วยความระมัดระวัง ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติภาระงานของครูประจำชั้น โดยมีการบันทึกย่อระหว่างสังเกตเพื่อช่วยในการจำ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาบันทึกลงในแบบบันทึกภาคสนามหลังจากที่สังเกตเสร็จโดยทันทีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนที่สุด

7. การสร้างบทสรุปและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและพัฒนางานวิจัย แล้วผู้วิจัยจึงสร้างบทสรุป และนำเสนอในรูปแบบของความเรียงประกอบตาราง เพื่อตอบคำถามการวิจัยในบทที่ 4 คือ

1. ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
  - 1.1 ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้
  - 1.2 ความแตกต่างของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนกับในช่วงเวลาที่ไม่มีมีการปฏิรูปการเรียนรู้
  - 1.3 ความคิดเห็นของครูอนุบาลต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน

2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2.1 ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล

2.2 การวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2.3 การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและผู้บริหาร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย เรื่องกรณีศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน นำเสนอเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกรณีศึกษา
  - 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับครูอนุบาล
  - 1.2 ตารางกิจกรรมประจำวัน
2. ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
  - 2.1 ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้
  - 2.2 ความแตกต่างของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนกับในช่วงเวลาที่ไม่มีการปฏิรูปการเรียนรู้
  - 2.3 ความคิดเห็นของครูอนุบาลต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน
3. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
  - 3.1 ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล
  - 3.2 การวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
  - 3.3 การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและผู้บริหาร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกรณีศึกษา

การนำเสนอข้อค้นพบในงานวิจัยเป็นการบรรยายข้อมูลตามความเป็นจริง ดังนั้นการใช้ชื่อต่างๆ ที่เป็นข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ จึงใช้นามสมมติแทนชื่อจริง ทั้งชื่อบุคคลและชื่อสถานที่ ทั้งนี้เพื่อความเป็นส่วนตัวของผู้ที่เป็กรณีศึกษา

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับครูอนุบาล

ครูอนุบาลที่เป็นกรณีศึกษาเป็นครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ระดับชั้นละ 7 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 21 คน ครูทั้งหมดเป็นครูอนุบาลที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูประจำชั้นในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ดังมีรายละเอียดของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรรายบุคคลตามตารางด้านล่างดังนี้

ตารางที่ 7 ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรที่เป็นกรณีศึกษา

ระดับ	ห้อง	เพศ	วุฒิการศึกษา	ประสบการณ์ (ปี)
อนุบาลปีที่ 1	อ. 1/1	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	12
	อ. 1/2	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	20
	อ. 1/3	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	9
	อ. 1/4	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	8
	อ. 1/5	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	17
	อ. 1/6	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	7
	อ. 1/7	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	9
อนุบาลปีที่ 2	อ. 2/1	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	5
	อ. 2/2	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	4
	อ. 2/3	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	5
	อ. 2/4	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	7
	อ. 2/5	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	6
	อ. 2/6	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	5
	อ. 2/7	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	15

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ระดับ	ห้อง	เพศ	วุฒิการศึกษา	ประสบการณ์ (ปี)
อนุบาลปีที่ 3	อ. 3/1	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	10
	อ. 3/2	หญิง	อนุปริญญา	23
	อ. 3/3	หญิง	ม.ศ.3	25
	อ. 3/4	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	6
	อ. 3/5	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	11
	อ. 3/6	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	7
	อ. 3/7	หญิง	ครุศาสตรบัณฑิต (คป.)	12

1.2 ตารางกิจกรรมประจำวัน

ตารางกิจกรรมประจำวันแผนกอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีการจัดกิจกรรมในแต่ละห้อง คล้ายคลึงกันตามระดับชั้น แต่จะมีความแตกต่างกันในช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมเสริมในแต่ละห้อง ซึ่งแต่ละห้องเรียนจะมีช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมเสริมประจำในแต่ละวันแตกต่างกันออกไป ตามความเหมาะสมที่ฝ่ายวิชาการได้จัดเป็นตารางสอนของครูอนุบาล มอบหมายเป็นภาระงานของครูอนุบาลแต่ละคนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งในช่วงเวลาที่เป็นเวลาในการจัดกิจกรรมเสริม เช่น คอมพิวเตอร์ นาฏศิลป์-ดนตรี ศิลปะ พลศึกษา จริยะ ภาษาอังกฤษ(ครูต่างชาติ) ภาษาอังกฤษพื้นฐาน จะมีครูที่เป็นครูวิชาพิเศษรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม

ครูอนุบาลแต่ละห้องมีภาระงานในการรับผิดชอบนักเรียนของตนเองตามตารางกิจกรรมประจำวันและตารางสอนของตนเอง ดังตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวันแผนกอนุบาลโรงเรียนรัตนากร ดังนี้

ตัวอย่าง ตารางกิจกรรมประจำวันแผนกอนุบาลโรงเรียนรัตนากร

เวลา	กิจกรรม
7.30 - 8.00 น.	รับเด็ก
8.00 - 8.30 น.	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ สันทนาการ และอบรม
8.30 - 9.00 น.	ตรวจสุขภาพ เข้าห้องน้ำ
9.00 - 9.20 น.	การเคลื่อนไหวและจังหวะ
9.20 - 9.40 น.	ดื่มนม
9.40 - 10.30 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมเสรี

ตัวอย่าง (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม
10.30 - 11.00 น.	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
11.00 - 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 - 12.00 น.	พักผ่อนรับประทานอาหารกลางวัน
12.00 - 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 - 14.30 น.	เก็บที่นอน ตีหมอน
14.30 - 15.00 น.	เกมการศึกษา
14.30 - 15.30 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

2. ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2.1 ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีความคิดเห็นถึงความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามที่ครูอนุบาลรับรู้ประกอบไปด้วยความหมายหลายอย่าง ซึ่งความหมายตามที่ครูอนุบาลแต่ละท่านรับรู้และเข้าใจนั้นจะนำไปสู่การปฏิบัติภาระงานจริงให้สอดคล้องตามที่ครูอนุบาลรับรู้ว่าครูอนุบาลควรมีภาระงานอะไรบ้าง เพื่อให้การปฏิบัติภาระงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์กับเด็กมากที่สุด ซึ่งสามารถประมวลความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ได้ดังนี้

2.1.1 ผู้เป็นเสมือนแม่

เมื่อเด็กอนุบาลมาโรงเรียน ครูอนุบาลก็เปรียบเสมือนกับพ่อแม่ของเด็ก ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเห็นว่าการที่ตนเป็นครูอนุบาลนั้นตนเองจะต้องสร้างให้เด็กรู้สึกเหมือนตนเองเป็น พ่อแม่ โดยเฉพาะในเด็กวัยอนุบาลการดูแลนักเรียนจึงเปรียบเสมือนกับการดูแลลูกของตนเอง ครูอนุบาลคือคนที่เด็กให้ความรักและความไว้วางใจมากที่สุด เมื่อเด็กพบปัญหาคนแรกที่เด็กจะร้องหาก็คือครู นอกจากนี้เด็กแต่ละคนต้องการความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ ใกล้ชิดจากครู เพื่อให้รู้สึกว่าตนเองมีคนรักและมีความปลอดภัยเมื่ออยู่ที่โรงเรียน เพื่อที่เด็กจะได้พร้อมที่จะเรียนรู้และทำกิจกรรมต่างๆ เมื่ออยู่ที่โรงเรียน ซึ่งความหมายของผู้เป็นเสมือนแม่ตามการรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้นจะมีลักษณะที่แสดงออกต่อเด็ก ดังนี้

1. ความรักความอบอุ่น

สิ่งแรกที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรณีถึง และเห็นพ้องต้องกันว่าการที่ครูอนุบาลจะแสดงให้เห็นเด็กอนุบาลรู้สึกเหมือนว่าอยู่กับพ่อแม่เมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียนนั้น ก็คือการที่ครูอนุบาลจะต้องแสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก ครูอนุบาลจะต้องสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึก อบอุ่นใจ เกิดความกล้า และอยากที่จะมาโรงเรียน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการสร้างความรักความอบอุ่นให้แก่เด็กอนุบาลดังนี้

“การดูแลเด็กๆ ในอนุบาลเราไม่ได้ดูแลเหมือนเขาเป็นลูกศิษย์ แต่เราต้องดูแลเขาเหมือนลูก น้อง หลาน เหมือนคนในครอบครัวดูแลลูกหลานตัวเอง แต่ปลูกฝังให้เขาู้หน้าที่ด้วยว่าเขาเป็นนักเรียนมีหน้าที่อะไร ค่อยข้างละเอียด ใกล้ชิด อบอุ่น เพราะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพราะเขาเพิ่งมาจากครอบครัว จะได้มีความรู้สึกที่ดีกับเราและโรงเรียน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรณีส่วนใหญ่จะใช้สรรพนามในการเรียกเด็กว่า “ลูก” และปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ โดยการโอบกอด แสดงความรักต่อเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกถึงความรักความอบอุ่นที่ครูอนุบาลมีต่อตนเอง ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“คุณแม่พาฉันนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มฉันนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกฉันนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องให้คุณครูแดงจึงอุ้มฉันนี้เข้ามากอดและพูดบอกกับฉันนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนฉันนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยสิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 10.06.48)

2. ความไว้วางใจ

ในช่วงแรกของการศึกษาโดยเฉพาะในเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 เมื่อจะต้องจากบ้านมาโรงเรียนเป็นครั้งแรกเด็กจะเกิดความรู้สึกแปลกที่ และมีความกลัวในการที่จะมาเจอกับบุคคลใหม่ และสถานที่ใหม่ไม่น้อย ในขณะที่เด็กอยู่ที่โรงเรียนครูอนุบาลจึงต้องสร้างให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับการมาโรงเรียน และสร้างให้เด็กเกิดความไว้วางใจกล้าที่เรียนรู้กับสิ่ง

ใหม่ๆ ที่พบเจอที่โรงเรียน จากการสังเกตครูอนุบาลจะเข้าไปสร้างความคุ้นเคย และสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกรักและอบอุ่นโดยการโอบกอดเด็ก เมื่อเวลารับเด็กจากผู้ปกครองโดยตรง เพื่อให้เด็กเกิดความไว้วางใจในการที่จะใช้ชีวิตเรียนรู้ในโรงเรียนต่อไป ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาล ดังนี้

“พี่เลี้ยงอุ้มหนึ่งมาส่งที่แถวโดยเมื่อมาถึงแถวแล้วพี่เลี้ยงก็ปล่อยให้หนึ่งลง หนึ่งเริ่มทำท่าจะร้องให้ ในขณะที่นั้นคุณครูอ้อยกำลังเดินดูความเรียบร้อยของเด็กภายในแถวอยู่ เมื่อคุณครูอ้อยเห็นว่าพี่เลี้ยงพาหนึ่งมาส่งคุณครูอ้อยจึงเดินเข้าไปหาและรับหนึ่งมาจากพี่เลี้ยงโดยการอุ้ม หนึ่งจึงยอมผละออกมาจากพี่เลี้ยงแต่ยังคงร้องให้อยู่คุณครูอ้อยอุ้มหนึ่งไว้สักพักพอเห็นว่าหนึ่งเริ่มหยุดร้องให้แล้วจึงให้หนึ่งลงยืนแต่คุณครูอ้อยยังคงยืนอยู่ข้างๆ กับหนึ่ง จนคุณครูอ้อยเห็นว่าหนึ่งหยุดร้องให้แล้วคุณครูอ้อยจึงเดินดูความเรียบร้อยภายในแถวต่อไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 14.06.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ยังได้ให้ข้อสังเกตจากการที่ต้องรับผิดชอบเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ด้วยว่าเป็นปกติของช่วงต้นปีการศึกษาที่เด็กในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จะต้องมีการปรับตัวเมื่อมาโรงเรียน แต่เมื่อครูอนุบาลได้สร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกไว้วางใจในการที่จะมาโรงเรียนแล้ว เด็กก็จะสามารถปรับตัว และอยู่ที่โรงเรียนได้อย่างมีความสุข โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการสร้างความไว้วางใจให้แก่เด็กอนุบาลดังนี้

“ห้องเราเป็นเด็กเล็ก พี่จะตื่นเทอมด้วย ก็ยังมีเด็กร้องให้อยู่เยอะ ครูกับพี่เลี้ยงก็ต้องช่วยกัน พอคุณพ่อคุณแม่มาส่งกับเราเราก็ต้องรับเด็ก เรียกว่ารับมาจากอกเลย เด็กก็ยังร้องอยู่สักพัก เราก็กอดเขาชวนเขาคูย พอไม่เห็นหน้าพ่อแม่สักพักก็อยู่ได้ ครึ่งเทอมหลังก็ไม่ร้องกันแล้ว”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 07.06.48)

นอกเหนือจากครูอนุบาลในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จะต้องสร้างความรู้สึกไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับเด็กโดยเฉพาะในช่วงแรกที่เด็กเพิ่งจะเริ่มมาโรงเรียนแล้วนั้น ในระดับชั้นอื่นๆ ที่เด็กโตขึ้น ครูอนุบาลสามารถที่จะแสดงให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าครูไว้วางใจในตนเองได้โดยการให้เด็กช่วยรับผิดชอบงานเล็กๆ น้อยๆ ตามความสามารถของเด็ก ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าครูไว้วางใจตนเองแล้ว ยังเป็นการสร้างให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเองว่าตนเองสามารถทำได้อีกด้วย จากการสังเกตครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรหลายท่านจะคอยส่งเสริมให้เด็ก

ได้รับผิดชอบงานเล็กๆ น้อยๆ เช่น การเอาเอกสารไปให้ครูท่านอื่น ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“หลังจากเข้าแถวเคารพธงชาติ และเดินแถวกลับเข้าห้องเรียบร้อยแล้ว คุณครูวันจึงเรียกชื่อเด็กตามใบรายชื่อเพื่อดูจำนวนเด็กที่มาโรงเรียนในวันนั้น แล้วจึงกรอกจำนวนเด็กที่มาโรงเรียนลงในใบนับจำนวนเด็กมาโรงเรียนเพื่อนำไปส่งให้ฝ่ายปกครอง คุณครูวันเอ่ยถามเด็กๆ ที่นั่งอยู่ว่าใครจะช่วยคุณครูเอาไปส่งให้คุณครูที่ห้องปกครองได้บ้าง เมื่อมีเด็กอาสาสมัครคุณครูวันจึงเรียกมาแล้วบอกเด็กว่าให้บอกคุณครูที่ห้องปกครองด้วยว่าคุณครูวันให้มาเอาเอกสารด้วยค่ะ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 19.08.48)

3. ความใส่ใจ

ความใส่ใจเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเห็นว่าครูอนุบาลจะต้องมีให้แก่เด็กโดยเฉพาะเด็กอนุบาลถือได้ว่ายังเป็นเด็กเล็ก ช่วยเหลือตัวเองบางอย่างยังไม่ได้หรือบางครั้งยังไม่สามารถที่จะถ่ายทอดความรู้สึกหรือความคิดให้คนอื่นได้รับรู้ได้อย่างชัดเจนนัก ฉะนั้น ครูอนุบาลจึงต้องให้ความใส่ใจในรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็กมากกว่าครูในระดับชั้นอื่น ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต หรือการสอบถามพูดคุยกับเด็ก รวมไปถึงการสอบถามพูดคุยกับผู้ปกครองซึ่งจะสามารถทำให้เด็กและผู้ปกครองสามารถรับรู้ได้ว่าครูท่านไหนใส่ใจ สนใจในตัวเด็กบ้าง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการแสดงความใส่ใจแก่เด็กอนุบาลดังนี้

“พี่ว่าการที่เราเป็นครูเด็กเล็กเราจะต้องใส่ใจ สนใจเขามากๆ นะ พี่ว่าเด็กรู้สึกได้ ตัวผู้ปกครองเองก็ดูออกว่าครูคนไหนใส่ใจ สนใจลูกของเขา แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะรักใครมากกว่าใครนะ เราต้องคิดว่าทุกคนคือลูกของเราหมดคนไหนจะดีคือ คนไหนจะชน คนไหนจะน่ารัก แต่เราเป็นครูเราก็ต้องรักเด็กของเราให้เท่ากัน ใส่ใจกับเด็กทุกๆ คน ดูว่าวันนี้เป็นอย่างไรบ้าง วันนี้ใครตัวร้อน วันนี้ใครปวดหัว เราเป็นครูเราต้องรู้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 01.08.48)

4. ความจริงใจ

นอกจากครูอนุบาลจะต้องมีความใส่ใจ สนใจเด็กแล้ว ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรยังมีความคิดเห็นว่าการแสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็กนั้นครูจะต้องแสดงความรัก ความสนใจ ใส่ใจและให้ความอบอุ่นกับเด็กแต่ละคนอย่างจริงใจโดยทั่วถึงกัน โดยแสดงให้เห็นว่าครูรักเด็กทุกคนอยู่เสมอ และเท่าเทียมกันทุกคนไม่เลือกว่าเด็กแต่ละคนจะมีความ

แตกต่างกันอย่างไร โดยครูอนุบาลจะต้องให้แสดงถึงความจริงใจต่อเด็ก รวมถึงผู้ปกครองทุกคน ไม่เลือกฐานะ หน้าตา หรือให้ความสนใจใครเป็นพิเศษ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการแสดงความจริงใจแก่เด็กอนุบาลดังนี้

“ครูอนุบาลจะต้องเป็นคนที่ใจเย็น ดูแลเด็กอย่างทั่วถึง ดูแลเด็กได้ทุกคน รักเด็กทุกคนอย่างจริงจังจริงๆ ไม่ใช่แบ่งว่าชอบเด็กคนไหน ไม่ชอบเด็กคนไหน ไม่ได้ ครูอนุบาลจะต้องเอาใจใส่เด็กมากกว่าครูระดับอื่น เพราะเรามีโอกาสใกล้ชิดกับเด็กมากกว่าทางครูประถมมัธยม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 13.07.48)

5. ความใกล้ชิด

สิ่งหนึ่งที่สำคัญมากในการที่ครูอนุบาลจะต้องมีให้แก่เด็กก็คือ ความใกล้ชิด เพราะเมื่อเด็กอนุบาลมาอยู่ที่โรงเรียนคนที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดก็คือครูอนุบาล จากการสังเกตการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากร พบว่าครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรสร้างความใกล้ชิด ให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก ให้เด็กเกิดความคุ้นเคย ความรัก ความไว้วางใจในตัวครูโดยการสร้างให้เด็กรู้สึกว่าคุณเองได้รับความสำคัญ ซึ่งถ้าครูไม่ให้ความใกล้ชิดกับเด็กแล้ว ความรู้สึกเหล่านี้ก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย นอกจากนี้การสร้าง ความใกล้ชิดกับผู้ปกครองในขอบเขตที่เหมาะสมก็จะสร้างให้ครูและผู้ปกครองเกิดโอกาสในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมืออันดีต่อกัน ซึ่งจะเป็นการนำไปสู่การพัฒนาเด็กให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการแสดงความใกล้ชิดแก่เด็กอนุบาลดังนี้

“การที่เราจะสนิทกับเด็กได้ความใกล้ชิดนี้สำคัญมากเลยนะ เด็กจะไว้วางใจเรา มีความสุขกับเรา มีความสุขเมื่ออยู่โรงเรียนได้ก็เพราะเด็กรู้สึกว่าคุณเองได้ใกล้ชิดกับครู ได้รับความสำคัญนี้แหละ สังเกตดี ๆ เด็กอนุบาลจะติดครูมาก บางคนนี่ถึงขนาดพอปลายปีจะต้องเลื่อนชั้นนี้ถึงขั้นร้องไห้ร้องให้เลยนะ ไม่ยอมไป เพราะติดครู”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 06.09.48)

การรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรถึงความหมายของภาระงานครูอนุบาลในความหมายของการที่ครูอนุบาลเปรียบได้กับผู้เป็นเสมือนแม่นั้น ครูอนุบาลจะเข้าใจในความหมายของการเป็นผู้เป็นเสมือนแม่ว่า ผู้เป็นเสมือนแม่นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก สร้างให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เป็นผู้ที่แสดงออกกับเด็กถึงความใส่ใจ ความจริงใจ และความใกล้ชิด เพื่อให้เด็กวัยอนุบาลเกิดความพร้อมและความมั่นใจในการที่จะมาโรงเรียน และเกิด

ความรู้สึกที่ดีในการที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ เมื่อต้องมาอยู่ที่โรงเรียน รวมไปถึงการที่เด็กจะเกิดความพร้อมในการที่จะใช้ชีวิตในโรงเรียนร่วมกับครูและเพื่อน รวมไปถึงบุคคลต่างๆ รอบตัวต่อไป

2.1.2 ผู้เฝ้าระวัง

การที่ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเด็กในขณะที่เด็กอยู่ที่โรงเรียนนั้น ครูอนุบาลจึงจะต้องทำหน้าที่เสมือนผู้เฝ้าระวังให้แก่เด็กอนุบาลในการที่จะให้เด็กมีความปลอดภัย รวมไปถึงการได้รับการดูแลอย่างดีที่สุดเมื่ออยู่ที่โรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมต่างๆ หรืออุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเด็ก เด็กทุกคนคือความรับผิดชอบของครูอนุบาล ซึ่งความหมายของการเป็นผู้เฝ้าระวังตามการรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้นจะมีลักษณะที่แสดงออกต่อเด็ก ดังนี้

1. ความปลอดภัย

เด็กโดยเฉพาะในเด็กวัยอนุบาล สิ่งหนึ่งซึ่งครูอนุบาลให้ความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ ความปลอดภัยของนักเรียน เพราะเด็กในวัยอนุบาลซึ่งยังเป็นช่วงวัยที่เด็กยังมีพัฒนาการในด้านร่างกายอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เด็กในวัยอนุบาลยังขาดความระมัดระวัง และประสบการณ์ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการเล่นเสรี ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย และอุบัติเหตุต่างๆ ได้ง่ายกว่าเด็กในวัยอื่น

การระมัดระวังดูแลเด็กให้ปลอดภัย ซึ่งในเด็กวัยอนุบาลที่ร่างกายแข็งแรงสุขภาพแข็งแรงจะไม่อยู่นิ่ง ชอบการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ จึงมักเกิดอุบัติเหตุและมีอันตราย ครูอนุบาลจึงต้องดูแลเด็กให้อยู่ในสายตาของตนเองเสมอ ตั้งแต่ช่วงเวลาที่เด็กมาถึงโรงเรียน จนกระทั่งผู้ปกครองมารับกลับบ้าน ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งในเวลา que เด็กทำกิจกรรมตามการจัดประสบการณ์ของครู และการเล่นเสรีของเด็ก

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเห็นว่าการดูแลความปลอดภัยสำหรับเด็กนั้น เป็นสิ่งที่ตนจะต้องให้ความสำคัญ และเห็นว่าตนเองมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบเด็กตั้งแต่เมื่อรับเด็กมาจากผู้ปกครองจนกระทั่งส่งเด็กกลับให้ผู้ปกครอง ไม่ใช่แค่เฉพาะช่วงเวลาในการทำงานของครูเท่านั้นโดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้เฝ้าระวังความปลอดภัยแก่เด็กอนุบาล ดังนี้

“ครูอนุบาลเราต้องดูแลเด็กตลอดทั้งวันตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น เพราะเด็กยังเด็กจะเล่นอะไรบางที่ไม่ระวังก็อันตราย มีความรู้สึกที่ว่าถ้าเราก้าวเข้ามาในโรงเรียนแล้ว เราถึงโรงเรียนก็คืองานเราเริ่มแล้ว แม้กระทั่งเด็ก

นอนเราก็ต้องดู งานของเราก็คือเริ่มตั้งแต่เช้าตั้งแต่เราก้าวเข้ามาถึงโรงเรียนจนถึงเด็กหมดงานของเราถึงเสร็จ คือเด็กหนึ่งคนก็คืองานของเรา เด็กสี่สิบคนก็คืองานของเรา คือเราต้องดูแลเด็กตลอดเวลา จะเรียน จะนอน จะเล่น จะกิน จะกลับบ้าน จะอะไรก็คือต้องดูเพราะถ้าเด็กไปหัวร้างข้างแตกเข้าก็เรื่องใหญ่ บางทีพ่อแม่ไม่มารับ มารับเช้าเราก็ต้องโทรศัพท์ไป เด็กอนุบาลคือเราต้องดูแลตลอดเวลา เข้าถึงเย็นตั้งแต่รับมาจากผู้ปกครองจนส่งกลับเลย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 19.08.48)

นอกจากนี้อีกสิ่งหนึ่งที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากร ให้ความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัยของเด็กเมื่ออยู่ที่โรงเรียนก็คือ การเดินขึ้น-ลงบันได เพื่อไปเรียน หรือทำกิจกรรมต่างๆ นอกชั้นเรียน ทุกๆ วันในช่วงเช้าเมื่อถึงเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติครูอนุบาลจะต้องพาเด็กเดินแถวลงมาเข้าแถวเคารพธงชาติหน้าเสาธง ในแต่ละวันจะมีครูเวรคอยดูแลความปลอดภัยขณะที่เด็กเดินขึ้น-ลงบันได แต่ครูอนุบาลก็ถือเป็นความรับผิดชอบของตนเองโดยตรงในการที่จะดูแลความปลอดภัยขณะขึ้น-ลงบันไดของเด็กด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้เฝ้าระวังความปลอดภัยแก่เด็กอนุบาลดังนี้

“เรื่องความปลอดภัยต้องดูแลตลอดการเดินขึ้น-ลงบันได แม้จะมีครูเวรคอยดูแลแล้ว แต่เราก็ถือเป็นหน้าที่ของเรา เราต้องระมัดระวังด้วย เพราะเด็กเขาจะไว ต้องคอยบอกให้จับราวบันได อย่าวิ่ง อย่ากระโดด อย่าเล่นกันในแถว แล้วก็เรื่องการเดิน แม้แต่เวลานอนก็ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 17.06.48)

การรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรถึงความหมายของภาระงานครูอนุบาลใน ความหมายของการที่ครูอนุบาลเปรียบได้กับผู้เฝ้าระวังนั้น ครูอนุบาลจะเข้าใจในความหมายของการเป็นผู้เฝ้าระวังว่า ผู้เฝ้าระวังนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ดูแลความปลอดภัยของเด็กโดยตลอดเวลาที่เด็กอยู่ที่โรงเรียน เมื่อเด็กมาถึงโรงเรียนความรับผิดชอบในด้านความปลอดภัยของเด็กก็จะเป็นความรับผิดชอบของครูอนุบาลโดยตรง ซึ่งครูอนุบาลจะต้องให้ความสำคัญและสร้างให้เด็กเกิดความปลอดภัยที่สุดเมื่ออยู่ที่โรงเรียน ไม่ว่าจะเมื่ออยู่ในห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน เด็กที่อยู่ในความรับผิดชอบของครูอนุบาลจะต้องได้รับความปลอดภัยเพื่อส่งเสริมทั้งในด้านร่างกาย และการเรียนรู้ของเด็กเมื่ออยู่ที่โรงเรียนต่อไป

2.1.3 ผู้ส่งเสริม

การเป็นผู้ส่งเสริมสำหรับครูอนุบาลนั้นครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมเด็กในหลายๆ ด้านด้วยกัน เพื่อให้เด็กเกิดความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ และมีพัฒนาการสอดคล้องกันในทุกๆ ด้าน ซึ่งความหมายของการเป็นผู้ส่งเสริมตามการรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาคารนั้นครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาคารได้ให้ความสำคัญกับการเป็นผู้ส่งเสริมในเรื่องสุขภาพและอนามัย เรื่องอาหารและโภชนาการ การเรียนรู้ของเด็ก และการส่งเสริมความสัมพันธ์ ซึ่งเมื่ออยู่ที่โรงเรียนครูอนุบาล จะต้องเป็นผู้ที่ให้การส่งเสริมเด็กในเรื่องดังกล่าวอย่างถูกต้อง เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งความหมายของการเป็นผู้ส่งเสริมตามการรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาคารนั้นจะมีลักษณะที่แสดงออกต่อเด็ก ดังนี้

1. สุขภาพและอนามัย

สุขภาพและอนามัยของเด็กในวัยอนุบาลถือเป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งครูอนุบาลถือว่าเป็นภาระรับผิดชอบโดยตรงของครูอนุบาลที่มีต่อเด็กในความปกครองของตน เพราะเด็กในวัยอนุบาลยังมีข้อจำกัดในการดูแลเรื่องของสุขภาพและอนามัยของตนเอง ครูอนุบาลจึงเป็นทั้งผู้ที่ทำหน้าที่สอนและคอยชี้แนะ รวมทั้งคอยดูแลกิจวัตรประจำวันของเด็กโดยตรงด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กมีสุขภาพและอนามัยที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้ส่งเสริมสุขภาพและอนามัยแก่เด็กอนุบาลดังนี้

“เรื่องกิจวัตรประจำวัน ครูอนุบาลต้องดูแลเริ่มตั้งแต่ กิน นอน อุจจาระ ปัสสาวะ เป็นครูอนุบาลต้องดูแลมากกว่าชั้นอื่น เพราะว่าเด็กชั้นอื่นจะช่วยเหลือตนเองได้หมด เด็กอนุบาลบางคนก็ยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ บางคนก็ยังราดน้ำไม่เป็น ล้างกันไม่ได้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 23.08.48)

สิ่งที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาคารมีความเห็นว่าครูอนุบาลควรปฏิบัติเป็นภาระของตนเองโดยตรงก็คือตรวจสุขภาพประจำวัน เช่น การตรวจการดูแลสุขภาพร่างกาย ฟัน เล็บ ผม ให้สะอาดและสั้นอยู่เสมอ เป็นต้น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้ส่งเสริมสุขภาพและอนามัยแก่เด็กอนุบาลดังนี้

“เด็กอนุบาลขาดไม่ได้เลยฟัน ผม เล็บต้องตรวจกันตลอด จริงๆ ก็ต้องตรวจเพื่อบันทึก ลงในระเบียบของเด็กแต่ละคนอยู่แล้ว แต่ว่าในความเป็นจริงยังต้องดูใหญ่เพราะบางคนเล็บยาว พอทะเลาะกับเพื่อนก็

ไปชวนเพื่อน เล็บเด็กบางคนผู้ปกครองไม่เคยดูแลเลยยาวมาก บางครั้ง
ยังเขียนจดหมายมาบอกคุณครูด้วยว่าไม่มีเวลาตัดเล็บให้ลูกฝากให้
คุณครูช่วยตัดเล็บให้ด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 12.07.48)

เรื่องของความสะอาดของร่างกายของเด็กแต่ละคน ครูอนุบาลโรงเรียน
รัตนากรก็ให้ความสำคัญและถือว่าเป็นภาระของตนเองในการดูแล เพราะเด็กวัยอนุบาล
ยังต้องการความช่วยเหลือในเรื่องของการทำความสะอาดร่างกายเมื่อร่างกายได้รับความสกปรก
หรือความสะอาดเรื่องการชำระล้างร่างกายเมื่อเวลาเด็กเข้าห้องน้ำ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้
ความหมายในการเป็นผู้ส่งเสริมสุขภาพและอนามัยแก่เด็กอนุบาลดังนี้

“ต้องดูแลตลอด เวลาเด็กทำเป็อนครูกับพี่เลี้ยงก็ต้องช่วยดูแล
ช่วยทำความสะอาดให้เพราะเด็กยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้โดยเฉพาะพวก
ชั้นเล็กๆ บางคนพอทำได้ก็ทำไม่ค่อยสะอาด ก็ยังต้องคอยดูแลอยู่ดี ตรง
นี้แหละที่งานของครูอนุบาลค่อนข้างละเอียดอ่อนกว่าครูชั้นอื่นๆ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.06.48)

จากการสังเกตเด็กในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ยังมีเด็กบางคนยังช่วยเหลือ
ตนเองไม่ได้ เช่นในเรื่องการเข้าห้องน้ำ การทำความสะอาดร่างกาย ครูอนุบาลจึงมีหน้าที่ที่ต้อง
คอยให้ความช่วยเหลือเด็ก เช่น การช่วยทำความสะอาดเมื่อเด็กทำเป็อน ดังลักษณะพฤติกรรม
ตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“ในขณะที่คุณครูท่านกำลังนั่งตรวจงานอยู่ที่โต๊ะ อออยเดินเข้าไป
หาคุณครูท่านบอกคุณครูว่าปวดอุจจาระ คุณครูท่านวางปากกาลงและ
ลุกขึ้นจากโต๊ะเพื่อที่จะถอดกางเกงให้กับอออย แต่เมื่อคุณครูท่านถอด
กางเกงของอออยออกก็พบว่าอออยได้ถ่ายออกมาแล้ว คุณครูท่านจึงต้อง
พาอออยเข้าไปล้างทำความสะอาดร่างกายในห้องน้ำ หลังจากนั้นคุณครู
ท่านจึงออกมาหยิบกางเกงที่มีสำรองเก็บเอาไว้ในตู้มาให้อออยใส่ เมื่อ
คุณครูท่านหากางเกงให้อออยใส่เสร็จเรียบร้อยแล้ว คุณครูท่านจึงเดินเข้า
ไปในห้องน้ำและชักกางเกงที่อออยทำเป็อนเอาไว้ แล้วนำไปตาก”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 06.07.48)

นอกจากนี้การตรวจอาการไข้ไม่สบายของเด็ก ดูแลการรับประทานอาหาร
ของเด็กเมื่ออยู่ที่โรงเรียนเมื่อเด็กรับประทานอาหารกลางวันโรงเรียนเสร็จ ครูอนุบาลจะคอยถาม

เด็กว่าใครไม่สบาย และมียามาโรงเรียนหรือไม่ ถ้าเด็กมียามาโรงเรียนครูก็จะเรียกเด็กมารับประทานยา ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“คุณครูนาบอกเด็กๆ ว่ารับประทานอาหารเสร็จแล้วก็ไปบ้วนปาก แปรงฟันให้เรียบร้อย แล้วมานอนที่ที่นอนของตัวเอง หลังจากนั้นคุณครูนาเดินไปที่ชั้นวางของหน้าห้องแล้วหยิบถุงใส่ชวดยาของเด็กมา คุณครูนาเรียกบอกเด็กว่าใครมียามาด้วยให้ออกมาหาครู มากินยา เด็กที่มียามาโรงเรียนก็ลุกออกมาหาครู บางคนก็เก็บยาอยู่ในกระเป๋า ก็ไปหยิบออกมาให้คุณครูนาป้อนให้ คุณครูนาบอกให้เด็กที่จะต้องกินยาเอาแก้วของตนเองไปรินน้ำมาเพื่อกินยา เมื่อคุณครูนาป้อนยาเด็กครบทุกคนแล้วจึงบอกให้เด็กไปบ้วนปากอีกครั้ง และกลับไปนอน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 22.06.48)

และหากในช่วงเวลานั้นมีโรคที่สามารถติดต่อได้เกิดขึ้น ครูอนุบาลก็จะคอยตรวจสอบดูว่ามีใครเป็นโรคบ้าง และทำการป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายไปยังเด็กคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน รวมถึงในโรงเรียนอีกด้วย ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“หลังจากที่คุณครูอ้อเรียกชื่อเด็กที่มาโรงเรียนครบทุกคนแล้ว คุณครูอ้อบอกให้เด็กๆ ทราบว่าในช่วงนี้มีโรคมือเท้าปาก ระบาดตามโรงเรียนคุณครูอ้อจึงให้เด็กทุกคนนั่งตามแถวของตนเองและแบบมีอออก หลังจากนั้นคุณครูอ้อจึงเดินตรวจมือและตามใบหน้าของเด็กทีละคน เพื่อดูว่ามีเด็กคนใดมีอาการผิดปกติหรือไม่”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 14.09.48)

เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นกับเด็ก ครูอนุบาลจะให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นตามความสามารถของครู หรือนำเด็กส่งไปรักษาพยาบาลตามอาการต่อไป ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“ในขณะที่คุณครูน้อยพาเด็กๆ เดินแถวลงมาเพื่อมาซ้อมกีฬาที่ชั้นล่างเด็กคนหนึ่งก็กระโดดลงมาจากบันได 3 ชั้นสุดท้ายและหกล้มลงหน้าคะม้าไปกระแทกกับพื้น คุณครูน้อยเดินมาดูเด็กคนนั้นและพบว่าปากของเด็กไปกระแทกกับพื้น ทำให้ปากแตก มีเลือดออก คุณครูน้อยจึงฝากแถวเด็กในชั้นกับคุณครูผู้ช่วยและครูประจำชั้นท่านอื่น และพาเด็กคนนั้นไปบ้วนปากเอาเลือดออก หลังจากนั้นจึงพาเด็กไปห้องพยาบาล”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 01.09.48)

เมื่อทางโรงเรียนมีการนำแพทย์เข้ามาตรวจสุขภาพ หรือฉีดวัคซีนให้เด็ก ครูอนุบาลจะต้องทำหน้าที่ดูแลให้เด็กในปกครองของตนได้รับการดูแลจากแพทย์และพยาบาล โดยทั่วถึงอีกด้วย ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“ทันตแพทย์จากโรงพยาบาลมาตรวจสุขภาพฟันให้แก่เด็กๆ ทางโรงเรียนประกาศให้ คุณครูแต่ละห้องพาเด็กของตนเองไปตรวจสุขภาพ ฟัน หลังจากเด็กๆ เดินแถวเข้าชั้นเรียนแล้ว คุณครูจึงนำใบรายชื่อของเด็กมาเรียกชื่อและให้เด็กเข้าแถวตามเลขที่ในใบรายชื่อ เมื่อเรียกชื่อครบหมดทุกคนที่มาโรงเรียนแล้ว หลังจากนั้นคุณครูก็พาเด็กเดินแถวไปที่ บริเวณโถงเพื่อให้ทันตแพทย์ตรวจสุขภาพฟันให้แก่เด็ก”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.06.48)

2. อาหารและโภชนาการ

เด็กวัยอนุบาลถือเป็นวัยที่กำลังมีการเจริญเติบโตที่สำคัญทั้งทางร่างกาย และสมอง เรื่องของอาหารและโภชนาการจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องให้ความสนใจเพื่อให้เด็กได้รับสารอาหารครบทั้ง 5 หมู่เพื่อไปหล่อเลี้ยงร่างกาย เสริมสร้างและช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรง ทางโรงเรียนมีฝ่ายที่ดูแลการจัดเตรียมอาหารกลางวัน และของว่างสำหรับเด็กตามหลักโภชนาการโดยตรง ซึ่งครูอนุบาลมีหน้าที่จะต้องดูแลเด็กเรื่องของการรับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ตามความต้องการของร่างกายของเด็ก และฝึกให้เด็กรับประทานอาหารชนิดต่างๆ ให้เป็น

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะเป็นผู้ดูแลเรื่องการรับประทานอาหารของเด็กแต่ละคนโดยตรง เพราะเด็กแต่ละคนจะรับประทานอาหารที่ห้องแต่ละห้อง ครูอนุบาลและครูผู้ช่วยมีหน้าที่ในการตักเตรียมอาหารใส่ถาดให้แก่เด็กทุกคน นอกจากนี้ครูอนุบาลยังต้องคอยดูแล ในระหว่างการรับประทานอาหารของเด็กแต่ละคน ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาล ดังนี้

“คุณครูเฝ้าเด็กที่ถาดกลอน...ข้าวทุกจาน อาหารทุกอย่าง อย่ากินทิ้งขว้าง เป็นของมีค่า ผู้คนอดอยาก มีมากหนักหนา สงสารบรรดาเด็กตาดำๆ...หลังจากนั้นจึงแนะนำว่าอาหารกลางวันวันนี้มีอะไร คุณครูแอบอกกับเด็กๆ ว่าให้รับประทานอาหารให้หมด รับประทานผักด้วยอย่าเขี่ยทิ้งเพราะเดี๋ยวผักจะเสียใจและ ใครต้องการอะไรเติมให้บอกกับ

คุณครู คุณครูและไปตักเติมให้ แต่ว่าต้องรับประทานอาหารในจานของตนเองให้หมดก่อน เมื่อเด็กเริ่มรับประทานอาหารคุณครูแอดเดินดูเด็กๆ รับประทานอาหารตามโต๊ะและถือหม้อเพื่อคอยตักอาหารเติมให้แก่เด็ก”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 30.06.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรยังดูแลการรับประทานอาหารของเด็กอย่างใกล้ชิด และฝึกให้เด็กช่วยตนเองในการรับประทานอาหาร ฝึกมารยาทการรับประทานอาหาร ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“คุณครูแอดเดินดูแลการรับประทานอาหารของเด็กแต่ละคน เมื่อคุณครูแอดเดินไปเจอเด็กคนหนึ่งใช้ช้อน-ส้อม โดยการถือช้อนด้วยมือซ้าย และถือส้อมด้วยมือขวา คุณครูแอดบอกเด็กว่าให้จับช้อน-ส้อมใหม่ ต้องถือช้อนด้วยมือขวา และถือส้อมด้วยมือซ้าย เด็กจึงเปลี่ยนมาจับช้อน-ส้อมให้ถูกต้องตามที่คุณครูบอก แต่ก็ยังใช้ไม่ถนัดและตักอาหารหกออกมาจากจาน คุณครูแอดจึงเดินเข้ามาช่วย และบอกเด็กว่าหกไม่เป็นไร ต้องฝึกเอาไว้จะได้จับช้อน-ส้อมถูก”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 15.09.48)

หรือจะเป็นเรื่องการที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรดูแลและให้ความรู้กับเด็กในการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อเสริมสร้างร่างกายให้เติบโต แข็งแรง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้ส่งเสริมทางด้านอาหารและโภชนาการดังนี้

“การรับประทานอาหารครูจะดูแลเรื่องของความสะอาด ก่อนรับประทานอาหารคุณครูจะต้องดูแลให้เด็กๆ ได้ทำความสะอาดมือ และรับประทานอาหารให้หมดไม่เลือกรับประทานเฉพาะเนื้อสัตว์อย่างเดียว และหมั่นปลูกฝังในเรื่องของการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และไม่มีประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 01.07.48)

นอกจากครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะดูแลในเรื่องของและฝึกให้เด็กช่วยตนเองในการรับประทานอาหาร ฝึกมารยาทการรับประทานอาหารแล้ว ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรยังดูแลในเรื่องสุขลักษณะนิสัยในการรับประทานอาหารของเด็กอีกด้วย ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาล ดังนี้

“ในขณะที่เด็กได้รับประทานอาหารกลางวันซึ่งเป็นถ้วยเดี่ยว คุณครูวิเดินดูแลการรับประทานอาหารของเด็กและคอยตักเติมอาหารให้แก่เด็ก มีเด็กคนหนึ่งกำลังใช้นิ้วมือหยิบเส้นก๋วยเตี๋ยวเข้าปาก คุณครูวิจึงบอกให้เด็กใช้ช้อนและส้อมช่วยกันตักเส้นก๋วยเตี๋ยว และคุณครูวิกิเดินมาช่วยเอาช้อน-ส้อมตักเส้นก๋วยเตี๋ยวในถาดของเด็กให้เล็กลง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 25.08.48)

3. การเรียนรู้

สิ่งหนึ่งที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเห็นว่าตนเองมีหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมก็คือการเรียนรู้ของเด็ก เมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียนครูอนุบาลมีหน้าที่โดยตรงในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ของเด็ก โดยการส่งเสริมการเรียนรู้นั้นจะอยู่ในรูปแบบของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมตามวัย

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กโดยการจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนเพื่อให้เด็กเรียนรู้ควบคู่ไปกับการมีพัฒนาการพร้อมทั้ง 4 ด้าน โดยให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องตามวัยสำหรับเด็ก โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้ส่งเสริมการศึกษาดังนี้

“เด็กแต่ละคนเขาแตกต่างกันนะ แต่คนเป็นครูก็ต้องพยายามที่จะให้เด็กแต่ละคนได้เรียนได้รู้อย่างเท่าเทียมกัน บางคนอ่อน บางคนเก่ง บางคนไว บางคนช้าครูก็ต้องคอยปรับๆดู แล้วเราก็ต้องดูให้เขาพัฒนาทุกด้าน ไม่ใช่ว่าสมองโตแต่ตัวลีบ เวลาเราจัดประสบการณ์ถึงเวลาเรียนก็ต้องเรียนแต่เราก็ต้องเสริมสิ่งต่างๆ ให้เขาด้วยให้มันควบคู่กันไป ไม่ใช่เรียนอย่างเดียว”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 08.08.48)

4. ความสัมพันธ์

ครูเปรียบได้เหมือนกับพ่อแม่คนที่สองของนักเรียนเมื่ออยู่ที่โรงเรียน โดยเฉพาะในเด็กวัยอนุบาลที่ครูจะต้องให้ความใกล้ชิดในการอบรมเลี้ยงดู และสั่งสอนเด็กเมื่ออยู่ที่โรงเรียนฉะนั้นครูจึงเปรียบได้กับตัวประสานความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนที่ดีที่สุด ในการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นไปของเด็กเมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียนไปสู่ผู้ปกครอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพฤติกรรมหรือพัฒนาการของเด็ก รวมไปถึงเรื่องความประพฤติของเด็กเมื่ออยู่ที่โรงเรียน และ

ครูอนุบาลยังเป็นคนสำคัญที่คอยประสานถึงเรื่องราวข่าวสารต่างๆ ของโรงเรียนที่ต้องการจะแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ หรือเมื่อโรงเรียนหรือตัวครูเองต้องการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรส่งเสริมความสัมพันธ์กับเด็กโดยการให้ความใกล้ชิด ดูแลอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการประสานกับผู้ปกครองในการที่จะส่งเสริมเด็กในแต่ละด้านอย่างเหมาะสม โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้ส่งเสริมความสัมพันธ์ดังนี้

“ครูอนุบาลงานมีทุกอย่างเลยเริ่มจากสอน ดูแล อบรม อบรมลูก อย่างเดียวไม่ได้ ก็ต้องรวมไปถึงพูดคุยกับผู้ปกครองด้วย คุณกันว่าเด็กอยู่ที่โรงเรียนเป็นยังไงก็ต้องรายงานไป หรือบางที่เราต้องการให้ผู้ปกครองช่วยอะไร หาอะไรให้เด็กมาโรงเรียนก็ต้องคุยกับผู้ปกครอง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 23.08.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรยังมีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองของเด็กอนุบาล ยังเป็นไปโดยการปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเด็กโดยการให้ความรู้กับผู้ปกครองเพื่อให้การพัฒนาเด็กไปในทิศทางเดียวกัน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้ส่งเสริมความสัมพันธ์ดังนี้

“งานประชาสัมพันธ์ งานสื่อสารกับผู้ปกครองก็สำคัญ บางทีเด็กมีปัญหาเราก็ต้องคุยกับผู้ปกครองหาทางแก้ไข ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็เชื่อถือเราก็จะขอ คำแนะนำจากเรา ลูกเขาก็เหมือนลูกเราต้องช่วยๆ กันดูไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 19.07.48)

การรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรถึงความหมายของภาระงานครูอนุบาลใน ความหมายของการที่ครูอนุบาลเปรียบได้กับผู้ส่งเสริมนั้น ครูอนุบาลจะเข้าใจในความหมายของการเป็นผู้ส่งเสริมว่า ผู้ส่งเสริมนั้นจะต้องเป็นผู้ที่คอยดูแลส่งเสริมให้เด็กมีความสมบูรณ์พร้อมในการที่จะเจริญเติบโต และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสุขภาพอนามัย อาหารและโภชนาการ การเรียนรู้ของเด็ก และการส่งเสริมความสัมพันธ์ทั้งกับเด็กและผู้ปกครอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2.1.4 ผู้แก้ไข

การเป็นผู้แก้ไขสำหรับครูอนุบาลนั้นครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก หรือการที่ครูจะต้องเป็นผู้ช่วยในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็ก เนื่องจากเด็กยังไม่มีความสามารถพอในการที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความหมายของการเป็นผู้แก้ไขตามการรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้นจะมีลักษณะที่แสดงออกต่อเด็ก ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก

เด็กแต่ละคนมีความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปทั้งในเรื่องของลักษณะนิสัย รวมไปถึงพฤติกรรมของแต่ละคนที่แสดงออกด้วย ซึ่งเมื่อเด็กมาโรงเรียน พฤติกรรมที่เด็กแต่ละคนแสดงออก อาจมีทั้งพฤติกรรมที่เหมาะสมและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมไหนที่เด็กแสดงออกอย่างเหมาะสมครูก็ทำการส่งเสริม บางพฤติกรรมอาจเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือเป็นพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็กนั้น ครูก็จะต้องเป็นผู้คอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขพฤติกรรมเหล่านั้นของเด็ก

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของตนในการที่จะศึกษาเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็กเมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียน รวมทั้งประสานกับผู้ปกครองในการแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าวกับผู้ปกครองเมื่อเด็กอยู่ที่บ้านต่อไป โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กอนุบาลดังนี้

“พฤติกรรมของเด็ก เด็กบางคนอาจจะมีพฤติกรรมที่พิเศษขึ้นมาหน่อย อาจจะเป็นพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เราก็ต้องคอยสังเกต ถ้าเป็นปัญหา เราก็จะต้องศึกษาเพื่อช่วยแก้ไข บอกผู้ปกครองให้ทราบ แล้วก็คอยสังเกตพฤติกรรมเด็กต่อไป ครูปฐมวัยต้องช่างสังเกต ต้องช่างพูด”
(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 19.08.48)

2. ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก

เด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่ถือว่ายังมีประสบการณ์ ความพร้อมในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาน้อย ครูอนุบาลคือคนที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ฉะนั้นเมื่อเด็กเกิดปัญหาขึ้นคนที่เด็กจะเข้ามาขอความช่วยเหลือก็คือครูอนุบาลนั่นเอง

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรถือว่าเด็กเป็นความรับผิดชอบของตนเอง เมื่อเด็กเจอปัญหาอะไรครูอนุบาลจะต้องเข้าไปช่วยเหลือในการแก้ไข ครูอนุบาลต้องเป็นคนที่ช่างสังเกตด้วยว่าเด็กพบปัญหาอะไรหรือไม่ และครูต้องเข้าไปช่วยเหลือให้ความแก้ไขตามความเหมาะสม โดย ครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการเป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กอนุบาลดังนี้

“ครูอนุบาลนะ บางทีก็ต้องเป็นทุกอย่างเป็นคุณหมอดูแลในยามเจ็บป่วย เป็นตำรวจสืบสวนหาข้อเท็จจริง และเวลาเด็กมีปัญหาในการอยู่ร่วมกัน หรือมีปัญหาอะไรเราก็ต้องเข้าไปช่วยจัดการ เป็นผู้พิพากษาในการตัดสินคดีความก็ยังได้ ต้องคอยสังเกต ช่วยแนะนำสั่งสอนตลอด เพราะเด็กยังเล็ก เด็กบางคนมีปัญหาก็บอกแต่บางคนไม่กล้าบอกไม่กล้าพูด เราก็ต้องคอยสังเกตเอาเองด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

การรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรถึงความหมายของภาระงานครูอนุบาลในความหมายของการที่ครูอนุบาลเปรียบได้กับผู้แก้ไขนั้น ครูอนุบาลจะเข้าใจในความหมายของการเป็นผู้แก้ไขว่า ผู้แก้ไขนั้นจะต้องเป็นผู้ที่คอยดูแล ให้ความช่วยเหลือเด็ก เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามวัยที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็ก หรือการเป็นผู้แนะนำให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กพบปัญหาต่างๆ และต้องการความช่วยเหลือจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า เพื่อให้เด็กสามารถผ่านพ้นปัญหานั้นไปได้และมีความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ต่อไปอย่างเหมาะสม

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึงคุณลักษณะของความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ ไม่ว่าจะเป็นในความหมายของการเป็นผู้เป็นเสมือนแม่ ผู้เฝ้าระวัง ผู้ส่งเสริม และผู้แก้ไข ตามการรับรู้ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้น ต่างเป็นคุณลักษณะที่ครูอนุบาลระลึกได้ว่าคนที่จะมาเป็นครูอนุบาลควรมีภาระงานที่มีความสอดคล้องกับการรับรู้ในความหมายของภาระงานดังกล่าวซึ่งสามารถประมวลสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 8 ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

ความหมายของภาระงานครูอนุบาล	คุณลักษณะ
1. ผู้เป็นเสมือนแม่	1.1 ความรักความอบอุ่น 1.2 ความไว้วางใจ 1.3 ความใส่ใจ 1.4 ความจริงใจ 1.5 ความใกล้ชิด
2. ผู้เฝ้าระวัง	2.1 ความปลอดภัย
3. ผู้ส่งเสริม	3.1 สุขภาพและอนามัย 3.2 อาหารและโภชนาการ 3.3 การเรียนรู้ 3.4 ความสัมพันธ์
4. ผู้แก้ไข	4.1 พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก 4.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก

2.2 ความแตกต่างของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนกับในช่วงเวลาที่ไม่มีการปฏิบัติการเรียนรู้

2.2.1 งานพัฒนาทางวิชาการ

1. หลักสูตร

1) วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางของแผนกอนุบาลโรงเรียนรัตนากร ในช่วงที่โรงเรียนยังไม่มี การดำเนินการปฏิบัติการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้น โรงเรียนจะให้บุคลากรเพียงกลุ่มเดียวคือฝ่ายวิชาการมีบทบาทในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

แต่ในปัจจุบันที่โรงเรียนรัตนากรมีการดำเนินงานตามรูปแบบปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โรงเรียนรัตนากรจะเปิดโอกาสให้ครูอนุบาลในแต่ละระดับชั้นมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน โดยครูอนุบาลในแต่ละระดับชั้นมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น เพื่อให้

เกิดเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา และนำไปกำหนดสาระการเรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาลต่อไป โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางดังนี้

“ครูอนุบาลโรงเรียนเราจะมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง เพื่อนำมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของอนุบาลโดยเฉพาะ จากนั้นก็จะร่วมเขียนกำหนดสาระการเรียนรู้ต่างๆ แล้วจึงนำมาลงเขียนแผนการสอนเพื่อทำการสอนทุกสัปดาห์รวมทั้งสิ้น 18 สัปดาห์ต่อเทอม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 22.08.48)

2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรัตนากรในช่วงที่โรงเรียนยังไม่มี การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของครูอนุบาลแต่ละคนยังถือได้ว่าไม่มีบทบาทมากนัก เพราะบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละระดับชั้นจะเป็นของหัวหน้าสายชั้นที่จะรับผิดชอบเป็นหลัก ถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามระดับชั้น แต่การมีส่วนร่วมยังไม่ได้เป็นไปในรูปแบบของการระดมความคิดของครูอนุบาลท่านต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

แต่ในปัจจุบันโรงเรียนรัตนากรจะมีการจัดการอบรมให้ความรู้แก่ครูอนุบาลในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลังจากนั้นจะมีการแบ่งครูอนุบาลตามระดับชั้นเพื่อให้ครูอนุบาลแต่ละระดับชั้นได้ระดมความคิด และร่วมมือกันกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ ประสบการณ์ของเด็กในระดับชั้นต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการในการกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดทำหลักสูตรดังนี้

“งานด้านหลักสูตร ได้เข้าร่วมกับการอบรมเกี่ยวกับการทำหลักสูตรสถานศึกษา หลังจากนั้นได้นำกลับมาพูดคุยกันในระดับชั้นและช่วยกันกำหนดเป็นหัวข้อต่างๆ โดยคำนึงถึงวัย ประสบการณ์เดิมของเด็ก และเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ใหม่เข้าไปโดยคำนึงถึงสิ่งที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 22.08.48)

3) การนำหลักสูตรไปใช้โดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้น

การนำหลักสูตรไปใช้โดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้นในช่วงที่โรงเรียนยังไม่มีกำหนัดดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้น เนื่องจากเป็นช่วงที่ครูอนุบาลแต่ละคนยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ฉะนั้นในการนำหลักสูตรไปใช้โดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้นครูอนุบาลบางคนจึงยังขาดความกระจ่างในการจัดสาระการเรียนรู้แก่ผู้เรียนให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา

ในปัจจุบันเมื่อครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรได้มีส่วนร่วมในการร่วมวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางเพื่อนำมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนรัตนากรแล้ว ทำให้ครูอนุบาลแต่ละคนมีความเข้าใจกระจ่างถึงจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งครูอนุบาลในแต่ละระดับชั้นก็จะมีการนำหลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นไปใช้โดยการกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้น เพื่อนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการนำหลักสูตรไปใช้โดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้นดังนี้

“โรงเรียนของเราจะจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของอนุบาลโรงเรียนเราเองจากหลักสูตรแกนกลาง เพราะพอเราช่วยกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแล้วแต่ละระดับชั้นก็จะแยกกันไปช่วยกันกำหนดสาระที่จะให้เด็กเรียนรู้ตามระดับชั้นที่ตัวเองรับผิดชอบให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 10.08.48)

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการในการจัดหลักสูตรนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางเพื่อนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา และนำหลักสูตรไปใช้โดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้นให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น และมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน

2. การจัดประสบการณ์

1) จัดทำแผนการจัดประสบการณ์

การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ในช่วงที่โรงเรียนยังไม่มีกำหนัดดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรบางคนจะมุ่งเน้น

ความสำคัญของการจัดการประการณ์ของผู้เรียนในเรื่องของการอ่าน-เขียนมากกว่าการเตรียมความพร้อมและการบูรณาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

ในปัจจุบันการจัดการประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาลนั้นครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการที่จะต้องเตรียมความพร้อมให้เกิดขึ้น โดยมีการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์ก่อนการจัดการประสบการณ์ให้กับเด็กในชั้นเรียน และมีความสอดคล้องกับความต้องการตามพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียนตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นจากในอดีต ซึ่งครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านจะต้องรับผิดชอบในการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์ตามสาระการเรียนรู้ โดยในการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์นั้นครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านจะต้องนำแผนการจัดการประสบการณ์ที่ตนเองได้จัดทำขึ้นไปส่งให้ฝ่ายวิชาการเป็นผู้ตรวจสอบในทุกสัปดาห์และอนุญาตให้นำแผนการจัดการประสบการณ์นั้นไปจัดการประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์ดังนี้

“แผนการจัดการประสบการณ์จะต้องเขียนทุกสัปดาห์เพื่อส่งให้กับวิชาการเป็นผู้ตรวจ หัวข้อที่จะเขียนก็จะดูจากกำหนดการสอนรายภาค ซึ่งได้มาจากการที่ช่วยกันทำหลักสูตรสถานศึกษาก็ประมาณ 18 สัปดาห์ต่อเทอม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 08.07.48)

นอกจากในการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้นจะต้องมีการเตรียมตัวโดยการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์เอาไว้ล่วงหน้า และจะต้องมีการตรวจสอบจากฝ่ายวิชาการก่อนการนำไปใช้แล้ว นอกจากนี้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรยังมีภาระในการประเมินการนำแผนการจัดการประสบการณ์ไปใช้อีกด้วย เพื่อให้ทราบถึงปัญหาหรือความสำเร็จในการนำแผนการจัดการประสบการณ์ไปใช้กับผู้เรียนเพื่อนำมาปรับปรุงต่อไป โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์ดังนี้

“เรื่องงานของครูก็มีความรับผิดชอบมาก เขียนแผนการสอนครูต้องเตรียมให้พร้อม ศึกษาจากหลักสูตรว่าจะต้องสอนอะไรบ้าง คุณครูทุกคนจะต้องเขียนส่งทุกอาทิตย์ในต้นสัปดาห์ จริงๆ เราสอนมานานแล้วตรงนี้เลยไม่ค่อยลำบาก แต่ก็ขาดไม่ได้ต้องเตรียมเอาไว้ให้พร้อมก่อนสอน และจะมีการประเมินย้อนหลังปลายสัปดาห์ทุกครั้ง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 11.08.48)

2) จัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์

การจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้น เป็นภาระงานที่ครูอนุบาลจะต้องมีการจัดทำกันเป็นประจำ อย่างน้อยภาคการศึกษาละหนึ่งครั้ง โดยครูอนุบาลในแต่ละระดับชั้นจะมีการร่วมมือกันเพื่อจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ นอกจากนี้ครูอนุบาลยังถือว่าภาระหน้าที่ในการจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ตามหน่วยที่ครูแต่ละท่านมีหน้าที่รับผิดชอบนั้น เป็นหน้าที่ของตนเองในการที่จะจัดทำสื่อและเอกสารออกมาใช้ให้มีความเหมาะสมตามหน่วยและผู้เรียนมากที่สุด โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ดังนี้

“จะมีการรวมตัวกันของครูในระดับชั้นภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อผลิตสื่อตามหน่วยการเรียนรู้การสอน หรือสื่อที่ครูลงมติกันแล้วว่า น่าจะทำ สมควรต้องมีและเป็นสื่อที่กลาง คือ สามารถใช้ได้ทั้งระดับชั้นหรือระดับอื่นก็สามารถใช้ได้ ส่วนสื่อตามหน่วยการเรียนรู้ตามแผนการจัดประสบการณ์ที่ครูเขียน ครูสามารถที่จะผลิตขึ้นเองได้เลยตามความเหมาะสมกับเรื่องที่ครูสอน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 22.08.48)

นอกจากนี้ภาระในการจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะเป็นไปในระดับชั้นแล้ว ยังเป็นภาระหน้าที่ส่วนตัวที่ครูอนุบาลถือว่าเป็นความรับผิดชอบของตัวเองในการที่จะจัดให้กับเด็กอนุบาลอย่างเหมาะสม โดยได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ ดังนี้

“สื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จะทำเป็นสื่อรวมทั้งระดับชั้น แต่ถ้าครูจะจัดทำเป็นการส่วนตัว ทางโรงเรียนจะสนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆ อยู่แล้ว โดยให้เบิกได้ตามความเหมาะสม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 15.06.48)

สำหรับจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ในระดับอนุบาลนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเห็นว่าเป็นภาระงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่มีความสนใจในสิ่งรอบข้าง สิ่งแปลกใหม่ ฉะนั้นในการจัดประสบการณ์

สำหรับวัยอนุบาลนั้นการใช้สื่อประกอบจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และเพื่อช่วยในการเสริมสร้างความเข้าใจประกอบการเรียนรู้ตามเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้เป็นอย่างดีอีกด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ ดังนี้

“เป็นครูอนุบาลต้องเตรียมสื่อการสอนมากขึ้น ถ้าหากเป็นครูที่ดีจริงๆ แทบจะทุกชั่วโมง หรือทุกคาบเรียนต้องมีสื่อ สอนๆ ไปบางทีเด็กไม่สนใจก็ต้องเปลี่ยนสื่ออีกแล้วบางเรื่องต้องเตรียมสื่อเอาไว้เยอะมาก”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

3) จัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์ในช่วงที่โรงเรียนยังไม่มี การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้น ตามนโยบายของโรงเรียนและการจัดประสบการณ์ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการอ่าน-เขียนของผู้เรียน มากกว่าการจัดประสบการณ์ให้มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ตามพัฒนาการของผู้เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของการบูรณาการการเรียนรู้ ซึ่งมีความแตกต่างจากในปัจจุบันที่นโยบายของโรงเรียนและการจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนของครูอนุบาลจะมุ่งเน้นไปในรูปแบบของการบูรณาการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงทั้งจากภายในและภายนอกห้องเรียน

ปัจจุบันภาระงานในการจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะมีการจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนโดยมีการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียน และการจัดประสบการณ์นอกชั้นเรียน (outdoor)

3.1) ในชั้นเรียน

การจัดประสบการณ์ในชั้นเรียนครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรให้ความเห็นว่าเป็นเสมือนกับงานหลักของครูแต่ละคน เพราะภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยส่วนใหญ่ก็เป็นการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียนให้กับผู้เรียน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียนดังนี้

“จริงๆ ส่วนใหญ่เลยนะก็จะเรียนอยู่ในห้องเรียนนี่แหละ เพราะเราก็ให้เด็กนั่งทำแบบฝึกหัดในห้องพอใครทำเสร็จถ้าไม่มีกิจกรรมอย่างอื่นแทรกเข้ามา ก็จะทำให้เด็กเล่นตามมุมหรือเล่นเกมการศึกษา ทำงานศิลปะ หรืองานอื่นๆ ที่เด็กทำค้างอยู่บ้าง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 17.06.48)

3.2) นอกชั้นเรียน (outdoor)

การจัดประสบการณ์นอกชั้นเรียนของระดับอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้น ครูอนุบาลแต่ละท่านจะต้องจัดประสบการณ์นอกชั้นเรียนสำหรับผู้เรียน ภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยครูอนุบาลแต่ละท่านจะมีการพูดคุยกับผู้เรียนถึงหัวข้อที่ต้องการจะออกไปศึกษานอกชั้นเรียน จากนั้นครูอนุบาลจะต้องวางแผนในการที่จะพาเด็กในความรับผิดชอบออกไปศึกษานอกชั้นเรียน จะกลับมาทำกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ไปศึกษานอกชั้นเรียน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดประสบการณ์นอกชั้นเรียนดังนี้

“กิจกรรม out door จะจัดกันเทอมละ 1 ครั้งนะ ก่อนจะจัดครูก็จะคุยกับเด็กๆ ก่อนว่าอยากเรียนรู้เรื่องอะไร ตัวพี่เองพี่ก็จะให้เขาโหวตว่าอยากรู้เรื่องอะไรกัน แล้วพี่ก็มาวางแผนว่าอยากรู้เรื่องนี้เราจะพาไปศึกษาได้ที่ไหนบ้าง ที่ไหนมี จะปลอดภัยกับการพาเด็ก 30-40 คนไปเรียนใหม่ แล้วก็ต้องคิดว่าถ้ากลับมาเราจะให้เด็กทำอะไรต่อเพื่อเป็นงานจากที่ได้ไปเรียนนอกห้องเรียนมา”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 20.06.48)

4) การเรียนการสอนแบบโครงการ (project approach)

ในช่วงที่โรงเรียนยังไม่มี การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ นั้นโรงเรียนรัตนากรจะยังไม่มี การให้ความสำคัญกับการนำเอานวัตกรรมในการเรียนรู้ต่างๆ มาใช้ จัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนเท่าที่ควร และยังไม่ได้มีนโยบายและการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยการให้ครูอนุบาลนำนวัตกรรมการเรียนรู้อาจจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

แต่ในปัจจุบันโรงเรียนรัตนากรมีการนำเอานวัตกรรมการเรียนรู้อมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการจะมีการจัดขึ้นภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านจะได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการจากผู้ที่มีความรู้ และจะต้องมีการนำมาปฏิบัติจริงในแต่ละภาคการศึกษา นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการในแต่ละภาคศึกษานั้นในช่วงปลายภาคการศึกษาในแต่ละระดับชั้นอนุบาลก็จะมี การจัดแสดงโครงการที่ได้ทำการศึกษาไปในภาคศึกษานั้นๆ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการดังนี้

“project approach จัดเทอมละครั้ง เด็กๆ จะชอบมากเพราะเขาจะได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ยากเรียนรู้ ได้ช่วยกัน พอปลาย

เทอมในแต่ละระดับ ก็จะมีการจัดแสดงโครงการที่ได้เรียนรู้ไปในแต่ละเทอม เด็กๆ ก็สนุกอีกปีอนุบาล 3 จัด อนุบาล 1 อนุบาล 2 ก็มาดูอย่างเทอมนี้จัด project เรื่องมะพร้าว ก็มีการเอาขนมที่ทำจากมะพร้าวของที่ทำจากมะพร้าวมาจัดงาน เด็กๆก็ได้ชิมขนม สนุกถูกใจกันไป ครูเองก็คอยช่วยเหลือหาข้อมูลบ้างแต่ข้อมูลเองบางที่ผู้ปกครองรู้ว่าเรียนเรื่องอะไรก็ช่วยจัดหามาบ้าง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.09.48)

5) จัดสภาพแวดล้อม

ในการจัดสภาพแวดล้อมนั้นครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน แต่ในการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนนั้นครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะถือว่าเป็นภาระที่ครูอนุบาลแต่ละห้องจะต้องรับผิดชอบของห้องตนเองให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและอยากที่จะเรียนรู้อีกด้วย

5.1) ภายในชั้นเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่าน จะให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนให้มีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ ให้เด็กได้เห็นบรรยากาศเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนรู้เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนดังนี้

“การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนจะจัดให้ตรงกับหน่วยการเรียนรู้ ให้ได้บรรยากาศในเรื่องที่จะมีการเรียน การสอน ส่วนสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนถ้าเป็นพวกสนามเด็กเล่นโรงเรียนจะเป็นคนดูแลให้ แต่ถ้าเป็นตามหน้าห้องเรียนตัวครูแต่ละห้องก็จะมีการจัดทำข่าวสารการเรียนรู้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบบริเวณหน้าชั้นเรียน และมีการจัดความรู้ต่างๆ ที่เด็กควรได้รับ เช่น คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เป็นต้น”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.09.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนว่านอกจากการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์แล้ว

ครูอนุบาลยังจะต้องจัดสภาพแวดล้อมในห้องให้มีความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดอุปกรณ์ต่างๆ ภายในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเหมาะสมกับการใช้งานดังนี้

“การจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนนั้น แต่ละคนก็จะจัดห้องของตัวเองให้บรรยากาศภายในห้องเรียนสอดคล้องและเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และจัดให้ตรงกับหน่วยการเรียนรู้แต่ละสัปดาห์ แล้วเราก็จะพยายามจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนของเราให้สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดของเล่น อุปกรณ์ เข้าตามมุมต่างๆ ให้มีความเหมาะสม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.09.48)

5.2) ภายนอกชั้นเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกชั้นเรียน ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเห็นว่าเป็นอีกภาระงานหนึ่งที่ตนเองจะต้องรับผิดชอบ แต่จะมีความสำคัญน้อยกว่าการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกชั้นเรียน เพราะว่าสภาพแวดล้อมภายนอกชั้นเรียนนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนดูแลเป็นหลักอยู่แล้ว ครูอนุบาลจึงมีภาระหน้าที่ในการช่วยดูแลความเรียบร้อย ความสะอาด โดยทั่วไปไปภายนอกชั้นเรียน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกชั้นเรียนดังนี้

“สภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน คุณครูแต่ละคนก็จะช่วยกันดูแลความเรียบร้อยต่างๆ ทั่วไปนอกห้อง ดูแลความสะอาดบ้าง ดูแลในการทำกิจกรรมนอกห้องเรียนของเด็กๆ ให้มีความเป็นระเบียบและปลอดภัย แต่ตัวคุณครูเองไม่ต้องไม่ช่วยจัดสนามเด็กเล่นอะไรพวกนี้ เพราะมีเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนคอยดูแลอยู่แล้ว”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 26.08.48)

6) ประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการในช่วงที่โรงเรียนยังไม่มี การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้น การเก็บข้อมูลและการประเมินพัฒนาการผู้เรียนของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะยังไม่อยู่ในรูปของข้อมูลเอกสารมากเท่าในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะพบว่าในปัจจุบันครูอนุบาลจะต้องเก็บข้อมูลเอกสารในการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนมากขึ้นเป็นอย่างมากจากในอดีต

ในปัจจุบันการประเมินพัฒนาการนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะต้องมีการประเมินพัฒนาการของเด็กอนุบาลและเก็บข้อมูลที่เป็นเอกสารให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยภาระงานที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรต้องปฏิบัตินั้นจะเป็นการประเมินในด้านต่างๆ ของเด็ก เพื่อดูพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็กในวัยอนุบาลได้อย่างถูกต้อง ซึ่งภาระงานทางด้านการประเมินพัฒนาการที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะต้องปฏิบัติมีดังนี้

6.1) เพิ่มผลงานของเด็ก

เพิ่มผลงานของเด็กอนุบาลครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านจะต้องทำการเก็บผลงานของเด็กโดยมีการนำผลงานของเด็กมาจัดทำเพิ่มผลงานของเด็กเพื่อดูพัฒนาการของเด็ก ซึ่งผลงานที่นำมาจัดเก็บในเพิ่มผลงานนั้นจะเป็นผลงานที่ครูอนุบาล ตัวเด็ก และผู้ปกครองได้เลือกผลงานมาจัดเก็บเอาไว้ในเพิ่มผลงานของเด็ก และครูจะจัดส่งคืนให้ผู้ปกครองในทุกๆ ภาคการศึกษา โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านประเมินพัฒนาการโดยการจัดทำเพิ่มผลงานของเด็กดังนี้

“เพิ่มผลงานของเด็กแต่ละคนนั้นครูก็คอยเป็นคนจัดเก็บให้ โดยผลงานที่นำมาเก็บนั้นก็จะมีทั้งที่ครูเป็นคนเลือก ให้เด็กเลือก แล้วก็ส่งไปให้ผู้ปกครองร่วมกันเลือกกับเด็ก เพิ่มผลงานนี้เราก็จะใช้ดูพัฒนาการของเด็กได้ อย่างเช่นบางคนผลงานในช่วงต้นๆเทอม นี้จะแตกต่างจากช่วงหลังๆ เลยนะมีการพัฒนาไปมาก แล้วก็ทำให้เราพอจะมองออกว่าเด็กมีความสามารถด้านไหนเป็นพิเศษหรือเปล่าจากผลงานที่เก็บ อันนี้ครูต้องคอยสังเกตด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 18.07.48)

6.2) สมุดรายงานประจำตัวเด็ก

สมุดรายงานประจำตัวของเด็กเป็นเอกสารที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะต้องจัดทำเพื่อเป็นหลักฐานในการแสดงถึงพัฒนาการในแต่ละด้านของเด็กไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ของเด็กแต่ละคนซึ่งจะมีการจัดทำในทุกๆ ภาคการศึกษา หลังจากมีการประเมินพัฒนาการของเด็กเสร็จสิ้นลงแล้ว ซึ่งครูอนุบาลแต่ละท่านจะต้องจัดทำสมุดรายงานประจำตัวเด็กแต่ละคนส่งให้ผู้ปกครองทราบ และส่งต่อสมุดรายงานประจำตัวเด็กให้กับครูอนุบาลที่เป็นครูประจำชั้นคนต่อไปเมื่อเด็กเลื่อนชั้นการศึกษา โดยครู

อนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านประเมินพัฒนาการโดยการจัดทำสมุดรายงานประจำตัวเด็กดังนี้

“สมุดรายงานตัวเด็ก จะเป็นการแจ้งถึงพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก เช่น ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้ผู้ปกครองทราบเทอมละ 1 ครั้งหลังจากที่มีการประเมินพัฒนาการเสร็จสิ้นในช่วงปลายเทอม ครูประจำชั้นเป็นคนรับผิดชอบ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 29.09.48)

6.3) บัญชีเรียกชื่อ

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาคารมีภาระงานในการจัดทำบัญชีเรียกชื่อเด็กโดยในช่วงเช้าของทุกวันครูอนุบาลแต่ละท่านจะต้องเช็คจำนวนเด็กที่มาเรียน-ขาดเรียนแล้วแจ้งให้ฝ่ายปกครองทราบถึงสถิติการมาเรียน-ขาดเรียนของเด็กในความรับผิดชอบของตนเองในวันนั้นเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบผ่านกระดานประชาสัมพันธ์ และครูอนุบาลแต่ละท่านจะต้องสรุปสถิติการมาเรียน-ขาดเรียนของเด็กห้องตนเองลงบัญชีเรียกชื่อส่งทุกสิ้นเดือน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านประเมินพัฒนาการโดยการจัดทำบัญชีเรียกชื่อดังนี้

“บัญชีเรียกชื่อ จะต้องทำเป็นปัจจุบันทุกวัน โดยดูจากสถิติการมาเรียนโดยการเช็คชื่อเด็กในตอนเช้าทุกวัน เพื่อบันทึกการมาเรียน-ขาดเรียนของเด็กแต่ละคน แล้วบันทึกส่งฝ่ายปกครองเพื่อไปแจ้งลงกระดานให้ผู้ปกครองทราบสถิติการมาโรงเรียนของเด็กแต่ละห้อง และจะต้องสรุปลงในบัญชีเรียกชื่อส่งทุกสิ้นเดือน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 18.08.48)

6.4) บันทึกพฤติกรรมของผู้เรียน

บันทึกพฤติกรรมของผู้เรียน ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาคารแต่ละท่านมีภาระในการจัดทำบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อแจ้งถึงพฤติกรรม พัฒนาการ หรือปัญหาของเด็กให้ผู้ปกครองของเด็กรับทราบเป็นรายบุคคล โดยจะจัดทำแจ้งให้ผู้ปกครองทราบทุกปลายสัปดาห์ 3 สัปดาห์ต่อเดือน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านประเมินพัฒนาการโดยการจัดทำบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนดังนี้

“การบันทึกพฤติกรรมของเด็ก จะบอกถึงพัฒนาการต่างๆ ส่วนรวมในขณะที่เด็กอยู่ที่โรงเรียน ครูจะต้องเขียนบันทึกพฤติกรรมของ

นักเรียนแต่ละคนลงสมุดบันทึกพฤติกรรม ส่งให้ผู้ปกครองทราบทุกสัปดาห์ในวันศุกร์ โดยเขียนส่งให้ผู้ปกครอง 3 สัปดาห์ต่อเดือน ส่วนสัปดาห์ที่ 4 ของทุกเดือนจะส่งเป็นจดหมายแจ้งข่าวสารถึงผู้ปกครองซึ่งจดหมายข่าวนี้ฝ่ายวิชาการเป็นคนจัดทำ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 19.07.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านจะต้องจัดทำรายงานพฤติกรรมรายเดือนของผู้เรียนจัดส่งให้กับหัวหน้าฝ่ายวิชาการทราบเกี่ยวกับรายละเอียดของเด็กในความรับผิดชอบของครูอนุบาลแต่ละท่าน เดือนละ 1 ครั้ง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านประเมินพัฒนาการโดยการจัดทำบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนดังนี้

“สมุดบันทึกพฤติกรรมที่เป็นของเด็กประจำตัวคนละเล่มจะต้องเขียนส่งให้ผู้ปกครองอ่านทุกปลายสัปดาห์อยู่แล้ว แต่ครูประจำชั้นแต่ละคนจะต้องรายงานพฤติกรรมรายเดือนให้หัวหน้าวิชาการทราบเกี่ยวกับเด็กแต่ละคนด้วย ทุกสิ้นเดือนเดือนละ 1 ครั้งนั่นก็ถือเป็นอีกงานหนึ่ง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 02.08.48)

6.5) บันทึกการเล่นกิจกรรมตามมุม

บันทึกการเล่นกิจกรรมตามมุมเป็นภาระงานที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในการสังเกตการเข้าเล่นกิจกรรมตามมุมของเด็กเป็นรายบุคคลในทุกๆ วัน และทำการบันทึกสรุปรวมการเล่นกิจกรรมตามมุมส่งเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งครูอนุบาลแต่ละท่านก็จะมี การจัดช่วงเวลาในการให้เด็กในความรับผิดชอบของตนเองเล่นกิจกรรมตามมุมแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านประเมินพัฒนาการโดยการจัดทำบันทึกการเล่นกิจกรรมตามมุมดังนี้

“ครูจะต้องทำบันทึกการเล่นตามมุมทุกวัน ซึ่งในห้องแต่ละห้องก็จะจัดเป็นมุมต่างๆ อยู่แล้ว เช่นมุมวิทยาศาสตร์ มุมศิลปะ มุมดนตรี มุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติ แล้วก็แล้วแต่ว่าครูจะให้เด็กได้เล่นมุมตอนไหน บางคนก็จะให้เด็กทำแบบฝึกหัดให้เสร็จก่อนใครทำเสร็จก่อนก็ได้เล่นมุมก่อน แต่ถ้าพวกชั้นเล็กๆ ส่วนใหญ่ก็จะแบ่งเป็นช่วงเวลาให้เด็กเล่นเลย แล้วครูก็ต้องคอยสังเกตว่าเด็กคนไหนเข้าเล่นมุมไหน ไม่เข้าเล่นมุมไหนบ้าง เพื่อบันทึกสรุปส่งรายสัปดาห์ แต่ตัวที่เองที่ใช้วิธีวาง

สมุดเอาไว้ให้เด็กเขียนชื่อเมื่อเข้าเล่นมุมต่างๆ ว่าวันนี้ตัวเองเล่นมุมไหนบ้าง เพราะบางที่เราก็มองไม่เห็นอาจจะดูไม่ทั่วถึงทุกคน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 05.08.48)

6.6) ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมของเด็กแต่ละคน เป็นภาระงานที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบ โดยครูอนุบาลจะต้องรับผิดชอบโดยการตรวจวัด และจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายของเด็กเพื่อนำมาบันทึกลงในระเบียบสะสมของเด็กแต่ละคน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านประเมินพัฒนาการโดยการจัดทำระเบียบสะสมดังนี้

“ระเบียบที่ว่าก็จะคล้ายๆ กับสมุดรายงานประจำตัวของเด็กนะ เพียงแต่ว่าจะเน้นไปด้านร่างกาย สุขภาพของเด็กแต่ละคนมากกว่า ระเบียบสะสมเกี่ยวกับตัวเด็กแต่ละคนก็จะมีประวัติ สุขภาพ น้ำหนัก ส่วนสูง พวกน้ำหนัก ส่วนสูงนี้ครูแต่ละคนจะต้องตรวจวัดเด็กทุกคนเป็นประจำทุกเดือนอยู่แล้ว แต่ที่จะต้องทำก็คือเอาข้อมูลสุขภาพต่างๆ ของเด็กมาบันทึกลงในระเบียบสะสมของเด็กแต่ละคน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.09.48)

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการในการจัดประสบการณ์นั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนรวมถึงการจัดองค์ประกอบที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ การจัดสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อมการประเมินพัฒนาการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

3. นิเทศการสอน

ในช่วงที่โรงเรียนรัตนากรยังไม่มีผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้นโรงเรียนนั้นการนิเทศการสอนภายในของโรงเรียนรัตนากรจะยังไม่ได้เป็นไปในรูปแบบของการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และโรงเรียนยังไม่มีนโยบายในการจัดให้เกิดความร่วมมือในการนิเทศการสอนภายนอกระหว่างโรงเรียนในเขตการศึกษาเดียวกัน

ในปัจจุบันโรงเรียนรัตนากรมีนโยบายในการให้ครูอนุบาลได้เรียนรู้และพัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนโดยการจัดให้มีการนิเทศการสอนในรูปแบบของ

การนิเทศแบบกัลยาณมิตรอย่างต่อเนื่องทั้งการนิเทศการสอนภายในและการนิเทศการสอนภายนอกโรงเรียน

1) นิเทศการสอนภายใน

โรงเรียนรัตนากรมีนโยบายในการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตรสำหรับการนิเทศการสอนภายในโรงเรียน โดยในทุกภาคการศึกษาครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะมีภาระในการนิเทศการสอนภายในของโรงเรียน โดยตัวครูอนุบาลแต่ละท่านจะต้องเป็นผู้ไปนิเทศและผู้ที่รับการนิเทศจากครูระดับผู้บริหารแผนกอนุบาลหนึ่งท่านร่วมกับครูอนุบาลของโรงเรียนอีกหนึ่งท่าน โดยการดำเนินการนิเทศการสอนนั้นจะเป็นไปในรูปแบบของการนิเทศแบบกัลยาณมิตร โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการนิเทศการสอนโดยการนิเทศการสอนภายในดังนี้

“แผนกอนุบาลของเราจะมีการนิเทศกันแบบกัลยาณมิตร เทอมละ 1 ครั้ง ในช่วงปลายเทอม ครูจะต้องถูกนิเทศทุกคนแล้วก็ต้องไปนิเทศเพื่อนครูด้วยกันเองด้วย แต่ใครจะได้ไปนิเทศใครจะมีการจับฉลากกันแล้วก็ต้องไปนิเทศร่วมกับครูระดับผู้บริหารอีก 1 คน ครูที่ถูกนิเทศจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมแผน สื่อต้องเตรียมตัว แต่การนิเทศแบบกัลยาณมิตรนี้ดีอย่างเพราะรู้สึกที่เราไม่ได้ถูกจับผิด แต่เป็นการแลกเปลี่ยนกันแนะนำกันมากกว่า”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 02.09.48)

2) นิเทศการสอนภายนอก

โรงเรียนรัตนากรมีนโยบายในการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตรร่วมกับโรงเรียนที่อยู่ในเขตการศึกษาเดียวกัน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานระดับอนุบาลให้เกิดผลสำเร็จ โดยครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระงานในการนิเทศการสอนภายนอกร่วมกับครูอนุบาลในโรงเรียนที่อยู่ในเขตการศึกษาเดียวกันโดยมีนโยบายในการนิเทศแบบกัลยาณมิตรในทุกๆ ภาคการศึกษา โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการนิเทศการสอนโดยการนิเทศการสอนภายนอกดังนี้

“นิเทศภายในและนิเทศภายนอกจะเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร นิเทศภายนอกของโรงเรียนเราจะนิเทศร่วมกับโรงเรียนในเขต 5 ด้วยกันครูโรงเรียนเราไปนิเทศครูโรงเรียนอื่นที่โรงเรียน แล้วครูโรงเรียนอื่นก็จะมานิเทศเราที่โรงเรียนเหมือนกัน สลับกัน เป็นการ

แลกเปลี่ยนความรู้กันด้วยมีอะไรก็นำกัน เหมือนเพื่อนช่วยเหลือกัน
ถึงแม้ว่าจะคนละโรงเรียนแต่เราก็มีจุดประสงค์เดียวกันคือพัฒนาตัวครู
และพัฒนาการสอนเพื่อเด็ก ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 04.08.48)

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการ
ในการนิเทศการสอนนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการเป็นผู้นิเทศการสอน และผู้
ได้รับการนิเทศการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวของครูอนุบาลซึ่งเป็นผู้สอนเองให้มีความ
รู้ความสามารถและมีกระบวนการที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน

4. วิจัยในชั้นเรียน

ในช่วงที่โรงเรียนรัตนากรยังไม่มี การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็น
ระบบนั้น จากการสัมภาษณ์ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากร พบว่าครูอนุบาลยังไม่เห็นถึงความสำคัญ
ของการทำวิจัยในชั้นเรียนว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาผู้เรียน และเป็นการพัฒนา
ความสามารถในการปฏิบัติงานของตนเอง

ในปัจจุบันจากการที่โรงเรียนรัตนากรมีนโยบายในการปฏิรูปการเรียนรู้อัน
ทั้งโรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน และ
ให้ครูอนุบาลในโรงเรียนได้ทำการวิจัยในชั้นเรียนจริงในทุกระดับชั้น ซึ่งในปัจจุบันครูอนุบาล
โรงเรียนรัตนากรมีภาระงานในการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยเนื่องมาจากนโยบายของโรงเรียนที่มี
นโยบายให้ครูอนุบาลแต่ละคนจะต้องมีการทำงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเป็นการศึกษาวิจัยผู้เรียน
เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน และเป็นแนวทางที่จะทราบถึงปัญหาและเป็นแนวทางในการ
แก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมไปถึงเป็นการพัฒนางานทางด้านวิชาการของครูอนุบาล
ด้วย

ลักษณะการทำงานวิจัยตามนโยบายของโรงเรียนรัตนากรของครูอนุบาล
นั้น งานวิจัยจะเป็นทั้งรายบุคคลซึ่งครูอนุบาลแต่ละห้องจะรับผิดชอบงานวิจัยขึ้นนี้คนเดียวโดย
อาจทำเมื่อพบปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก หรือทำกับเด็กเฉพาะกลุ่ม หรือการทำเป็น case study เพื่อ
ศึกษาเด็ก และงานวิจัยรายกลุ่มที่ครูจะร่วมกันทำในระดับชั้นเดียวกัน มีการร่วมมือกันในการ
ทำงานวิจัย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนา
ทางวิชาการทางด้านการทำงานวิจัยในชั้นเรียนดังนี้

“งานวิจัยจะทำทุกปี ปีละ 2 ครั้ง เทอมละครั้งเป็นภาระงานที่
ได้รับมอบหมาย ครูทุกคนต้องมีเป็นวิจัยในชั้นเรียน มีทั้งลักษณะวิจัย

เป็นรายบุคคลกับวิจัยกลุ่มโดยแบ่งกันในสายชั้น ห้องไหนจับคู่กับห้องไหนและทำเรื่องเดียวกัน นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน มีการประชุมแบ่งงาน มอบหมายงาน ช่วยกันคิดเครื่องมือ ส่วนวิจัยเดี่ยวที่ทำทอมละ 1 ครั้ง นโยบายของโรงเรียนคือเป็นอย่างน้อย แต่ว่าถ้าทำจริงๆ มีการเก็บข้อมูลว่าได้ทำจริงๆ ก็ต้องเสียเวลาในการทำมากมายและมันก็ต้องมีเอกสาร มีงานเยอะส่วนใหญ่ก็คือจะทำกันทอมละ 1 ครั้ง แต่ส่วนใหญ่จะทำเป็นเหมือนกลุ่มเฉพาะเด็กกลุ่มนี้ที่เป็นอย่างนี้ หรือไม่ก็ case study”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

นอกจากครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะมีภาระหน้าที่ตามนโยบายของโรงเรียนในการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มแล้ว เนื่องจากการที่โรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนที่มีนโยบายในการเป็นโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และได้มีการร่วมมือกับโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) ในการที่จะส่งเสริมการเป็นโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้ ดังนั้นอีกภาระงานหนึ่งเกี่ยวกับการวิจัยที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรได้เข้าร่วมก็คืองานวิจัยในชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ที่ครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรได้ร่วมมือกันในการทำงานวิจัย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการทางด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนดังนี้

“วิจัยที่ครูต้องทำมีทั้งเดี่ยว กลุ่ม และที่ทั้งโรงเรียน วิจัยเดี่ยวเราก็จะทำง่าย ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กในห้องเรียน ปัญหาพฤติกรรม วิจัยหน้าเดี๋ยวง่าย ๆ สั้น ๆ ของเราเอง หลังจากนั้นก็มีรายละเอียดการเก็บข้อมูลมากขึ้น เราได้ศึกษาได้อบรมแล้วก็มาทำแบบว่ามีหลักฐานข้อมูล เมื่อปีที่แล้วเราก็มีการวิจัยกับวพร. ทั้งโรงเรียนโดยการช่วยเหลือกันจะมีทั้ง 3 ระดับ และมีการวางแผน เขียนแผนและใช้เครื่องมือตัวเดียวกัน รู้สึกดี รู้สึกว่าได้ทำจริงและเห็นผล หลังจากจบจากวพร.ทางโรงเรียนสนับสนุนและก็จะให้เราทำวิจัยอยู่เรื่อยๆ อยู่แล้ว จริงๆพี่ยังติดวพร.อยู่คือเราช่วยเหลือกัน วิจัยแบบบูรณาการช่วยเหลือกัน แต่บางคนจะติดกับวิจัยรายเดี่ยวหรือรายกลุ่ม หลายความคิดแลกเปลี่ยนกัน พี่ว่าหลายสำนวนหรือว่าจะเป็นการสรุปการวิเคราะห์ปัญหา พี่คิดว่าถ้าหลายๆ คนบางที่เราคิดไม่ถึง พอทำหลายๆ คนก็มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 25.08.48)

ภาระงานครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการในการวิจัยในชั้นเรียนนั้น ครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรมีภาระทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียน รวมไปถึงครูอำนวยการจะได้เป็นผู้เรียนรู้ในกระบวนการของการทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีความเหมาะสมกับพัฒนาการ

งานวิชาการที่เป็นภาระงานครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเด็นคือ งานทางด้านหลักสูตร งานทางด้านการจัดประสบการณ์ งานทางด้านงานนิเทศการสอน และงานทางด้านงานวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติภาระงานทางด้านวิชาการให้มีความครอบคลุมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.2.2 งานพัฒนาผู้เรียน

ในช่วงที่โรงเรียนรัตนากรยังไม่มีภาระงานดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้นการดำเนินงานพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนจะยังไม่ได้เป็นไปในรูปแบบของการประสานความร่วมมือกันของครูอำนวยการและบุคลากรแผนกของโรงเรียนในการพัฒนาผู้เรียนมากเท่าในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันครู และบุคลากรระดับต่างๆ ของโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทอย่างเป็นระบบมากขึ้นในการพัฒนาผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากโครงการต่างๆ ของโรงเรียน

1. รับผิดชอบโครงการพัฒนาผู้เรียน

ครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านมีภาระงานในการรับผิดชอบกิจกรรมโครงการพัฒนาผู้เรียน อย่างน้อยคนละ 1 กิจกรรมต่อ 1 ปีการศึกษา ซึ่งจะมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกิจกรรมไปเรื่อยๆ ในแต่ละปีการศึกษา โดยครูอำนวยการแต่ละท่านจะรับแผนโครงการมาจากผู้บริหาร และครูอำนวยการที่เป็นครูประจำชั้นนำแผนโครงการนั้นไปคิดโครงการวางแผน และนำเสนอผู้บริหาร หลังจากนั้นจะมีการประชุมดูความเหมาะสมในการรับผิดชอบโครงการ และมีการมอบหมายจากผู้บริหารให้ครูแต่ละท่านรับผิดชอบโครงการต่อไป โดยครูอำนวยการท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอำนวยการในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการรับผิดชอบโครงการพัฒนาผู้เรียนดังนี้

“ปีก่อนๆ พอให้มาแล้วครูที่รับผิดชอบ ครูประจำชั้นก็จะมาวางโครงการเอง จัดทุกอย่างเองโดยที่เราต้องนำเสนอฝ่ายบริหารเอง คือ

ผู้บริหารก็จะมีโครงการใหญ่มาเราก็มาศึกษาโดยละเอียด บางครั้งเราต้องเขียนโครงการ นำเสนอโครงการ เราจะทำยังไง โครงการนี้จะจัดยังไง ใครเป็นผู้รับผิดชอบย่อย แล้วเราก็นำเสนอไปกับผู้บริหาร แล้วผู้บริหารก็จะตีกลับมาผ่าน ผ่านแล้วก็ดูว่าใครเหมาะสม ปีที่แล้วพี่ทำค่าย พี่มาคิดแผนค่ายทั้งหมด พี่เช็คคนลงค่าย พี่ทำคำสั่งแต่งตั้งคือทุกอย่างพอเรารับผิดชอบ เราก็ต้องรับผิดชอบทั้งหมด แต่ถามว่าได้รับความร่วมมือดีไหม ร่วมมือดี แต่มันหนักตรงที่ว่าเราต้องมาคิดทั้งหมด เรา ต้องวางแผนกิจกรรม เราได้รับโครงการมาเป็นโครงการใหญ่ เป็นกระดาษ 2 ใบ คือจะมีการทำโครงการทุกอย่าง คือก่อนที่จะเปิดเทอม เราจะมีการเขียนโครงการไว้สำหรับปีนั้น เราจะมีการวางแผนไว้ แล้วพอเราเขียนไปไม่ใช่ที่เราจะได้โครงการที่เราเขียน เขาก็จะไปปรับเอาคนที่เหมาะสมมาใส่โครงการ สมมติเราเขียนโครงการกีฬาน้อย ส่วนนวนโวหาร แต่พี่ไม่ได้ พี่มาได้ค่ายอนุบาล พี่ก็จะมาปรับตัวในการทำค่ายอนุบาลใหม่ เพราะว่าพี่ไม่ได้คิด แต่ว่าเขาดูตามความเหมาะสม แต่แผนใหญ่ทุกคนต้องคิดทุกเทอม แล้วก็ให้นำมาเสนอแล้วก็จะไปคัดกันอีกทีหนึ่ง ในช่วงปิดเทอม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 25.08.48)

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนในการรับผิดชอบโครงการพัฒนาผู้เรียนนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการจัดโครงการพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความรู้และความสามารถของผู้เรียนโดยครูอนุบาลแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบการคิดโครงการ นำเสนอโครงการ และดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย

2. ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน

1) ด้านร่างกาย

1.1) ดูแลความปลอดภัย

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเห็นว่าการดูแลความปลอดภัยสำหรับเด็กนั้น เป็นสิ่งที่ตนจะต้องให้ความสำคัญ และรับผิดชอบเป็นภาระหน้าที่ของตนเอง ครูอนุบาลจะต้องรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของเด็กแต่ละคนตั้งแต่เมื่อรับเด็กมาจากผู้ปกครองจนกระทั่งส่งเด็กกลับให้ผู้ปกครอง ไม่ใช่แค่เฉพาะช่วงเวลาในการทำงานของครูแต่ละคน หรือเด็กเฉพาะบุคคล เฉพาะห้องที่ครูอนุบาลคนนั้นประจำชั้นเท่านั้น แต่ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้ที่ดูแลความปลอดภัย

สำหรับเด็กตลอดเวลาที่เด็กอยู่ที่โรงเรียน และครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านมีภาระจะต้องคอยเป็นครูเวรในบริเวณต่างๆ ของโรงเรียนเพื่อดูแลความเรียบร้อย และความปลอดภัยของเด็ก สลับกันไปตามตารางในแต่ละสัปดาห์ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านร่างกาย โดยการดูแลความปลอดภัยดังนี้

“ครูอนุบาลเราต้องดูแลเด็กตลอดทั้งวันตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น เพราะเด็กยังเล็กจะเล่นอะไรบางอย่างที่ไม่ระวังก็อันตราย มีความรู้สึกถ้าเราก้าวเข้ามาในโรงเรียนแล้ว เราถึงโรงเรียนก็คืองานเราเริ่มแล้ว แม้กระทั่งเด็กนอนเราก็ต้องดู งานของเราคือเริ่มตั้งแต่เช้าตั้งแต่เราก้าวเข้ามาถึงโรงเรียนจนถึงเด็กหมดงานของเราถึงเสร็จ คือเด็กหนึ่งคนก็คืองานของเรา เด็กสี่สิบคนก็คืองานของเรา คือเราต้องดูแลเด็กตลอดเวลา จะเรียน จะนอน จะเล่น จะกิน จะกลับบ้าน จะอะไรก็ต้องดูเพราะถ้าเด็กไปหัว ร้างข้างแตกเข้าก็เรื่องใหญ่ บางทีพ่อแม่ไม่มารับ มารับช้าเราก็ต้องโทรศัพท์ไป เด็กอนุบาลคือเราต้องดูแลตลอด เข้าถึงเย็นตั้งแต่รับมาจากผู้ปกครองจนส่งกลับเลย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 19.08.48)

1.2) ดูแลสุขภาพ/อนามัย

การดูแลด้านสุขภาพและอนามัยสำหรับเด็กวัยอนุบาลนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรถือว่าเป็นภาระงานที่ครูอนุบาลจะต้องปฏิบัติเป็นประจำ อย่างต่อเนื่อง และที่ครูอนุบาลจะต้องทำเป็นประจำทุกวันก็คือการตรวจสุขภาพประจำวัน เช่น การตรวจการดูแลสุขภาพร่างกาย ฟัน เล็บ ผม ให้สะอาดและสั้นอยู่เสมอเป็นต้น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านร่างกายโดยการดูแลสุขภาพ/อนามัยดังนี้

“เด็กอนุบาลขาดไม่ได้เลยฟัน ผม เล็บต้องตรวจกันตลอด จริงๆ ก็ต้องตรวจเพื่อบันทึก ลงในระเบียบของเด็กแต่ละคนอยู่แล้ว แต่ว่าในความเป็นจริงยังต้องดูใหญ่เพราะบางคนเล็บยาว พอทะเลาะกับเพื่อนก็ไปชวนเพื่อน เล็บเด็กบางคนผู้ปกครองไม่เคยดูแลเลยยาวมาก บางครั้งยังเขียนจดหมายมาบอกคุณครูด้วยว่าไม่มีเวลาตัดเล็บให้ลูกฝากให้คุณครูช่วยตัดเล็บให้ด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 12.07.48)

นอกจากนี้ในแต่ละภาคการศึกษาโรงเรียนรัตนากรจะจัดคณะแพทย์จากโรงพยาบาลมาทำการตรวจสุขภาพ-ร่างกายให้กับเด็กอนุบาลที่โรงเรียน และมีการจัดบันทึกสุขภาพของเด็กแต่ละคนลงในระเบียบวาระของครู ซึ่งครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระในการดูแลการพาเด็กในความรับผิดชอบของตนไปรับการตรวจสุขภาพตามที่โรงเรียนได้จัดแพทย์มาให้ครบถ้วน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านร่างกายโดยการดูแลสุขภาพ/อนามัยดังนี้

“โรงเรียนจะมีการตรวจสุขภาพให้กับเด็ก เทอมละ 1 ครั้งโดยคุณหมอมจากโรงพยาบาล มีการตรวจร่างกาย ตรวจฟัน ตรวจการขีดวัดซีนของเด็ก ครูเองก็ต้องคอยดูเด็กว่าเด็กคนไหนได้ตรวจแล้ว หรือยังไม่ได้ตรวจก็ต้องพาไปให้คุณหมอตรวจ บางครั้งก็ต้องคอยสอบถามผู้ปกครองด้วยว่าลูกเป็นอะไรนอกเหนือหรือเปล่า เราจะได้แจ้งให้คุณหมอมทราบด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 20.07.48)

เรื่องของความสะอาดของร่างกายของเด็กแต่ละคน ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรก็ให้ความสำคัญและถือว่าเป็นภาระของตนเองในการดูแล เพราะเด็กวัยอนุบาลยังต้องการความช่วยเหลือในเรื่องของการทำความสะอาดร่างกายเมื่อร่างกายได้รับความสกปรกหรือความสะอาดเรื่องการชำระล้างร่างกายเมื่อเวลาเด็กเข้าห้องน้ำ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านร่างกายโดยการดูแลสุขภาพ/อนามัยดังนี้

“ต้องดูแลตลอด เวลาเด็กทำเป็๋นครูกับพี่เลี้ยงก็ต้องช่วยดูแลช่วยทำความสะอาดให้เพราะเด็กยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้โดยเฉพาะพวกชั้นเล็ก ๆ บางคนพอทำได้ก็ทำไม่ค่อยสะอาด ก็ยังต้องคอยดูแลอยู่ดี ตรงนี้แหละที่งานของครูอนุบาลค่อนข้างละเอียดอ่อนกว่าครูชั้นอื่นๆ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.06.48)

1.3) ดูแลโภชนาการ

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระงานในการดูแลและให้ความรู้กับเด็กในการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อเสริมสร้างร่างกายให้เติบโต แข็งแรง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความสะอาดของอาหารที่เด็กรับประทานที่จะต้องมีความสะอาด ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะดูแลความสะอาดของอาหารที่ตักเตรียมเอาไว้ให้กับเด็กโดยเตรียม

ผ้าสะอาดมาคลุมอาหารที่ตักเตรียมเอาไว้เมื่อยังไม่ถึงเวลารับประทาน ความสะอาดของร่างกายเด็กในการรับประทานอาหารที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะต้องดูแลให้เด็กทำความสะอาดร่างกายก่อนรับประทานอาหาร รวมถึงการดูแลการรับประทานอาหารให้ถูกหลักโภชนาการโดยการดูแลให้เด็กได้รับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่ ไม่เลือกรับประทาน หรือไม่รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ และส่งเสริมให้เด็กได้ดื่มนม โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านร่างกายโดยการดูแลโภชนาการดังนี้

“การรับประทานอาหารครูจะดูแลเรื่องของความสะอาด ก่อนรับประทานอาหารคุณครูจะต้องดูแลให้เด็กๆ ได้ทำความสะอาดมือ และรับประทานอาหารให้หมดไม่เลือกรับประทานเฉพาะเนื้อสัตว์อย่างเดียว และหมั่นปลุกฝังในเรื่องของการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และไม่มีประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 01.07.48)

1.4) กิจกรรมกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียน

กิจกรรมกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียนเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่โรงเรียนรัตนากรให้การสนับสนุนผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละคนเองก็มีภาระรับผิดชอบโดยตรงในการดูแลการร่วมกิจกรรมของเด็ก รวมไปถึงการเป็นผู้ฝึกซ้อมทั้งกิจกรรมกีฬา และกิจกรรมกองเชียร์

ในกิจกรรมกีฬาภายในของโรงเรียนรัตนากรในแต่ละปีการศึกษาจะมีการจัดกิจกรรมกีฬาภายในโรงเรียนระดับอนุบาล 1 ครั้ง โดยเรียกว่ากิจกรรมกีฬาสี่ ซึ่งครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละคนจะต้องดูแลการคัดเลือกนักกีฬาในแต่ละระดับชั้น การฝึกซ้อมกีฬาให้กับนักกีฬา และการฝึกซ้อมกองเชียร์ โดยจะร่วมมือกับผู้ร่วมงานที่อยู่ในสี่เดียวกับตนเอง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านร่างกายโดยการจัดกิจกรรมกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียนดังนี้

“กีฬาสี่ของอนุบาลจะจัดแยกกับประถมและมัธยมเพราะเด็กของเราเล็ก เราจะจัดของเราเองแต่ก็เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ประถมและมัธยมมีกีฬาสี่เหมือนกัน ครูเองก็จะแบ่งสีกันและร่วมกันรับผิดชอบดูแลสีของตัวเอง คัดตัวนักกีฬาใครมีแววก็นำมาเป็นนักกีฬา ฝึกซ้อมให้ แล้ว

ครูแต่ละคนในสื่อก็จะต้องช่วยกันซ่อมกองเชียร์ด้วย ช่วยกันทำอุปกรณ์ป้าย พู่เชียร์ต่างๆ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 02.09.48)

ในกิจกรรมกีฬาภายนอกที่โรงเรียนรัตนากรเข้าร่วมจะเป็นกิจกรรมกีฬาที่จัดขึ้นร่วมกันโรงเรียนที่อยู่ในเขตการศึกษาเดียวกัน เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กันโดยการเป็นเจ้าภาพจะหมุนเวียนกันไปในแต่ละปี ซึ่งครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรที่มีความสามารถทางด้านกีฬาจะได้รับมอบหมายในการดูแลการฝึกซ้อมกีฬาของนักกีฬาระดับอนุบาลที่จะเข้าร่วมการแข่งขันในกิจกรรมกีฬาภายนอกของโรงเรียน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านร่างกายโดยการจัดกิจกรรมกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียนดังนี้

“กีฬาเขตจะมีครูมีเก่งด้านกีฬาคอยช่วยเหลือ ผู้บริหารอาจจะดูเพิ่มเติมว่าครูคนไหนมีความสามารถทางด้านนี้ ก็จะมอบหมายไปให้ร่วมช่วยฝึกซ้อมกีฬาให้กับเด็กด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 05.09.48)

2) ด้านอารมณ์ – จิตใจ

2.1) ส่งเสริมการสร้างสมาธิ

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะส่งเสริมการสร้างสมาธิให้กับเด็กอนุบาลในความรับผิดชอบของตนเองโดยการส่งเสริมให้เด็กได้ทำสมาธิในช่วงเข้าก่อนเริ่มการร่วมกิจกรรมในแต่ละวันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กเกิดสมาธิและมีความพร้อมในการเรียนรู้ รวมทั้งเพื่อที่เด็กจะได้มีอารมณ์และจิตใจที่มั่นคง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านอารมณ์-จิตใจโดยการส่งเสริมการสร้างสมาธิดังนี้

“จะพยายามให้เด็กได้นั่งสมาธิก่อนเริ่มกิจกรรมต่างๆ ทุกวัน หนึ่งคือเพื่อให้เด็กรู้สึกสงบพร้อมที่จะเรียน สองคือช่วยทำให้เด็กมีสมาธิแล้วก็จะได้เรียนได้ดีขึ้น ฝึกค่อนข้างยากเหมือนกันเพราะเด็กอนุบาลจะยุกยิกตลอด มีไม่กี่คนที่ทำได้ดีมีสมาธิ แต่ครูก็ต้องค่อยๆ ฝึกกันไปเพราะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์กับเด็กโดยตรง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 26.08.48)

2.2) กิจกรรมคำสอนตามหลักศาสนา

เนื่องจากโรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนหนึ่งในสังกัดของหน่วยงานระดับสูงทางศาสนา ฉะนั้นการจัดการสอนกิจกรรมคำสอนตามหลักศาสนาจึงถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรที่มีภาระงานในด้านการจัดกิจกรรมคำสอนตามหลักศาสนาจะต้องเป็นผู้ที่นับถือและเข้าใจในหลักของศาสนา ซึ่งโรงเรียนรัตนากรจะมีการจัดอบรมเพิ่มความรู้ครูคำสอน และครูอนุบาลที่มีหน้าที่อบรมคำสอนให้กับเด็กนักเรียนจะต้องจัดอบรมคำสอนให้แก่เด็กอนุบาลในแต่ละระดับชั้นในช่วงเช้าหลังเข้าแถวเคารพธงชาติ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านอารมณ์-จิตใจโดยการจัดกิจกรรมคำสอนตามหลักศาสนา ดังนี้

“ครูทุกคนที่ไม่ได้เป็นคาทอลิกทั้งหมด เป็นพุทธมากกว่าด้วย แต่ครูที่เป็นคาทอลิกส่วนใหญ่ก็จะได้รับการอบรมให้เป็นครูคำสอน โรงเรียนจะมีการจัดอบรมครูคำสอนอย่างต่อเนื่อง และครูคำสอนก็จะต้องมาสอนคำสอนให้กับเด็กที่เป็นคาทอลิกให้เข้าใจถึงหลักศาสนา”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 29.06.48)

2.3) อบรมคุณธรรม – จริยธรรม

การอบรมคุณธรรม-จริยธรรมเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนรัตนากรให้ความสำคัญ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าโรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนหนึ่งในสังกัดของหน่วยงานระดับสูงทางศาสนา ฉะนั้นบริบทของโรงเรียนในการจัดการศึกษาและส่งเสริมผู้เรียนจึงให้ความสำคัญกับการอบรมคุณธรรม-จริยธรรม ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจึงมีภาระในการส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจในเรื่องของคุณธรรม-จริยธรรม และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โดยครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะต้องปฏิบัติงานตามแผนการบูรณาการ จริยธรรม คุณธรรมระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนที่มีการจัดทำขึ้นในแต่ละภาคการศึกษา โดยแผนการบูรณาการ จริยธรรม คุณธรรมระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนรัตนากรนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อ

“1. บุคลากรทุกคนได้รับรู้และปฏิบัติร่วมกัน เพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ดีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

2. หลังจากการสอนแล้ว ควรประเมินระดับคุณภาพของผู้เรียนด้วยว่าจำนวนนักเรียนที่ปฏิบัติได้คิดเป็นจำนวนเท่าไรของนักเรียนทั้งหมด”

โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านอารมณ์-จิตใจ โดยการอบรมคุณธรรม-จริยธรรมดังนี้

“บริบทของโรงเรียนเราแตกต่างกันออกไปจากโรงเรียนอื่น โรงเรียนเราเน้น BC (คุณธรรม จริยธรรม) เรามีเรื่องของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ครูจึงต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนสอนให้เด็กเห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมต่างๆ คุณครูจะได้รับกิจกรรมธนาคารความดี/ทางสว่างแห่งชีวิต เพื่อให้เด็กกระทำความดี มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 25.08.48)

3) ด้านสังคม

3.1) กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ

ในกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ถึงรูปแบบและวัฒนธรรมของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่โรงเรียนวัดนาคกรและครูอนุบาลโรงเรียนวัดนาคกรเป็นผู้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการได้รับประสบการณ์ตรงผ่านกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่โรงเรียนวัดนาคกรจัดขึ้นนั้นจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางศาสนาทั้งศาสนาคริสต์คาทอลิกและศาสนาพุทธ วันสำคัญของชาติ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา รวมทั้งกิจกรรมวันสำคัญของโรงเรียน เป็นต้น โดยครูอนุบาลโรงเรียนวัดนาคกรจะจัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ด้วยอย่างต่อเนื่อง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านสังคมโดยการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ดังนี้

“กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ โรงเรียนมีจัดอย่างต่อเนื่อง ค่อนข้างบ่อยด้วย โรงเรียนค่อนข้างให้ความสำคัญกับการที่เด็กได้เรียนรู้ และผู้ปกครองชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมกับเด็กกับโรงเรียน ตัวครูต้องคอยประสานงาน จัดกิจกรรมให้เหมาะสม คอยดูแลการจัดสถานที่อันไหนที่จัดแต่ละห้องก็แยกย้ายกันไป อันไหนที่เป็นของแผนกอนุบาลครูก็จะต้องมาช่วยกันจัดของส่วนกลางด้วย อย่างกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ก็จะให้

ผู้ปกครองเข้ามาร่วม กิจกรรมวันไหว้ครูของโรงเรียน ของเราผู้ปกครองก็
เข้ามาร่วมได้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 03.08.48)

3.2) ดูแลมารยาท

การดูแลมารยาทให้กับเด็กอนุบาล เป็นภาระที่ครูอนุบาลโรงเรียน
รัตนากรให้ความสำคัญ โดยแผนกอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรได้มีการจัดโครงการที่ส่งเสริมให้
เด็กระดับอนุบาลของโรงเรียนมีมารยาทที่ดีงามโดยการส่งเสริมมารยาทการไหว้ให้กับเด็กอนุบาล
โดยครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านจะต้องรับผิดชอบในการช่วยฝึกสอนการไหว้ที่ถูกต้อง
ให้กับเด็ก และคอยอบรมมารยาทที่ถูกต้อง โดยมีโครงการส่งเสริมการจัดประกาศเกียรติคุณ
สำหรับห้องที่มีเด็กที่ได้รับรางวัลจากการแสดงมารยาทที่งดงามมากที่สุด เพื่อเป็นการส่งเสริมและ
กระตุ้นให้เด็กและครูอนุบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมมารยาท โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้
ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการ
ของผู้เรียนทางด้านสังคมโดยการดูแลมารยาทดังนี้

“โรงเรียนของเราก็มีกิจกรรม ที่เราจะทำเหรียญเอาไว้ให้กับเด็ก
ที่มีมารยาทดี ไหว้สวย ครูทุกคนในโรงเรียนเจอเด็กแบบนี้ก็จะให้เหรียญ
เก็บไว้ เด็กจะต้องนำไปให้ครูประจำชั้นเก็บรวบรวมไว้ ทุกต้นสัปดาห์ก็
จะประกาศว่าห้องไหนมีเด็กมารยาทดีมากที่สุด ครูประจำชั้นแต่ละห้องก็
จะต้องฝึกเด็กไหว้ คอยสอนมารยาทว่าเจอครู เจอผู้ใหญ่จะต้องทำ
อย่างไร”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.08.48)

3.3) ดูแลการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

เด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่จะต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวในการอยู่ร่วมกับ
บุคคลอื่นในสังคมค่อนข้างมาก เพราะเป็นวัยที่เริ่มจะมีการเปลี่ยนสังคมจากบ้านมาสู่สังคม
โรงเรียน ต้องพบกับผู้คนอื่นๆ ที่ไม่ใช่พ่อ-แม่ ผู้ปกครองของตนเอง ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจึง
ถือว่าการดูแล และช่วยเหลือให้เด็กอนุบาลสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมี
ความสุขเป็นภาระงานของตนเอง เมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียนครูอนุบาลจะต้องสอนให้เด็กรู้จักปรับตัว
และเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตในสังคมใหม่ได้อย่างมีความสุข โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ
ภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน
ทางด้านสังคมโดยการดูแลการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นดังนี้

“ครูต้องสอนให้เด็กอยู่ที่โรงเรียนได้ ช่วงแรกๆ ที่เปิดเทอมสำหรับเด็กเล็กอาจจะลำบากหน่อย เพราะเด็กต้องปรับตัวกับการมาโรงเรียน แต่พอสักพักเด็กก็จะอยู่ได้ แล้วครูก็ต้องสอนให้เด็กปรับตัวอยู่กับเพื่อนได้ อยู่กับครูได้ อยู่กับครูพี่เลี้ยงได้ รู้ว่าอยู่กับใครต้องทำอะไรเมื่ออยู่ที่โรงเรียน อยู่โรงเรียนจะมาเอาแต่ใจตัวเองเหมือนอยู่ที่บ้านก็ทำไม่ได้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 05.07.48)

4) ด้านสติปัญญา

4.1) กิจกรรมเสริมศักยภาพ

โรงเรียนรัตนากรมีการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพสำหรับผู้เรียนในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์คือวันเสาร์ โดยจัดเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากในชั้นเรียนและเป็นการจัดให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยมีครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรที่มีความพร้อม และความรู้ความสามารถในสาขาที่จัดเป็นกิจกรรมเสริมศักยภาพสำหรับเด็กเข้าร่วมการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพและร่วมดูแลเด็กที่มาเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพในแต่ละสัปดาห์ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนทางด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านสติปัญญาโดยการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพดังนี้

“กิจกรรมเสริมศักยภาพวันเสาร์ครูทุกคนไม่จำเป็นต้องมาทำทุกคน ส่วนใหญ่จะเป็นครูที่ไม่มีภาระทางครอบครัวมาทำมากกว่าเพราะเป็นวันหยุด กิจกรรมก็จะจัดเสริมให้กับเด็กนอกเหนือจากในชั้นเรียนเด็กเองก็ไม่จำเป็นต้องมาเรียนทุกคน แล้วแต่ผู้ปกครอง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 07.07.48)

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียนในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้านนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมดูแลให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้ง 4 ด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่พร้อมต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

งานพัฒนาผู้เรียนที่เป็นภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นคือ งานรับผิดชอบโครงการพัฒนาผู้เรียน และงานส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้านซึ่งครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติภาระงานทางด้านงาน

พัฒนาผู้เรียนให้มีความครอบคลุมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.2.3 งานพัฒนาตนเอง

ในช่วงที่โรงเรียนรัตนากรยังไม่มี การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นทางการเป็นระบบ นั้นการให้การสนับสนุนของโรงเรียนในงานพัฒนาตนเองของครูอุนบาลยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนเท่าในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนรัตนากรมีนโยบายอย่างชัดเจนในการที่จะสนับสนุนให้ครูอุนบาลได้มีการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาตนเองให้มีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในปัจจุบัน นอกจากนี้เนื่องจากในปัจจุบันโรงเรียนรัตนากรมีการสนับสนุนและผลักดันให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ จึงส่งผลให้บุคลากรครูอุนบาลมีความกระตือรือร้นในการที่จะพัฒนาตนเองแตกต่างไปจากในอดีต

1. การนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเอง

1) ศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานจากสถานศึกษา หรือหน่วยงานอื่นๆ ของครูอุนบาลโรงเรียนรัตนากรนั้นได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารทั้งในระดับโรงเรียนและผู้บริหารแผนกอุนบาล เนื่องจากผู้บริหารมีความเห็นว่าการได้ไปศึกษาดูงานจากหน่วยงานอื่นๆ เป็นการพาครูอุนบาลของโรงเรียนไปพบกับประสบการณ์โดยตรง ได้เจอทั้งแบบอย่างที่ดี และแบบอย่างที่ดีควรจะต้องนำมาปรับปรุง รวมไปถึงการนำความรู้ที่ได้จากการไปศึกษาดูงานมาใช้ อย่างไรก็ตามให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนรัตนากรเองซึ่งถือได้ว่าเป็นภาระอย่างหนึ่งที่ครูอุนบาลจะต้องปฏิบัติ การไปศึกษาดูงานของครูอุนบาลโรงเรียนรัตนากรนั้นจะมีการศึกษาดูงานจากโรงเรียนในสังกัดต่างๆ เพื่อให้ผู้บริหารฝ่ายอุนบาล ครูอุนบาลได้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป โดยครูอุนบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอุนบาลในประเด็นงานพัฒนาตนเองทางด้านการนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเองโดยการศึกษาดูงานดังนี้

“โรงเรียนของเราจะจัดให้ครูไปดูงานอย่างสม่ำเสมอ แต่ไม่บ่อยเท่าส่งครูไปอบรม จริงๆ บางทีที่ครูไปแล้วแต่โอกาสด้วย เพราะเราก็มีเด็กที่จะต้องรับผิดชอบ จะให้ครูทิ้งเด็กไปดูงานก็ไม่ใช่ เพราะฉะนั้นเวลาไปก็ต้องสลั๊บๆ กันไปไม่ได้ยกโรงเรียนไปพร้อมกันหมด แต่ที่ไปเป็นประจำโดยส่วนใหญ่ก็คือผู้บริหาร จะไปโดยตลอดแต่ที่ว่าก็ดีเพราะ

ผู้บริหารจะได้ไปดูว่าโรงเรียนอื่นเป็นอย่างไร แล้วเอาสิ่งดีๆ ที่เขามีมาปรับปรุงโรงเรียนเรา แต่ก็ไม่ใช่ว่าเห็นอะไรดีก็รับมา ดีก็รับมาหมด มันไม่ใช่มันต้องดูโรงเรียนเราด้วยว่าจริงๆ แล้วทำได้หรือเปล่า”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 23.08.48)

2) อบรม/สัมมนา

โรงเรียนรัตนากรถือได้ว่าเป็นโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร ดังจะเห็นได้จากการที่โรงเรียนเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสเข้ารับการอบรม สัมมนาในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาปฐมวัย แต่ในการสนับสนุนการอบรม สัมมนาสำหรับครูของโรงเรียนนั้นรัตนากรนั้นจะประสบความสำเร็จไปไม่ได้เลย ถ้าครูของโรงเรียนรัตนากรเองไม่ได้มีแนวคิดว่าการอบรม สัมมนาเป็นภาระงานอย่างหนึ่งของตนเอง และขาดความกระตือรือร้นในการที่จะนำความรู้ที่ได้จากการอบรม สัมมนามานั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวครูและต่อตัวผู้เรียน โดยครูของโรงเรียนหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูของโรงเรียนในประเด็นงานพัฒนาตนเองทางด้านการนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเองโดยการอบรม/สัมมนาดังนี้

“โรงเรียนนี้คืออย่างหนึ่งคือว่าสนับสนุนให้ครูอบรม อย่างนี้เต็มใจมากมีที่ไหนให้ไป และไม่ได้ว่าให้คนนี้ไปอย่างเดียวให้ผลัดกันไปสลับกันไป ไปนี้ก็ต้องเหมาะสมด้วย แล้วนำความรู้มาถ่ายทอดทุกครั้ง ครูที่ไปก็ต้องมาทำแฟ้มเก็บเพื่อว่ามีใครสนใจเรื่องนี้ก็ขอได้ แล้วคนนี้ไปมา คนโน้นไปมาก็มาแชร์ความรู้ ซึ่ง โรงเรียนรัฐบาลไม่มีตรงนี้ต้องขวนขวายเอง แต่ของเรานี้ประเด็นถึงที่เลย ทำให้เราได้พัฒนาตนเองด้วย และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนของเราก็พัฒนาเพราะว่ามี การตรวจสอบต่อเนื่อง ครูอยู่เนืองๆ ในโรงเรียนเราไม่ค่อยมี เพราะมันบังคับอยู่แล้ว จัดให้ เขามาทำยังไง แล้วเด็กเป็นยังไง คุณพ่อก็ตาม ถ้าผู้บริหารกระตือรือร้น เราก็กระตือรือร้น แต่ถ้าเค้าเฉื่อยเราก็จะไปเรื่อยๆ เหมือนกัน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 25.08.48)

3) ศึกษาต่อ

โรงเรียนรัตนากรมีนโยบายในการส่งเสริมบุคลากรของโรงเรียนให้ศึกษาต่อ โดยมีนโยบายปรากฏอย่างชัดเจนในหมวดที่ 8 สวัสดิการครูโรงเรียนรัตนากร ในคู่มือครู (staff manual) โรงเรียนรัตนากร ตามที่ได้ปรากฏไว้ว่า

“15. สนับสนุนพัฒนาบุคลากรศึกษาต่อ

ครูสามารถลาไปศึกษาต่อได้ โดยครูจะต้องทำงานที่โรงเรียนรัตนากรอย่างน้อย 5 ปี ครูจะได้รับเงินเดือนตามปกติทุกเดือน และไม่ถือว่าครูขาดการทำงาน (โรงเรียนจะพิจารณาตามความเหมาะสม)”

ในขณะนี้โรงเรียนรัตนากรมีบุคลากรครูอนุบาลที่กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีโดยได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนรัตนากรอยู่ 2 คน เป็นครูอนุบาลที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น 1 คน และครูที่ทำหน้าที่ธุรการ 1 คน ซึ่งเดิมครู 2 คนนี้จบการศึกษาในระดับอนุปริญญาและประกาศนียบัตรวิชาชีพตามลำดับ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาตนเองทางด้านการนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเองโดยการศึกษาดังนี้

“โรงเรียนเราสนับสนุนให้ครูเรียนต่อนะ เพราะผู้บริหารเองก็เห็นความสำคัญทางด้านนี้ คุณพ่อเองนี่สนับสนุนเต็มที่เลย คุณพ่อชอบคนขยันเรียน ครูที่ยังไม่จบปริญญาตรีก็มีไปเรียนต่อ ตัวพี่เองตอนนี้กำลังคิดๆ อยู่ว่าจะเรียนต่อปริญญาโทแต่รู้สึกว่ามันยังไม่พร้อม และพี่ก็เพิ่งทำงานได้ 5 ปี แต่คิดเอาไว้ว่าจะเรียนแน่ๆ เพราะพี่อยากพัฒนาตัวเอง พี่คิดว่าตอนนี้แค่ปริญญาตรีไม่พอแล้วถึงแม้ว่าเราจะเป็นครูอนุบาลแต่ความรู้เราก็ต้องพัฒนาตัวเองไปตลอด แม้กระทั่งครูผู้ช่วยเองหลายๆ คนตอนนี้ก็ไปเรียนทางด้านปฐมวัยรอบคัวอยู่หลายคนเลย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 24.06.48)

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานพัฒนาตนเองในการนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเองนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการนำความรู้ต่างๆ ที่ได้ไม่ว่าจะเป็นจากการศึกษาดูงาน การอบรม/สัมมนา และการศึกษาต่อ มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและสามารถนำความรู้ความสามารถนั้นไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

2. การนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้

1) จัดทำแฟ้มพัฒนางาน

การจัดทำแฟ้มพัฒนางานของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรถือว่าเป็นภาระงานหนึ่งที่ครูจะต้องปฏิบัติเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน โดยการเก็บผลงานต่างๆ ที่ตนเองได้ปฏิบัติ รวมไปถึงการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษอบรม/สัมมนา หรือความรู้ต่างๆ ที่ได้รับมา มาจัดทำแฟ้มพัฒนางานของตนเองเก็บเอาไว้ เพื่อโอกาสในการนำไปพัฒนาตนเองและเป็นการสร้างความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาตนเองทางด้านการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้โดยการจัดทำแฟ้มพัฒนางานดังนี้

“portfolio ของครูส่วนใหญ่ ครูที่นี้ก็จะทำแฟ้มของตัวเองเก็บไว้ทุกคนแต่จะเน้นแตกต่างกันไป การทำแฟ้มของครูเองก็เพื่อเก็บผลงานการพัฒนาตนเองของครู ซึ่งไม่ค่อยมีผลกระทบต่อการทำงานตามปกติเพราะเราไม่ได้เก็บทุกวันเราดึงแต่ส่วนที่สำคัญๆ อย่างเช่นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เราคิดว่าสำคัญ หรือนำสนใจภายในปีนี้ หรือเทอมนี้เราทำอะไรไปบ้าง เพื่อที่จะเก็บผลงานเข้าแฟ้มของเรา งานที่เราอบรมตรงไหน ตรงนี้เป็นการพัฒนาตนเองและไม่มีผลกระทบกับงานของเรา”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 27.06.48)

2) การประกวด/นำเสนอผลงาน

โรงเรียนรัตนากรให้การสนับสนุนครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในการประกวดหรือนำเสนอผลงานของตนเองเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ครูเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน นอกจากนี้ยังเป็นการสนับสนุนให้ครูอนุบาลของโรงเรียนได้รับประกาศเกียรติคุณหรือรางวัลเพื่อเป็นกำลังใจในการพัฒนาตนเอง

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรหลายท่านล้วนแต่เป็นครูอนุบาลที่ได้นำเอาความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้โดยการประกวด หรือนำเสนอผลงานของตนเองออกมาในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การนำเสนอผลงานของตนเองในรูปแบบงานวิจัย การร่วมประกวดการจัดทำแผนการสอน หรือการจัดแสดงโครงการต่างๆ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาตนเองทางด้านการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้โดยการประกวด/นำเสนอผลงานดังนี้

“เดือนหน้ากำลังจะประเมินครูดีเด่น เคยประเมินไปครั้งหนึ่งแล้วแต่ยังไม่ผ่าน ได้ชมเชย ปีนี้จะประเมินอีก เป็นการผลักดันตัวเองนะ เหมือนที่เราจะต้องพัฒนาตนเองจากการทำงาน พวกครูรุ่นพี่ๆ เขาก็ได้กันไปเกือบจะหมดแล้ว เรายังก็อยู่เฉยไม่ได้ จริงๆ ความสำคัญของรางวัลที่ว่าไม่ได้อยู่กับรางวัลที่เราได้รับ แต่มันอยู่ที่ว่าเราได้รู้ว่าคุณค่าของเรามีแค่ไหน และก็นำเสนอผลงานของเราให้คนอื่นได้รู้ อาจจะได้นำไปใช้ประโยชน์ได้บ้าง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 23.08.48)

นอกจากภาระงานของครูในการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้ในระดับหน่วยงานแล้ว ในระดับโรงเรียนหรือหน่วยงานของตนเองโรงเรียนรัตนากรก็มีการสนับสนุนให้ครูอนุบาลได้นำเสนอผลงานของตนเองเพื่อพัฒนาตนเอง และเป็นการสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานอีกด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาตนเองทางด้านการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้โดยการประกวด/นำเสนอผลงานดังนี้

“ตัวพี่เองเคยได้รางวัลจากการจัดทำแผนการสอนของโรงเรียนมา 2 ปีคือเมื่อปี 2546 และปีนี้ 2548 เป็นรางวัลของโรงเรียนเองที่จัดทำขึ้นให้ครูที่เขียนแผนการสอนได้เหมาะสม ครูทุกคนมีโอกาสได้รางวัลทั้งนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นรางวัลภายในของโรงเรียนแต่พี่ก็ภูมิใจ อย่างน้อยเราก็ได้รู้ว่าตัวเรามีความสามารถขนาดไหน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 06.09.48)

3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นในการปฏิบัติงานร่วมกันในโรงเรียนกับเพื่อนครูในโรงเรียน หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครูต่างโรงเรียน เมื่อได้มีโอกาสไปเยี่ยมชม หรือศึกษาดูงาน เพราะนอกจากจะเป็นการพัฒนาตนเองแล้ว ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรยังถือว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นยังเป็นการพัฒนาบุคลากรครูอนุบาลด้วยกันอีกด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานพัฒนาตนเองทางด้านการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นดังนี้

“การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูโรงเรียนเราอันนี้ทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีทุกครั้งถ้าหากมีการประชุมร่วมกัน แลกเปลี่ยน สัมมนา นิเทศ เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาเพื่อนต่างสถาบัน ต่างองค์กร ทำเป็นงานประจำแล้ว เราไปเยี่ยมชมการสอนของเพื่อนครู แล้วก็เก็บเอาความดีของเขามา แล้วเราก็เอามาเป็นครูของเราอีกทีหนึ่ง ส่วนเราคิดว่าอะไรที่เราทำแล้วดีทำแล้วสำเร็จเราก็แนะนำเขาไปบ้าง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 02.09.48)

ภาระงานครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานพัฒนาตนเองในการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้นั้น ครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการนำเอาความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ไปใช้ และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน หรือแม้แต่บุคคลที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน โดยไม่ว่าจะเป็นวิธีการจัดทำแผนพัฒนางาน การประกวด/นำเสนอผลงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อให้ความรู้ความสามารถของตนเองเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่อยู่ในวงการการศึกษาปฐมวัยต่อไป

งานพัฒนาตนเองที่เป็นภาระงานครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นคือ การนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเอง และการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้ ซึ่งครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติภาระงานทางด้านงานพัฒนาตนเองให้ตนเองเป็นผู้ที่มีความสามารถ และมีความเหมาะสมกับการเป็นผู้ให้ความรู้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาปฐมวัย และสามารถจัดการเรียนรู้ให้มีความครอบคลุมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.2.4 งานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในช่วงที่โรงเรียนรัตนากรยังไม่มีผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้น การสร้างความร่วมมือกับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็น ผู้ปกครอง หรือ ชุมชน ยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมสำคัญกับการปฏิบัติภาระงานของครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรมากนัก แต่ในปัจจุบันเมื่อโรงเรียนมีการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจึงเข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติงานของครูอำนวยการมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับนโยบายในการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

การพัฒนา ปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนแนวคิด กระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้ปกครอง

1) ประชุมผู้ปกครอง

ในทุกๆ ปีการศึกษาของโรงเรียนรัตนากรจะมีการจัดการประชุมผู้ปกครองในระดับชั้นต่างๆ ขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ครูอนุบาลและผู้ปกครองรวมทั้งผู้เรียนได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และสร้างความคุ้นเคยต่อกัน โดยครูอนุบาลแต่ละคนจะถือเป็นภาระของตนเองในการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและผู้เรียนเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป โดยการประชุมผู้ปกครองของโรงเรียนรัตนากรนั้นจะจัดขึ้นประมาณภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ปกครองโดยการประชุมผู้ปกครองดังนี้

“การที่ครูได้พูดคุย ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองตั้งแต่ก่อนเปิดเทอมในช่วงปฐมนิเทศ แล้วก็การประชุมผู้ปกครองจะดีนะ แล้วก็จำเป็นมากด้วยทุก โรงเรียนก็จะต้องมี ครูอนุบาลเองก็จะได้เจอกับเด็กเจอกับผู้ปกครอง รู้จักกันมีอะไรจะได้คุยกันได้เพราะว่าก็ต้องเจอพูดคุยปรึกษากัน มีอะไรก็ได้แจ้งให้ทราบกันไปก่อนเลยจะได้ไม่ต้องมาเป็นปัญหากันต่อไป ผู้ปกครองเองก็จะสบายใจที่จะต้องฝากลูกไว้กับเรามีอะไรเกี่ยวกับเด็กก็แจ้งให้ครูรู้ด้วย อยู่โรงเรียนเด็กเป็นอย่างไรครูก็ต้องคุยกับผู้ปกครอง แจ้งให้ผู้ปกครองทราบตามความเป็นจริง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 11.08.48)

2) ข่าวสารถึงผู้ปกครอง

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองโดยการส่งข่าวสารถึงผู้ปกครองนั้นถือได้ว่าเป็นภาระงานที่ครูอนุบาลปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เพราะการติดต่อกันระหว่างครูอนุบาลกับผู้ปกครองเป็นการแจ้งข่าวสาร และเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้ปกครองรับทราบได้โดยตรงและรวดเร็วที่สุด โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ปกครองโดยการส่งข่าวสารถึงผู้ปกครองดังนี้

“จะมีการส่งข่าวสารถึงผู้ปกครองเพื่อแจ้งให้รู้ว่าสัปดาห์นี้ได้เรียนอะไร เช่น การเรียนรู้แบบ project approach และต้องมีการเตรียมหรือปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง และในกรณีที่มีกิจกรรมสำคัญๆ ต่าง เช่น กีฬาสี งานวันพ่อ วันแม่ เป็นต้น แต่ที่จะต้องส่งเป็นข่าวสารแจ้งให้ผู้ปกครองทราบอย่างเป็นทางการคือข่าวสารแจ้งหน่วยการเรียนรู้ให้ผู้ปกครองรับทราบ เดือนละ 1 ครั้ง ทุกสัปดาห์สุดท้ายของเดือน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 13.07.48)

3) คณะกรรมการชั้นเรียน

ในแต่ละปีการศึกษาแผนกอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชั้นเรียนขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนในการประสานความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน แผนกอนุบาล ครูอนุบาล และเพื่อเป็นการประสานความร่วมมือเพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนและตัวผู้เรียนประสบความสำเร็จ ครูอนุบาลมีภาระในการประสานระหว่างตัวผู้ปกครองที่เป็นกรรมการชั้นเรียนและผู้ปกครองท่านอื่นๆ ให้เกิดความร่วมมือต่อกันอย่างดี โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ปกครองโดยการจัดตั้งคณะกรรมการชั้นเรียนดังนี้

“คณะกรรมการชั้นเรียนจะเปลี่ยนปีการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยแต่ละห้องครูประจำชั้นจะต้องประสานกับผู้ปกครองของเด็กในห้องว่าใครสามารถมีเวลาให้ความร่วมมือมาเป็นคณะกรรมการชั้นเรียนได้บ้าง ตัวครูเองก็ต้องพิจารณาดูด้วยว่าผู้ปกครองคนนั้น work ใหม่ เพราะว่าจะต้องมาประสานงานกัน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 23.06.48)

4) ช่วยเหลือผู้ปกครองตามความจำเป็น

ในบทบาทของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดเมื่ออยู่ที่โรงเรียน และเป็นผู้ที่มีการติดต่อกับผู้ปกครองโดยตรง ฉะนั้นเมื่อผู้ปกครองมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นครูอนุบาลจึงมีภาระในการให้ความช่วยเหลือผู้ปกครอง และช่วยแก้ไขปัญหามาตามความจำเป็นที่เกิดขึ้น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ปกครองโดยการช่วยเหลือผู้ปกครองตามความจำเป็นดังนี้

“คนเป็นครูอนุบาลนะ เมื่อผู้ปกครองมีปัญหาอะไรไม่ว่าจะเกี่ยวกับตัวเด็ก หรือตัวของผู้ปกครองเอง เมื่อผู้ปกครองเข้ามาปรึกษาครู

อนุบาลเองก็จะต้องให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้ ด้วยความเต็มใจ
 อย่างเวลาผู้ปกครองมีปัญหาจะต้องติดต่อกับห้องธุรการบางที่ไม่สะดวก
 ก็โทรมาให้ครูประจำชั้นช่วย หรือบางที่จะขอเอกสาร ใบรับรองอะไรก็บอก
 ผ่านมาทางครูประจำชั้น เราช่วยได้ก็ช่วยจัดการให้ไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 14.06.48)

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานสร้างความร่วมมือ
 กับผู้ปกครองนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์และความ
 ร่วมมืออันดีกับผู้ปกครองในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการประชุมผู้ปกครอง การส่งข่าวสารถึง
 ผู้ปกครอง การจัดตั้งคณะกรรมการชั้นเรียน และการช่วยเหลือผู้ปกครองตามความจำเป็น เพื่อเป็น
 การส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ

2. ชุมชน

1) ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

โรงเรียนรัตนากรถือได้ว่าเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง
 รวมถึงชุมชนในการส่งบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนรัตนากรยังเป็นโรงเรียนที่มี
 นโยบายในการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและ
 สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ครูอนุบาลเองจึงมีภาระในการเป็นบุคคลที่ช่วยส่งเสริม
 การเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้
 ทรรศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือชุมชน
 โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนดังนี้

“โรงเรียนจะมีกิจกรรมภูมิปัญญาสัญจรซึ่งจะเชิญผู้ปกครองที่มี
 อาชีพที่หลากหลาย เข้ามาสาธิตในอาชีพต่างๆ ให้กับเด็กๆ ได้เรียนรู้
 ผ่านกระบวนการที่เป็นจริง และเรียนรู้ว่าในชุมชนของตนเอง ที่ตนเองอยู่
 นั้นมีคนทำอาชีพอะไรกันบ้าง บางครั้งก็จะมีพาเด็กๆ ออกไปเรียนรู้
 ถึงในชุมชนแล้วแต่โอกาสจะเอื้ออำนวย ซึ่งชุมชนเองก็ให้ความร่วมมือ
 กับโรงเรียนและครูเป็นอย่างดีทุกครั้ง”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 20.07.48)

2) ช่วยเหลือชุมชนตามความจำเป็น

ในการประสานความร่วมมือกันของโรงเรียนและชุมชนในการดำเนินงานนั้น ครูอุนุบาลเองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประสานระหว่างโรงเรียนและชุมชน และเมื่อชุมชนต้องการความช่วยเหลือใดๆ ที่ได้มีการร้องขอมา ครูอุนุบาลโรงเรียนรัตนากรเองก็จะมีภาระในการเป็นตัวประสานเพื่อช่วยเหลือชุมชนตามความจำเป็นนั้นๆ โดยครูอุนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอุนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือชุมชน โดยการช่วยเหลือชุมชนตามความจำเป็นดังนี้

“โรงเรียนรัตนากรอยู่ในชุมชนที่ค่อนข้างใหญ่ แต่เราก็ค่อนข้างจะสนิทกับชุมชนเพราะเด็กของเราบ้านอยู่แถวนี้ก็เยอะ และตัวชุมชนเองก็จะให้เกียรติโรงเรียนของเราว่าเป็นโรงเรียนใหญ่แถวนี้ เมื่อมีปัญหาอะไรที่โรงเรียนขอความช่วยเหลือชุมชนก็ช่วยอย่างดี เต็มที่ไม่มีปัญหา ส่วนโรงเรียนหรือตัวครูเองเมื่อชุมชนเอ่ยปากมาเราก็เต็มใจเหมือนกัน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 01.08.48)

ภาระงานครูอุนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับชุมชนนั้น ครูอุนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีกับ ชุมชนในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และการให้ความช่วยเหลือชุมชนตามความจำเป็น เพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ

3. ผู้ร่วมงาน

1) ประชุมเพื่อประสานความร่วมมือ

ในการปฏิบัติงานร่วมกันของครูอุนุบาลโรงเรียนรัตนากรซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นอนุบาลปีที่ 3 รวมกันถึง 21 ห้องเรียน มีบุคลากรระดับชั้นอนุบาลรวมกันถึง 63 คนนั้น ถือได้ว่ามีจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานร่วมกันมาก ฉะนั้นในการปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะต้องสร้างให้บุคลากรแต่ละคนมีความเข้าใจตรงกันถึงจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน รวมไปถึงมีการประสานความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อให้เกิดความสำเร็จของงาน

ครูอุนุบาลโรงเรียนรัตนากรแต่ละท่านจึงมีการประชุมเพื่อประสานความร่วมมือกันในการทำงานกันอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะที่เป็นทางการซึ่งแผนกอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะมีการจัดประชุมสำหรับครูอุนุบาลอย่างต่อเนื่องตามกำหนดคือเดือนละ

หนึ่งครั้ง แต่ในบางโอกาสก็จะมีการนัดประชุมเพิ่ม โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ร่วมงานโดยการประชุมเพื่อประสานความร่วมมือดังนี้

“ถ้าตามตารางกำหนดจริงๆ ก็คือ 1 เดือน 1 ครั้ง แต่ว่าความเป็นจริงที่สังเกตดูเกือบจะสัปดาห์ละ 1 ครั้ง คือผู้บริหารฝ่ายคือพี่ตั๋ยจะเข้าประชุมบอร์ดใหญ่สัปดาห์ละ 1 ครั้งในวันจันทร์ตอนบ่าย และจะเรียกวิชาการทั้ง 3 เข้าชี้แจงเรื่องที่จะให้วิชาการรับทราบ วิชาการรับทราบถ้ามีงานด่วนปีก็จะเรียนลูกระดับของตนเองเข้าประชุม แต่ถ้าครูต้องชี้แจงวิชาการ 1 2 3 แล้ว ลูกระดับไม่จำเป็นต้องทราบ สัปดาห์นั้นก็ผ่านไป แต่ทุกเดือนเราจะต้องประชุมแน่นอน ประชุมในระดับด้วย และประชุมในแผนกอนุบาลด้วย จนบางครั้งเราพูดหย่เล่นกันว่าประชุมเป็นอาชีพหลัก หน้าหลัก สอนเป็นหน้าที่เสริม แต่เราก็จะต้องเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วถึงจะแบ่งหน้าที่กันไปทำ ต้องคุยกันก่อน มอบหมายงาน ชี้แจงลักษณะงาน ชี้แจงการทำงาน และก็แบ่งกัน ถ้าไม่ชี้แจงก็จะไม่เข้าใจ และงานที่ออกมาก็คือไม่ประสบผลสำเร็จ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 17.06.48)

นอกจากการประชุมเพื่อประสานความร่วมมือแบบเป็นทางการแล้วการประชุมเพื่อประสานความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการก็จะเป็นการที่ครูอนุบาลแต่ละท่านได้พูดคุยปรึกษาร่วมกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จของงานมากที่สุด โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ร่วมงานโดยการประชุมเพื่อประสานความร่วมมือดังนี้

“ครูแต่ละคนจะคุย ปรึกษากันอยู่ตลอด บางทีก็ปรึกษากันในกลุ่มที่สนิทกันเพราะบางที่เราทำคนเดียว คิดคนเดียวมันก็ไม่พอ บางทีมุมมองของเราคนเดียวก็แคบไป แล้วแต่ละคนมีอะไรดีก็เอามาแบ่งปันกัน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.09.48)

2) ช่วยเหลือผู้ร่วมงานตามความจำเป็น

การช่วยเหลือผู้ร่วมงานของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้น ภาระที่ครูอนุบาลเห็นว่าสำคัญคือการทำงานร่วมกับผู้ร่วมงานด้วยตนเอง เพราะครูอนุบาลแต่ละท่านจะต้องมีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ เมื่อครูคนใด

พบปัญหา ผู้ร่วมงานก็พร้อมและยินดีที่จะให้คำแนะนำและความช่วยเหลือเป็นอย่างดี โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ร่วมงานโดยการช่วยเหลือผู้ร่วมงานตามความจำเป็นดังนี้

“ครูอนุบาลโรงเรียนเราโดยส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือกันดีในทุกๆ เรื่อง ทั้งเรื่องงาน เรื่องส่วนตัวและส่วนรวม จะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำงานต่างๆ เช่น ผลิตสื่อ ธุรูปงานต่างๆ แล้วแต่โอกาสและจังหวะเวลาที่เหมาะสม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 22.08.48)

ภาระงานครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับผู้ร่วมงานนั้น ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีกับผู้ร่วมงานในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการประชุมเพื่อประสานความร่วมมือ และการให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานตามความจำเป็น เพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ

4. สถานศึกษา

1) ส่งเสริมนโยบายของสถานศึกษา

ครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรเป็นกลุ่มบุคคลที่มีภาระโดยตรงในการปฏิบัติงานที่จะต้องส่งเสริมนโยบายของสถานศึกษาที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ ในการดำเนินงานนั้น ครูอนุบาลจะต้องมีการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องตามนโยบายของสถานศึกษาและการวางแผนงานตามที่สถานศึกษากำหนด เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานและความสำเร็จในการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอนุบาลในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือสถานศึกษาโดยการส่งเสริมนโยบายของสถานศึกษาดังนี้

“นโยบายของโรงเรียนผู้ที่รับผิดชอบตรงนี้ค่อนข้างที่จะเป็นบุคลากรที่อยู่ในระดับของผู้บริหารแล้ว ก็ให้ความสนับสนุน ช่วยจัดการเขาเป็นผู้วางระบบให้เราเลย เราก็จะทำให้การทำงานของเราเป็นไปตามระบบที่นโยบายนั้นส่งเสริมอยู่ เหมือนว่าพวกเราอยู่ในกลุ่มใหญ่ถ้าเราไม่มีตรงนั้นเราก็จะมีปัญหาขึ้นอีกเยอะ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 03.08.48)

2) ช่วยเหลือสถานศึกษาตามความจำเป็น

การช่วยเหลือสถานศึกษาเป็นภาระงานหนึ่งที่ครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรนั้นจะต้องรับผิดชอบ เมื่อมีการขอความร่วมมือจากสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีระดับชั้นเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ฉะนั้นในกิจการดำเนินงานของโรงเรียนบางครั้งจึงต้องการความร่วมมือในการดำเนินงานจากบุคลากร เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือจากครูอำนวยการโรงเรียนจึงมีภาระหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน โดยครูอำนวยการหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานครูอำนวยการในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องคือสถานศึกษาโดยการช่วยเหลือสถานศึกษาตามความจำเป็นดังนี้

“มีบ่อยที่โรงเรียนขอความช่วยเหลือมา บางทีระดับประถม มัธยมจัดการ อบรมอะไร หรือมีหน่วยงานอื่นๆ มาขอใช้สถานที่ในการจัดอบรม แล้วต้องการคนช่วยงานเยอะ ก็จะมาขอครูจากอนุบาลไปช่วย แต่ถ้าเป็นในช่วงปกติที่ครูประจำชั้นจะต้องดูแลเด็กของตัวเองในห้องก็จะ เป็นครูวิชาพิเศษไปช่วย แต่ถ้าเป็นช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ ถ้าโรงเรียนขอความช่วยเหลือมา ผู้บริหารของแผนกอนุบาลก็จะขอให้ครูไปช่วยบ้าง แล้วแต่โอกาส”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 26.08.48)

ภาระงานครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษานั้น ครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรมีภาระหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีกับสถานศึกษาในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเป็นผู้ส่งเสริมนโยบายของสถานศึกษา และเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาตามความจำเป็น เพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้อันดีของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ

งานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องที่เป็นภาระงานครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเด็นคือ งานสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง งานสร้างความร่วมมือกับชุมชน งานสร้างความร่วมมือกับผู้ร่วมงาน และงานสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษา ซึ่งครูอำนวยการโรงเรียนรัตนากรมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติภาระงานทางด้านงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูอำนวยการเป็นผู้ที่มีความสามารถ และมีความเหมาะสมกับการเป็นผู้ให้ความรู้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาปฐมวัย

และเป็นผู้ที่จะต้องเป็นเสมือนผู้ประสานงานในการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ทำให้ทราบถึงภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในปัจจุบัน ซึ่งสามารถประมวลสรุปเป็นภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนได้ ดังนี้

ตารางที่ 9 ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน	
1. งานพัฒนาทางวิชาการ	<p>1.1 หลักสูตร</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง 2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3. การนำหลักสูตรไปใช้โดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้น <p>1.2 การจัดประสบการณ์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ 2. จัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ 3. จัดประสบการณ์ <ol style="list-style-type: none"> 1) ในชั้นเรียน 2) นอกชั้นเรียน 4. การเรียนการสอนแบบโครงการ (project approach) 5. จัดสภาพแวดล้อม <ol style="list-style-type: none"> 1) ภายในชั้นเรียน 2) ภายนอกชั้นเรียน 6. ประเมินพัฒนาการ <ol style="list-style-type: none"> 1) เพิ่มผลงานของเด็ก 2) สมุดรายงานประจำตัวเด็ก 3) บัญชีเรียกชื่อ 4) บันทึกพฤติกรรมของผู้เรียน 5) บันทึกการเล่นกิจกรรมตามมุม

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน	
	6) ระเบียบนสะสม
	1.3 นิเทศการสอน
	1. นิเทศการสอนภายใน
	2. นิเทศการสอนภายนอก
	1.4 วิจัยในชั้นเรียน
2. งานพัฒนาผู้เรียน	2.1 รับผิดชอบโครงการพัฒนาผู้เรียน
	2.2 ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน
	1. ด้านร่างกาย
	1) ดูแลความปลอดภัย
	2) ดูแลสุขภาพ/อนามัย
	3) ดูแลโภชนาการ
	4) กิจกรรมกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียน
	2. ด้านอารมณ์-จิตใจ
	1) ส่งเสริมการสร้างสมาธิ
	2) กิจกรรมคำสอนตามหลักศาสนา
	3) อบรมคุณธรรม-จริยธรรม
	3. ด้านสังคม
	1) กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ
	2) ดูแลมารยาท
	3) ดูแลการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น
	4. ด้านสติปัญญา
	1) กิจกรรมเสริมศักยภาพ
3. งานพัฒนาตนเอง	3.1 การนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเอง
	1. ศึกษาดูงาน
	2. อบรม/สัมมนา
	3. ศึกษาต่อ
	3.2 การนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้
	1. จัดทำแฟ้มพัฒนางาน

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน	
	2. การประกวด/นำเสนอผลงาน
	3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น
4. งานสร้างความร่วมมือกับ บุคคลที่เกี่ยวข้อง	<p>4.1 ผู้ปกครอง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมผู้ปกครอง 2. ข่าวสารถึงผู้ปกครอง 3. คณะกรรมการชั้นเรียน 4. ช่วยเหลือผู้ปกครองตามความจำเป็น <p>4.2 ชุมชน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน 2. ช่วยเหลือชุมชนตามความจำเป็น <p>4.3 ผู้ร่วมงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมเพื่อประสานความร่วมมือ 2. ช่วยเหลือผู้ร่วมงานตามความจำเป็น <p>4.4 สถานศึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมนโยบายของสถานศึกษา 2. ช่วยเหลือสถานศึกษาตามความจำเป็น

2.3 ความคิดเห็นของครูอนุบาลต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน

ในปัจจุบันตามที่โรงเรียนอนุบาลรัตนากรถือได้ว่าเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ซึ่งมีผู้บริหารและครูที่มีวิสัยทัศน์ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และมีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) และได้รับการประเมินจากโครงการว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานในระดับอนุบาลนั้น เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นได้ว่านโยบายและการดำเนินงานของโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่ผ่านมา ที่โรงเรียนรัตนากรถือยังไม่ได้มีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และเป็นที่แน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ย่อม

ส่งผลถึงการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลที่มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากการศึกษาวิจัย พบว่าการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้นได้ทำให้ภาระงานของครูอนุบาลมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรได้แสดงความคิดเห็นต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน ดังนี้

2.3.1 งานพัฒนาทางวิชาการ

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีความคิดเห็นว่าภาระงานด้านงานพัฒนาทางวิชาการในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีความเหมาะสมขึ้นจากเดิมในอดีตที่โรงเรียนยังไม่มีมีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบโรงเรียนจะเน้นการสอนอ่าน-เขียน มากกว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน ซึ่งทำให้รูปแบบการทำงานของครูอนุบาลต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากเดิมที่ครูอนุบาลไม่ต้องใช้เวลาในการเตรียมงานทางวิชาการมากนักแต่เมื่อเกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ขึ้น รูปแบบของการทำงานก็เปลี่ยนแปลงไปภาระงานครูอนุบาลทางด้านวิชาการก็เพิ่มมากขึ้น ซึ่งครูอนุบาลได้ให้ทัศนะว่าครูอนุบาลจะต้องเตรียมตัว และใช้เวลากับงานวิชาการมากขึ้นกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นการใช้เวลาในการทำความเข้าใจและเรียนรู้ในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการเรื่องของหลักสูตร ดังนี้

“ตอนนี้ครูโรงเรียนเราเข้าไปในเรื่องการทำหลักสูตรมากขึ้น เพราะว่าได้ร่วมมือช่วยกันทำ และผู้บริหารก็ให้ความช่วยเหลือเต็มที่คอยหาคนมาให้ความรู้กับครู ช่วงแรกๆ อาจจะยากแต่ก็ต้องค่อยๆ ปรับกันไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 08.07.48)

นอกจากนี้การจัดประสบการณ์ของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรในปัจจุบัน จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากยิ่งขึ้น จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการจัดประสบการณ์ การจัดทำสื่อ การจัดสภาพแวดล้อม และการประเมินพัฒนาการที่ต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ครูอนุบาลจึงมีภาระงานในการเตรียมตัวในด้านต่างๆ เหล่านี้มากขึ้น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการเรื่องของการจัดประสบการณ์ ดังนี้

“พอปฏิรูปแล้วงานครูเพิ่มมากขึ้น แต่พี่ว่ามันดีกับเด็กนะจากเดิมเมื่อก่อนโรงเรียนเราเน้นสอนอ่าน-เขียน ครูก็ไม่ต้องเตรียมสื่อเตรียมอะไรมาเพราะใช้สมุดแบบฝึกหัดสำเร็จรูปเลย แต่ตอนนี้พอปฏิรูปครูต้องจัดอะไรให้เด็กเพิ่มมากขึ้น ต้องคิดกิจกรรม เตรียมสื่อมากขึ้นงานก็เพิ่มมากขึ้นไปด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 12.07.48)

ในการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนในปัจจุบันครูอนุบาลได้ให้ทัศนะว่าเป็นเรื่องที่ครูอนุบาลได้มีการปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องอยู่แล้วตั้งแต่ในอดีต แต่ในปัจจุบันเมื่อมีการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นระบบส่งผลให้การวัดและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนนั้นจะต้องเก็บอยู่ในรูปของเอกสารมากยิ่งขึ้น จึงทำให้งานเอกสารของครูอนุบาลเพิ่มมากขึ้น ครูอนุบาลจึงต้องใช้เวลาในการจัดทำเอกสารในการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการเรื่องของการประเมินพัฒนาการ ดังนี้

“ตอนนี้งานเอกสารที่เป็นเอกสารประเมินเด็กเยอะมากๆ ประเมินกันทุกด้าน สังเกตกันทุกอย่างแล้วครูก็ต้องบันทึก จนบางครั้งตัวเองคิดว่ามันมากเกินไปหรือเปล่า แทนที่จะต้องมานั่งทำเอกสารที่มากมายขนาดนี้ เราน่าจะได้ใช้เวลาในการที่เราจะต้องดูแลเด็กของเราจะดีกว่า”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 27.06.48)

งานนิเทศการสอนที่ในปัจจุบันโรงเรียนรัตนาคารมีการจัดนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตรทั้งการนิเทศภายในและภายนอกโรงเรียน โดยการดำเนินการนิเทศแบบกัลยาณมิตรนี้สืบเนื่องมาจากนโยบายในการปฏิรูปการเรียนรู้อันของโรงเรียน ซึ่งการนิเทศการสอนนี้เป็นภาระงานที่ครูอนุบาลจะต้องมีการเตรียมตัวในการการผู้ถูกนิเทศและการเป็นผู้ไปนิเทศครูคนอื่น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการเรื่องของการนิเทศการสอน ดังนี้

“พี่ชอบการนิเทศแบบเป็นกัลยาณมิตรนะ เราไม่ได้รู้สึกว่าคุณตัวเองถูกจับผิดว่าทำงานดีหรือไม่ดี เพราะว่าเขามุ่งเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ การทำงานของคุณแต่ละคนมากกว่า เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะต้องถูกนิเทศเราก็เลยไม่ต้องกังวลมาก แต่ยอมรับว่าก็ต้องมีการเตรียมตัวมากกว่าปกติอยู่แล้ว”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 17.06.48)

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นอีกภาระงานหนึ่งในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นภาระงานที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากนโยบายในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรได้รับมอบหมายให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งครูอนุบาลได้ให้ทัศนะว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นเพราะครูต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวในการทำวิจัยในชั้นเรียน รวมไปถึงการใช้เวลาในการเก็บข้อมูลถึงแม้ว่าจะเป็นการศึกษาผู้เรียนในชั้นเรียนของตนเองก็ตาม โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันในประเด็นงานพัฒนาทางวิชาการเรื่องของการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

“โรงเรียนให้ครูทุกคนต้องทำวิจัยในชั้นเรียน ตอนแรกก็ยังไม่ค่อยเข้าใจเท่าไรว่าจะทำไปเพื่ออะไร ทำไปทำไม แล้วยังไม่ค่อยเข้าใจวิธีการทำด้วย แต่พอได้ลงมือทำก็เข้าใจมากขึ้น แต่ที่ว่าโรงเรียนและผู้บริหารต้องสนับสนุนอย่างจริงจังด้วยนะเรื่องนี้ เพราะถ้าไม่สนับสนุนอย่างจริงจัง และไม่ได้เป็นนโยบายก็คงไม่ค่อยมีครูทำกันเท่าไร เพราะว่ามันหมายถึงว่าภาระงานครูจะเพิ่มมากขึ้นด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 27.06.48)

2.3.2 งานพัฒนาผู้เรียน

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีความคิดเห็นว่าภาระงานด้านงานพัฒนาผู้เรียนในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีความเหมาะสมขึ้น สืบเนื่องมาจากการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับพัฒนาการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ทำให้ภาระงานครูอนุบาลที่จะต้องส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนมีความสำคัญมาก และครูอนุบาลจะต้องเอาใจใส่กับงานพัฒนาผู้เรียนมากยิ่งขึ้น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

“งานพัฒนาเด็กที่ครูจะต้องจัดกิจกรรม โครงการต่างๆ ให้กับเด็กเป็นสิ่งที่ดี เพราะบางครั้งในห้องเรียนยังไม่เพียงพอ เพียงแต่ว่าบางครั้งการให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบโครงการคนละหนึ่งโครงการเลย มันอาจจะมากเกินไป หนักเกินไปสำหรับครู โรงเรียนอาจแก้โดยให้ครูรวมกลุ่มกันคิดและดำเนินการก็ได้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 22.08.48)

2.3.3 งานพัฒนาตนเอง

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาคารมีความคิดเห็นว่าภาระงานด้านงานพัฒนาตนเองในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีความเหมาะสมขึ้น โรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองของครูและส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะทำให้ภาระงานเพิ่มมากขึ้นในบางครั้งแต่ครูแต่ละคนก็ถือว่าเป็นประโยชน์กับตนเอง ซึ่งครูอนุบาลมีทัศนะว่างานพัฒนาตนเองของครูนั้นเป็นงานที่เพิ่มขึ้นมา และสำคัญอย่างมากในช่วงที่โรงเรียนมีการปฏิรูปการเรียนรู้ แต่ครูก็สามารถที่จะใช้เวลาในช่วงที่เป็นเวลาส่วนตัว หรือเวลาที่นอกเหนือจากการทำงานที่โรงเรียนเพื่อใช้ในการเตรียมตัวและพัฒนาตนเอง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันในประเด็นงานพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

“พอมีการปฏิรูปการเรียนรู้ ก็จะมีครูต้นแบบ ครูดีเด่นเข้ามา ซึ่งโรงเรียนของเราสนับสนุนเต็มที่ให้ครูแต่ละคนพัฒนาตัวเองอยู่แล้ว ก็จะสนับสนุนให้ครูเป็นครูต้นแบบ ครูดีเด่นด้วย ครูเองก็อยู่เฉยไม่ได้ต้องปรับเปลี่ยนการทำงาน แล้วก็กระตือรือร้นมากขึ้น แต่มันก็ไม่ได้หนักเกินไปสำหรับเรา เพราะงานพวกนี้เราไม่ต้องทำทุกวัน เราค่อยๆ ทาย่อยๆ ทำไป มีผลงานอะไรก็ค่อยๆ เก็บไป ค่อยๆ ทำไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 02.09.48)

2.3.4 งานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนาคารมีความคิดเห็นว่าภาระงานด้านงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีความเหมาะสมขึ้น โรงเรียนให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในโรงเรียนเองหรือผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ปกครองและชุมชน ให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

โดยในปัจจุบันการมีส่วนร่วมและการสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน จึงเข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติงานของครูอนุบาลมากยิ่งขึ้น ซึ่งครูอนุบาลเห็นว่าดีเพราะการร่วมมือกันจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และเกิดความสะดวกยิ่งขึ้นในการปฏิบัติงาน แต่ในบางครั้งการทำงานร่วมกับหลายๆ ฝ่ายก็อาจนำมาซึ่งปัญหาในการทำงานร่วมกันได้ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันในประเด็นงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“ตอนนี้ต้องทำงานกับผู้ปกครอง ชุมชนมากขึ้น เป็นนโยบายของโรงเรียนเลย เราก็จะพยายามดึงเขาเข้ามาช่วยในการทำงานของเรา มันก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียนะ เพราะบางครั้งก็ทำให้การทำงานของเราระงับงั้นง่ายขึ้น แต่บางครั้งการทำงานกับคนหมู่มาก คนเยอะๆ คิดเห็นไม่ตรงกันก็ลำบาก ต่างคนต่างใจ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 23.08.48)

จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูอนุบาลต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบันของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรซึ่งเป็นโรงเรียนมีผู้บริหารและครูที่มีวิสัยทัศน์ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และมีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) และได้รับการประเมินจากโครงการว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานในระดับอนุบาลนั้น ครูอนุบาลในโรงเรียนต่างมีความคิดเห็นว่าการที่โรงเรียนมีการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนส่งผลให้ภาระงานของครูอนุบาลในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้นจากเดิม เนื่องจากการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้ส่วนตัวครูเองจะต้องมีการเตรียมตัวในการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร เพื่อร่วมงาน ผู้ปกครองและชุมชน รวมไปถึงกระบวนการในการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

3. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำเนินการพัฒนาหรือปฏิรูปการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ

จากการวิจัยพบว่าปัจจัยเกื้อหนุนที่เป็นแรงผลักดันช่วยให้การทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนประสบความสำเร็จนั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านครู และปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน

3.1 ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล

3.1.1 ปัจจัยด้านผู้บริหาร

จากการศึกษาเอกสารผู้บริหารโรงเรียนรัตนากรเป็นผู้หนึ่งที่ตั้งใจถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาที่ดำเนินไปอย่างไม่หยุดนิ่ง ซึ่งผู้บริหารของโรงเรียนรัตนากรคนปัจจุบัน ได้เคยแสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาเอาไว้ดังนี้ (จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์, 2543)

“พอยังเห็นด้วยกับพลาโตที่ว่า ถ้าต้องการให้ประเทศเป็นอย่างไร ก็ทำสิ่งนั้นในโรงเรียน มันเป็นความจริงว่า ถ้าเราต้องการสร้างชาติให้เป็นอย่างไร เราก็ต้องใส่สิ่งนั้นในโรงเรียนของเรา พอเชื่อว่าขณะนี้การศึกษาไม่อยู่นิ่งแล้ว เราเองก็ต้องพัฒนาการศึกษามากขึ้น ไม่ใช่เมื่อก่อนเป็นอย่างไรก็ปล่อยให้เป็นอย่างนั้น”

จากวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนรัตนากรดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าโรงเรียนแห่งนี้มีการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนและมีแนวการจัดการศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาอย่างชัดเจน รวมถึงมีการส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนและครูในแผนกอนุบาลแต่ละท่านได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการอบรมเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ หรือการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม

นอกจากนี้ในส่วนของผู้บริหารในแผนกอนุบาลเองก็มีวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับผู้บริหารของโรงเรียน และนโยบายในการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการทำงานที่เป็นระบบ ต่อเนื่องและมีความสอดคล้องกัน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของโรงเรียน รวมไปถึงการปฏิบัติงานของบุคลากรอีกด้วย โดยผู้บริหารแผนกอนุบาลได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการในประเด็นวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ดังนี้

“การดำเนินงานในแผนกอนุบาลเองเราก็รับนโยบายโดยตรงมาจากผู้บริหารโรงเรียน และ ในส่วนตัวที่เองก็เห็นด้วยกับผู้บริหารของโรงเรียนในยุคนี้ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษา มีการปรับรูปแบบการเรียนรู้ของเด็กให้พัฒนาไป ถึงแม้ว่าตอนนี้บางที่ยังประสบปัญหาอยู่บ้างแต่ก็ถือว่าเราได้ลงมือทำ เราได้เห็นปัญหาจริง ก็ต้องมีการปรับกันไป แล้วตัวที่เองก็ต้องคอยให้กำลังใจกับครูของเรา บางทีครูเจอปัญหาเราเป็นผู้บริหารที่ใกล้ชิดตัวครูที่สุด เราที่เป็นผู้บริหารก็ต้องให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ หรือประสานงานเพื่อแก้ไขต่อไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.08.48)

3.1.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

โรงเรียนรัตนากรถือได้ว่าเป็นโรงเรียนเอกชนที่มีขนาดใหญ่มีการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น จะต้องมีการบริหารจัดการในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม รวมไปถึงมีความพร้อมที่จะเป็นสถานศึกษาที่จะสามารถรองรับนักเรียนและเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับทั้งจากผู้ปกครอง รวมถึงสถานศึกษาด้วยกันเองว่าเป็นโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการในการดำเนินกิจการที่มีประสิทธิภาพ และการจัดการศึกษาที่ดี นอกจากนี้การบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ยังเป็นการเกื้อหนุนให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนอีกด้วย

1. การวางโครงสร้างงานที่เป็นระบบของโรงเรียน

การวางโครงสร้างที่เป็นระบบของโรงเรียนรัตนากรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากโรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนเอกชนที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนและจำนวนบุคลากรเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในการวางโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนจึงต้องกระทำอย่างเป็นระบบ โดยฝ่ายอนุบาลถือได้ว่าเป็นฝ่ายหนึ่งที่เป็นหน่วยงานหลักของโรงเรียน มีบุคลากรในฝ่ายรวมทั้งสิ้น 63 คน ฉะนั้นการดำเนินงานของฝ่ายอนุบาลจึงจะต้องมีความสอดคล้อง และตอบสนองต่อนโยบายของโรงเรียนด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการในประเด็นการวางโครงสร้างงานที่เป็นระบบ ดังนี้

“ผู้ที่รับผิดชอบตรงนี้ค่อนข้างที่จะเป็นบุคลากรที่อยู่ในระดับของผู้บริหารแล้ว ก็ให้ความสนับสนุน ช่วยจัดการ เขาเป็นผู้วางระบบให้เราเลย ก็จะทำให้การทำงานของเรากลายไปเป็นไปตามระบบนั้นอยู่ เหมือนว่าคุณเราอยู่ในกลุ่มใหญ่ถ้าเราไม่มีตรงนั้นเราก็จะมีปัญหาขึ้นอีกเยอะ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

2. นโยบายของโรงเรียน

เนื่องจากโรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ นโยบายในการบริหารงานของโรงเรียนนั้นจึงจะต้องมีการจัดทำกันอย่างเป็นระบบ โดยมีการประสานงานกันภายในอย่าง ต่อเนื่องตั้งแต่ผู้บริหารลงมาถึงบุคลากรในระดับต่างๆ มีความต่อเนื่องในการประสานงานกัน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการในประเด็นนโยบายของโรงเรียน ดังนี้

“นโยบายสนับสนุนให้เราทำอย่างไรเราก็ไปในแนวนั้น ของโรงเรียน เรานโยบายของโรงเรียนไม่ได้ทำกันแต่เฉพาะกลุ่มผู้บริหารเท่านั้น ย่อยก่อน ตัวแทน ใหญ่แล้วก็ไปเสนอแล้วก็มา ตามๆ กันมา เป็นนโยบายที่เกิดจากทั้งระบบจริงๆ ระดับลูกน้องถึงผู้บริหาร คือโรงเรียนเราใหญ่เลย ต้องทำให้เป็นระบบๆ เราจะรู้คร่าวๆ กันทุกคน ทางโรงเรียนก็มีการแจ้งอย่างแผน 5 ปีอย่างนี้เราก็มีการทำกันจริงๆ และก็มีส่วนร่วม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 28.09.48)

นอกจากนั้นนโยบายของโรงเรียนรัตนากรยังเป็นนโยบายที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุมทั้งต่อหลักสูตร ผู้เรียน ศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน รวมไปถึงบุคลากรของโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากนโยบายของโรงเรียนรัตนากรที่มีการส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรดังนี้

- 1) ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหลักของศาสนาเพื่อให้บุคลากรและนักเรียนเป็นคนดี มีระเบียบวินัย มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเข้าใจและมีพฤติกรรมพื้นฐานของประชาธิปไตย รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นพร้อมทั้งสามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ
- 2) ส่งเสริมนักเรียนทุกคนให้เห็นความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียนเพื่อที่จะได้นำความรู้และเทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- 3) ส่งเสริมนักเรียนให้กล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนให้เจริญก้าวหน้าทันต่อเหตุการณ์
- 4) ส่งเสริมนักเรียนให้มีความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) สร้างปฏิสัมพันธ์และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อชุมชน ในด้านการศึกษาและการบริการสังคมตามความเหมาะสม
- 6) ส่งเสริมนักเรียนให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อสุขภาพและพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
- 7) พัฒนาคุณภาพของบุคลากรในด้านทักษะเทคนิคการสอนโดยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อประสิทธิภาพในการทำงานเสริมสร้างขวัญกำลังใจและจิตสำนึกในอาชีพ

3. การจัดสวัสดิการสำหรับครู

โรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนที่มีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งในด้านการปฏิบัติงาน การส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถ และการจัดสวัสดิการสำหรับครูเพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน

ครูอนุบาลหลายท่านมองว่าการจัดสวัสดิการสำหรับครูเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะนั่นหมายถึงการทำให้ครูมีกำลังใจในการทำงาน การจัดสวัสดิการบางอย่างของโรงเรียนอาจดูเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น เรื่องการจัดอาหารกลางวันสำหรับครู เจ้าหน้าที่-พี่เลี้ยง การพักผ่อนประจำปี เครื่องแบบสำหรับครู เจ้าหน้าที่-พี่เลี้ยง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ ครูอนุบาลของโรงเรียนเห็นว่าเป็นส่วนที่เป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

จากการศึกษาคู่มือครู (staff manual) ของโรงเรียนรัตนากรพบว่าในหมวดที่ 8 สวัสดิการครูโรงเรียนรัตนากร ได้มีการระบุถึงสวัสดิการต่างๆ ที่ครูและบุคลากรของโรงเรียนจะได้รับดังต่อไปนี้

- 1) กองทุนครูเกษียณ
- 2) กองทุนออมทรัพย์ครูโรงเรียนรัตนากร
- 3) พักผ่อนประจำปี
- 4) โบนัส
- 5) วันครอบครัว (family night)
- 6) เครื่องแบบครู เจ้าหน้าที่-พี่เลี้ยง
- 7) อาหารกลางวันครู เจ้าหน้าที่-พี่เลี้ยง
- 8) เงินกู้
- 9) ค่ารักษาพยาบาลสำหรับครูโรงเรียนรัตนากร
- 10) การประกันอุบัติเหตุ
- 11) รับขวัญสมาชิกใหม่ของบุตรครู เจ้าหน้าที่-พี่เลี้ยงโรงเรียนรัตนากร
- 12) สวัสดิการช่วยงานครู เจ้าหน้าที่-พี่เลี้ยง
- 13) สวัสดิการช่วยงานศพ
- 14) ครูทำงานครบ 25 ปี
- 15) สนับสนุนพัฒนาบุคลากรศึกษาต่อ
- 16) สวัสดิการสำหรับบุตรของบุคลากร ด้านสนับสนุนการเรียน
- 17) สวัสดิการคอมพิวเตอร์เงินผ่อน

ดังจะเห็นได้จากการจัดสวัสดิการครูโรงเรียนรัตนากรที่ระบุไว้ในคู่มือครู แล้วนั้นแสดงให้เห็นได้ว่า ครูอนุบาลและบุคลากรของโรงเรียนรัตนากรจะได้รับการสนับสนุนทางด้านกำลังใจ เพื่อเป็นแรงผลักดันในการทำงาน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการในประเด็นนโยบายของการจัดสวัสดิการสำหรับครู ดังนี้

“สวัสดิการของโรงเรียนดี ถึงแม้ว่าเอาเอกชนเงินเดือนมันจะขึ้นไม่ได้เหมือนรัฐบาล แต่ว่าทุกก้าวอย่างที่เรารู้ได้ขึ้นมันคือความภูมิใจ แล้วโรงเรียนก็มี สวัสดิการเล็กๆน้อยๆ ให้ตลอด พี่ว่าตรงนี้บางที่มันเป็นกำลังใจจนถึงได้สวัสดิการตรงนี้มันจะไม่ได้ทำให้ครูอย่างเราป่วยขึ้นมาได้ แต่สำหรับครูน้อยอย่างเราเราก็รู้สึกได้ว่าอย่างน้อยโรงเรียนหรือผู้บริหารก็ยังคิดถึงเรา ถ้าจัดอะไรหาอะไรให้ได้ก็พยายามช่วยเหลือกันไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.08.48)

3.1.3 ปัจจัยด้านครู

1. ความรู้ความสามารถของครูอนุบาล

ความรู้ความสามารถของครูอนุบาลถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากการที่ครูอนุบาลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพเนื่องจากตนเองมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เหมาะสมแล้ว นอกจากนี้เรื่องของความรู้ความสามารถของครูอนุบาลยังเป็นประเด็นที่เป็นที่ยอมรับของผู้บริหาร เพื่อร่วมงาน และผู้ปกครองก็จะเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล

1) วุฒิการศึกษา

จากการศึกษาทะเบียนประวัติบุคลากรแผนกอนุบาลของโรงเรียนรัตนากร ในปีการศึกษา 2548 พบว่าครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในระดับปฐมวัยโดยตรง ครูอนุบาลแต่ละท่านมีวุฒิกการศึกษาในสายครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ โดยครูอนุบาลในจำนวนทั้งสิ้น 21 คน มีจำนวนครูอนุบาลที่จบการศึกษาในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยเป็นวิชาเอกจำนวน 18 คน เป็นครูอนุบาลที่จบการศึกษาในสาขาอื่นแต่มีวิชาโทการศึกษาปฐมวัย 1 คน เป็นครูอนุบาลที่จบระดับอนุปริญญาแต่ในขณะนี้กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย 1 คน และเป็นครูอนุบาลที่จบการศึกษาระดับม.ศ.3 1 คน ดังสามารถแจกแจงได้ตามระดับของวุฒิกการศึกษาจากจำนวนครูอนุบาลทั้งหมด 21 คน ดังนี้

ตารางที่ 10 วุฒิการศึกษาจำแนกตามครูอนุบาล

วุฒิการศึกษา	วิชาเอก	วิชาโท	จำนวน (คน)	หมายเหตุ
ปริญญาตรี	การศึกษาปฐมวัย	-	18	
	เทคโนโลยีและ นวัตกรรมทาง การศึกษา	การศึกษาปฐมวัย	1	
อนุปริญญา	การศึกษาปฐมวัย	-	1	กำลังศึกษาต่อ ระดับปริญญาตรี
ม.ศ.3	ไม่มี	ไม่มี	1	
	รวมทั้งสิ้น		21	

นอกจากนี้ครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรหลายท่านได้ให้ความเห็นตรงกันว่า วุฒิการศึกษาทางการศึกษาปฐมวัยนั้นมีความสำคัญ แต่ความสำคัญไม่ได้อยู่ตรงที่ปริญญาบัตรที่ได้รับ แต่ความสำคัญอยู่ตรงที่ช่วงระยะเวลาในการศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยนั้น ครูอนุบาลจะได้เรียนรู้วิธีการในการปฏิบัติภาระงาน การจัดการชั้นเรียน รวมทั้งได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพซึ่งจะทำให้ได้เปรียบครูอนุบาลที่จบการศึกษามาจากสาขาอื่นๆ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นวุฒิการศึกษาดังนี้

“วุฒิทางการศึกษาปฐมวัยก็จำเป็นตรงที่ว่า ในช่วงที่กำลังศึกษาจะได้รับเทคนิค วิธีการมากกว่าครูที่จบมาจากสาขาอื่น จะได้เทคนิควิชาการที่เกี่ยวกับเด็กๆ เกี่ยวกับปฐมวัยมากกว่า ครูปฐมวัยจะมีความรู้และประสบการณ์จริงจากช่วงที่ศึกษา”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

นอกจากที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะเห็นว่าวุฒิการศึกษามีความสำคัญเพราะในช่วงที่ศึกษาเพราะว่าได้เป็นช่วงที่ครูอนุบาลได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์โดยตรงแล้ว การมีวุฒิการศึกษาสาขาปฐมวัยโดยตรงยังเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการที่ครูอนุบาลจะมีความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน หรือพัฒนาการทางการศึกษาปฐมวัย และมีความเข้าใจในสาขาวิชามากกว่าครูอนุบาลที่มีวุฒิการศึกษาสาขาอื่นๆ อีกด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นวุฒิการศึกษาดังนี้

“บางคนไม่ได้จบการศึกษาทางนี้ แต่ว่าเขามีวุฒิปริญญาโทที่มันดีมา เขาก็เอาตามวุฒิ แต่เขาไม่เข้าใจเรา ไม่เข้าใจคำว่าพัฒนาการของเด็กตามรูปแบบการศึกษาปฐมวัย เขาจะตีความผิดเพราะไม่มีความรู้ทางด้านปฐมวัย ฉะนั้นการศึกษาปฐมวัยกับคนที่มาสอน คนที่มาสัมผัส แม้กระทั่งตัวผู้บริหารเองก็ต้องศึกษา”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 25.08.48)

2) ประสบการณ์ในการทำงาน

ครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรที่ปัจจุบันปฏิบัติงานอยู่ในระดับปฐมวัยของโรงเรียนนั้นถือได้ว่าเป็นบุคลากรระดับอนุบาลที่มีประสบการณ์ในการทำงานในระดับปฐมวัยโดยตรง และมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ครูอนุบาลบางคนเคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอื่นมาก่อน ครูอนุบาลบางคนก็มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่โรงเรียนรัตนากรเพียงแห่งเดียวตั้งแต่จบการศึกษา ซึ่งระยะเวลาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรมีรายละเอียดตามตารางดังนี้

ตารางที่ 11 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูอนุบาล

ประสบการณ์ในการทำงานระดับอนุบาล (ปี)	จำนวน (คน)
1-5	4
6-10	9
11-15	4
16-20	2
21-25	2
รวมทั้งสิ้น	21

ครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานในระดับอนุบาลว่าประสบการณ์มีส่วนสำคัญอย่างมาก เพราะเมื่อครูได้รับประสบการณ์จากการทำงานก็จะต้องนำเอาประสบการณ์นั้นมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง และช่วยในการปรับปรุงการทำงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นประสบการณ์ในการทำงานดังนี้

“ประสบการณ์ในการทำงานมีส่วนเป็นอย่างมาก อย่างน้อยสิ่งที่เราได้เรียนรู้มาตั้งแต่แรกๆ อาจเอามาพัฒนาตนเองได้บ้าง ไม่ใช่ว่า

ประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วตัวเองไม่ได้พัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นเลย ไม่ได้นำมาปรับปรุงเลยตัวเองเลยก็เท่านั้น”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 11.08.48)

3) การส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถ

ในเรื่องของความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลนั้นไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าในแต่ละบุคคลต่างก็มีความรู้และความสามารถมาก-น้อย และในสาขาต่างๆ แตกต่างกันไปออกไปตามแต่ละบุคคล ฉะนั้นการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถจึงถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาระดับปฐมวัย และก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล

โรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนที่มีนโยบายในการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็น โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ และมีการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรในแต่ละระดับอย่างทั่วถึง ซึ่งในระดับอนุบาลก็เช่นกันโรงเรียนรัตนากรมีนโยบายในการส่งเสริมความรู้ความสามารถของครูอนุบาล รวมถึงสนับสนุนให้ครูอนุบาลได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งจากการสนับสนุนให้ศึกษาต่อ การจัดและส่งครูอนุบาลเข้าร่วมอบรมสัมมนา รวมทั้งการจัดให้ครูอนุบาลได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับครูอนุบาลในโรงเรียนอื่นๆ อีกด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานดังนี้

“ที่ผ่านมาโรงเรียนยอมที่จะใช้งบประมาณที่สูงในการส่งบุคลากรของตนเองเข้าอบรมที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ และสามารถนำมาใช้กับเด็กปฐมวัย โรงเรียนเรายอมรับว่าใช้งบที่สูงมาก บางครั้งเราส่งที่ประมาณ 70 คน เราไม่เลือกเราเฉพาะครู เราจะส่งทั้งครูและเจ้าหน้าที่ พี่เลี้ยง โรงเรียนเห็นว่าทุกคนถ้าอยู่ตรงนี้ต้องมีความรู้เหมือนกันหมด สามารถเป็นปากเป็นเสียงแทนกันได้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

จะเห็นได้ว่าความรู้ความสามารถของครูอนุบาลเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่จะเกื้อหนุนให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล เพราะในการปฏิบัติงานของครูอนุบาลสิ่งที่จะเป็นที่ได้รับการยอมรับจากทั้งผู้บริหาร สถานศึกษา และผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานมาเรียนในอันดับแรกก็คือความรู้ความสามารถของครูที่จะเป็นที่ยอมรับและให้การไว้วางใจในการที่จะเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กอย่างเหมาะสมนั่นเอง

2. เจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาล

เจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาลเป็นสิ่งที่ส่งเสริม และส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาลโดยตรง เพราะในการปฏิบัติงานใดๆ นั้นถ้าบุคลากรไม่มีเจตคติที่ดีต่องานนั้นๆ แล้วก็ย่อมจะเป็นการยากในการที่จะประสบความสำเร็จ หรือมีความสุขในการปฏิบัติงานนั้น นอกจากนี้ การที่ครูอนุบาลมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานก็จะเป็นแรงผลักดันให้ครูอนุบาล เกิดความกระตือรือร้น และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานต่อไป จากการศึกษาภาคสนาม สามารถประมวลเจตคติที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีต่อการปฏิบัติงานได้ ดังต่อไปนี้

1) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ

ความรักและศรัทธาในวิชาชีพนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบอาชีพทุกๆ อาชีพ ถ้าผู้ประกอบอาชีพนั้นไม่มีความรักและศรัทธาในอาชีพที่ตนทำอยู่แล้วนั้น ก็จะเป็นการยากในการที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้นๆ ของตน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในประเด็นความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ดังนี้

“ญาติของคุณพ่อส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพครู ชีวิตส่วนใหญ่จึงได้พบปะกับครูมากมายต่างโรงเรียน ต่างระดับ จึงได้รับรู้ประสบการณ์ชีวิตของครูเยอะมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คิดจะเป็นครู จึงตัดสินใจสอบเข้าในสาขาวิชาชีพครูซึ่งวิชาที่เลือกสอบทั้งหมดเป็นวิชาที่อยู่ใต้อคณะครุศาสตร์ทั้งสิ้น และเลือกการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นอันดับแรก”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 23.08.48)

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรท่านหนึ่ง ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในประเด็นความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ที่เป็นแรงส่งเสริมและผลักดันให้ตัวครูมีความสนใจที่จะศึกษาในสาขาวิชาชีพครูและประกอบวิชาชีพครูอนุบาลว่าเป็นเพราะได้แรงจูงใจจากคนรอบข้างและได้เห็นแบบอย่างที่ดีของครูที่เป็นแบบอย่างให้แก่ศิษย์ รวมถึงคนรอบข้าง ดังนี้

“ในครอบครัวส่วนใหญ่จะมีอาชีพรับราชการครูมาก รวมทั้งคุณพ่อ-คุณแม่ และได้แรงจูงใจจากคุณแม่ คุณแม่รับราชการและสอนโรงเรียนเอกชนมาร่วม 40 ปี เป็นครูที่เป็นแบบอย่างของลูกศิษย์และลูกๆ ที่ดีมาก จึงเป็นแรงผลักดันให้เรียนอาชีพครู และปัจจุบันก็ยังนำหลักการการปฏิบัติงานของคุณแม่มาใช้กับตนเองทุกวันนี้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 31.08.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรท่านหนึ่ง ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในประเด็นความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ว่าอาชีพครูถือได้ว่าเป็นอาชีพ ที่มีเกียรติและการเป็นครูสอนให้เยาวชนของชาติมีความรู้ ถือว่าเป็นการได้ตอบแทนบุญคุณของแผ่นดิน ดังนี้

“ตัวเองมีใจรักในอาชีพครู เพราะคิดว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติและเป็นอาชีพที่สามารถจะตอบแทนบุญคุณแผ่นดินได้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 24.06.48)

ความรักในวิชาชีพยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ครูอนุบาลนั้นคือการทำงานให้ศิษย์ด้วยใจ ครูจะมีความยินดีเมื่อเห็นเด็กที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองมีพัฒนาการที่ดี และประสบความสำเร็จในชีวิตซึ่งถือเป็นแรงผลักดันให้ครูตั้งใจทำงานให้ดีที่สุด โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในประเด็นความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ดังนี้

“ตลอดเวลาที่ดิฉันปฏิบัติหน้าที่มา ดิฉันไม่เคยเบื่อหน่าย อาจจะมีบางครั้งที่รู้สึกย่อท้อแต่ทุกครั้งทีกลับเข้าไปในห้องเรียน ได้เห็นเด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นจากการให้การศึกษาเลี้ยงดูจากตัวเรา ทำให้ดิฉันเหนื่อยและอยากจะทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุดตลอดไปให้สมกับคำว่าครู”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 23.08.48)

2) การพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง

นอกจากการที่โรงเรียนรัตนากรจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองแล้ว การที่ครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรมีเจตคติที่ดีในการที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยที่คอยส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากร และเป็นการสร้างแรงผลักดันให้ครูอนุบาลต้องเตรียมตัวเองให้พร้อมในการทำงาน โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดก่อน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในประเด็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง ดังนี้

“ครูต้องเตรียมตัวเอง พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทุกงานที่เราคิดว่าเข้าไปฟัง เข้าไปอ่าน หรือเข้าไปอบรมแล้วมีความรู้ได้ พัฒนาตนเองได้ เราต้องทำ อย่าคิดว่าเราสอนเด็กเล็กแล้วไม่ต้องใช้ความรู้อะไรมา

จริงๆ แล้วครูจะต้องพัฒนาจากตัวเองก่อน ครูจึงจะไปพัฒนาเด็กได้ ถ้าครูยังมีความรู้ไม่ดีแล้วเราจะให้ความรู้ที่ดีความรู้ที่ถูกต้องกับเด็กได้อย่างไร ยิ่งโรงเรียนสนับสนุนตัวครูเองก็น่าจะยิ่งต้องตักตวงเอาไว้และนำมาใช้”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

นอกจากความรู้ความสามารถของครูอนุบาลที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลแล้วเจตคติต่อการทำงานปฏิบัติงานของครูอนุบาลก็ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่เกิดจากความเป็นตัวตนของครูอนุบาลแต่ละคน ถ้าตัวครูเองมีเจตคติที่ไม่ดีต่อหน้าที่การงานของตนเองแล้ว ก็คงจะเป็นการยากในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา หรือให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ

3.1.4 ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน

จากการศึกษาปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชนพบว่าจากการที่โรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนที่มีลักษณะของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ประชากรนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม กสิกรรมและอุตสาหกรรม สภาพเศรษฐกิจค่อนข้างดี ชุมชนมีความสัมพันธ์และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดีนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนอย่างดียิ่งในการที่ผู้ปกครองและชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วม และให้การสนับสนุนการดำเนินงานและการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลอย่างต่อเนื่อง

ในปัจจุบันผู้ปกครองและชุมชนจะเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือโรงเรียนและครูในการร่วมและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปได้เหมาะสม โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ดังนี้

“ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น บางทีก็ทำให้การทำงานของครูและโรงเรียนเข้มแข็งขึ้น เพราะเหมือนกับว่ามีแรงสนับสนุนอีกทางหนึ่ง อีกอย่างผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด จะรู้จักเด็กมากที่สุด ถ้าผู้ปกครองให้ความร่วมมือดี ครูก็จะทำงานได้ง่ายขึ้น ชุมชนก็ช่วยในการสนับสนุนการเรียนรู้ต่างๆ โรงเรียนเราใกล้ชุมชน โรงเรียนเราก็ช่วยเหลือชุมชน ชุมชนก็ช่วยเหลือโรงเรียนเรากลับ เป็นการเกื้อกูลกันและกันด้วย”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.08.48)

จากการศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ทำให้ทราบถึงภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในปัจจุบัน โรงเรียนรัตนากรถือได้ว่าเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่โรงเรียนหนึ่งที่มีการดำเนินงานของโรงเรียนและการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกื้อหนุนให้โรงเรียนประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับ จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน สามารถประมวลสรุปเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนได้ ดังนี้

ตารางที่ 12 ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล

ปัจจัยเกื้อหนุน	รายละเอียด
1. ปัจจัยด้านผู้บริหาร	1.1 วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร
2. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	2.1 การวางโครงสร้างงานที่เป็นระบบของโรงเรียน 2.2 นโยบายของโรงเรียน 2.3 การจัดสวัสดิการสำหรับครู
3. ปัจจัยด้านครู	3.1 ความรู้ความสามารถของครูอนุบาล 1) วุฒิการศึกษา 2) ประสบการณ์ในการทำงาน 3) การส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถ 3.2 เจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาล 1) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ 2) การพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง
4. ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน	4.1 การมีส่วนร่วม และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนและครูอนุบาล

3.2 การวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

3.2.1 ความพร้อมในการปฏิบัติงาน

ความพร้อมในการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากร ที่สังเกตพบคือ ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเป็นบุคลากรที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน และมีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง จากการสังเกตในขณะเก็บข้อมูลภาคสนามเมื่อผู้วิจัยไปถึงโรงเรียนรัตนากรในเวลาประมาณ 07.00 น. ของทุกวัน ผู้วิจัยจะเดินดูตามห้องเรียนของระดับชั้นต่างๆ และพบว่าครูอนุบาลได้มาปฏิบัติหน้าที่แล้วอย่างพร้อมเพรียง และจากการสัมภาษณ์ก็ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับการสังเกตก็คือครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรส่วนใหญ่จะมีความรับผิดชอบในภาระงานของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูอนุบาลที่ยังไม่มีภาระในเรื่องของครอบครัวก็มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน และจะสามารถทุ่มเทให้กับงานได้เป็นอย่างมาก แต่ในส่วนของครูอนุบาลที่มีภาระในเรื่องของครอบครัวก็จะมีจัดการ และการจัดสรรเวลาให้กับภาระงานของตนเองอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานของตนตามความเหมาะสมของครูอนุบาล ในทุกๆ ครั้งที่มีการงานที่เป็นการขอความร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นจากโรงเรียน ผู้ร่วมงานหรือผู้ปกครอง ครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรแต่ละคนก็จะมีความพร้อม และความกระตือรือร้นในการปฏิบัติภาระงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี

ครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะว่าการปฏิบัติภาระงานนั้น ครูแต่ละคนจะต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจในการที่จะปฏิบัติงาน และจะต้องเป็นบุคคลที่มีความเสียสละพร้อมที่จะทุ่มเทให้กับงานของตน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นความพร้อมในการปฏิบัติงานดังนี้

“ขึ้นอยู่กับความพร้อมของตัวเอง พร้อมทั้งใจและกาย เราต้องทุ่มเท ไม่เสียดาย ไม่คิดว่าเราทำตรงนี้ต้องใช้จ่ายส่วนตัว ทำไมโรงเรียนไม่ให้ โรงเรียนไม่ให้เราก็อไม่หา ไม่ทำบางครั้งเราต้องเสียดสละ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

นอกจากความพร้อมของครูอนุบาลในการปฏิบัติงานแล้ว การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอก็เป็นอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูอนุบาล และถือได้

ว่าเป็นการที่ครูอนุบาลแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นความพร้อมในการปฏิบัติงานดังนี้

“โรงเรียนเราจะมีภาระให้รางวัลครูที่ทำงานโดยไม่สาย ไม่ลา ไม่ขาดติดต่อกันแต่ที่ว่าตรงนี้มีมันอยู่ที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนมากกว่า บางที่มีภาระจริงๆ ก็จำเป็นจะต้องหยุด แต่ที่ว่าถ้าเป็นปกติไม่เจ็บ ไม่ป่วยก็คงไม่ยอมมีใครขาดงานหรอก เรามีเด็กที่จะต้องรับผิดชอบถ้าเราไม่มาไม่มีครูผู้ช่วยคนเดียวก็ไม่ได้ไหว ถึงโรงเรียนจะจัดครูมาเข้าแทนแต่การ ดูแลเด็กครูผู้ช่วยต้องดูคนเดียว เด็กเกือบ 40 คนไม่ไหวหรอก”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 04.08.48)

3.2.2 ความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงาน

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรเป็นครูที่มีความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง โดยมีโรงเรียนเป็นผู้สนับสนุน และส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความรู้สึกที่มีต่อภาระหน้าที่ในด้านบวกของครูอนุบาลของโรงเรียนและสร้างให้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้นในการทำงานของครู โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในประเด็นความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงาน ดังนี้

“ครูผู้น้อยทุกคนที่นี้คิดว่าทำงานเหมือนยอมตายกันทุกคน ครูอุทิศตนจริงๆ และทุ่มเทกันทุกคน พี่ว่าโรงเรียนสนับสนุนเรามากถ้ามันรวมกับความตั้งใจทุ่มเทในการทำงานของเราก็จะทำให้โรงเรียนของเราประสบความสำเร็จ แล้วก็ไม่ใช่ว่าใครที่รู้สึกดี รู้สึกภูมิใจก็ตัวเราที่เป็นครูที่นี้แหละ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

3.2.3 การวางแผนในการปฏิบัติงาน

การวางแผนในการปฏิบัติงานของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้น จากการศึกษาสัมภาษณ์พบว่า ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะมีการวางแผนในการปฏิบัติงานของตนเองแตกต่างกันออกไปตามลักษณะการปฏิบัติงานของตนเอง และภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่องอื่นๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องภาระงานของตนเอง เช่น เรื่องของภาระครอบครัว ครูอนุบาลที่มีภาระครอบครัวกับครูอนุบาลที่ไม่มีภาระครอบครัวก็จะมีการวางแผนในการปฏิบัติงานของตนเอง

แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นการวางแผนในการปฏิบัติงานดังนี้

“อยู่โรงเรียนพี่ก็จะไม่เอางานพี่มาทำ พี่ก็จะเอาไปทำที่บ้าน พอดีพี่ไม่มีครอบครัว เพราะฉะนั้นพี่กลับบ้านไปพี่ก็ไม่ต้องทำอะไร พี่จะไม่เคยเอางานพวกแผนมาเขียนที่โรงเรียน หรือว่าเช็คต่างๆ อะไรที่จำเป็นจะต้องเช็คกับตัวเด็กอันนี้ พี่จะทำที่โรงเรียนได้ ก็ถือว่าเป็นงานของโรงเรียน แต่ว่านอกเหนืออย่างเช่นสมุดพก สมุดพฤติกรรมพี่จะไปเขียนที่บ้าน จะเอากลับไป และข้อสอบ งานทุกอย่างไปทำที่บ้าน มันจะเหมือนกับว่าการเป็นครูมันไปได้จบที่โรงเรียน พอ 4 โมงแล้วเราเลิก มันจะต้องหอบงานใส่กระเป๋าไปใหญ่กลับบ้านชนกลับไปทำที่บ้านถึงดึกๆ ดื่นๆ 4 หุ่ 5 หุ่ทุกวัน อย่างบางครั้งงานต้องแก้พี่ก็จะเอาไปทำที่บ้าน มันก็เหมือนกับว่าภาระมันจะไปที่บ้าน และงานที่เอาไปมันก็ต้องส่งตามเวลา ไม่ส่งตามเวลามันก็ผิด พี่จะจัดว่างานที่เราทำที่โรงเรียนได้เราทำเลย สังเกตดูครูอนุบาลจะไม่มีเวลาไปนั่งคุยกัน คุยกันก็คุยกันเรื่องงาน กินข้าวบูบขอเวลา 20 นาที แล้วก็กระจายแล้วเพราะมีงานรออยู่ต้องตรวจงาน 2-3 วิชา เด็กก็คูณไป 40 ที่เราต้องทำให้ทัน ทำเสร็จต้องเอามุมมาเช็ค มุมเช็คไม่ทันเอากลับไปที่บ้าน วันนี้ตรวจสุขภาพก็ต้องทำที่โรงเรียนอะไรอย่างนี้ อะไรที่ทำที่โรงเรียนได้ทำ อะไรที่หอบกลับบ้านได้ทำที่บ้าน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 25.08.48)

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรทุกคนจะมีการวางแผนการปฏิบัติงานของตนเองให้เหมาะสมกับสภาพของตนเอง บางคนจะมีการเตรียมงานในส่วนของตนเองตั้งแต่ช่วงปิดภาคเรียน ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมแผนการจัดประสบการณ์ หรือการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ซึ่งครูอนุบาลได้ให้ทัศนะว่าเป็นการเตรียมตัวก่อนในช่วงปิดเทอมที่มีเวลาจะไม่ทำให้ตัวเองกดดันในการทำงานไม่เหมือนถ้ามาเร่งทำงานในช่วงที่เปิดภาคการศึกษาแล้วบางทีก็ทำให้เครียด และถ้าเป็นครูอนุบาลที่มีครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบด้วยแล้วก็จะทำให้การปฏิบัติภาระงานเป็นไปได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นการวางแผนในการปฏิบัติงานดังนี้

“งานอะไรที่ทำได้ต้องทำก่อนเลย อย่างพวกเขียนแผนเราก็รู้อยู่แล้วว่า จะต้องส่งให้วิชาการทุกสัปดาห์ พอปิดเทอมปีก็เริ่มเลยเพราะเราต้องใช้เวลาคิดด้วย มีเวลาเราก็ไม่อยากจะมาเร่งๆ เขียนตอนช่วงเปิดเทอมแล้ว จริงๆ เปิดเทอมก็เขียนได้ แต่ถ้าช่วงปิดเทอมเรามีเวลาอยู่ เราก็ทำให้เสร็จพอเปิดเทอมเราก็ไม่ต้อง

มาคอยนั่งกังวลทุกสัปดาห์ว่าถ้าไม่มีเวลาสัปดาห์นี้ฉันจะไม่มีงานส่ง สื่อต่างๆ
วางก็ทำไว้ให้เสร็จเลย ปิดเทอมทำอะไรก่อนได้ก็พยายามทำ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 17.08.48)

นอกจากนี้ ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้
ความสามารถของครูอนุบาลในประเด็นการวางแผนในการปฏิบัติงานว่าจะมีการจัดระบบในการ
ทำงานของตนเองโดยพิจารณาความสำคัญของงานจากความเร่งด่วนของงานที่จะต้องส่ง ดังนี้

“จะพิจารณาถึงงานที่เร่งด่วนมาก-น้อย และกำหนดวันเวลาในวันส่งที่
ชัดเจน จากนั้นก็จะทำงานตามลำดับความเร่งด่วนที่จะต้องส่ง จะทำงานตั้ง
ทุกวันเพื่อไม่ให้งานค้างถึงวันต่อไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 17.08.48)

จากการศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มี
การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จะเห็นได้ว่าการวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลใน
โรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการปฏิบัติงานของ
ครู เพราะในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ยุคที่โรงเรียนมีการดำเนินนโยบายในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้ง
โรงเรียนทำให้เห็นได้ว่าภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นตาม
ไปด้วย ฉะนั้นในการปฏิบัติภาระงานของครูแต่ละคนให้ประสบความสำเร็จนั้นจึงไม่ใช่เรื่องง่าย
การวางแผนการทำงานจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่าครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมี
การวางแผนการทำงานของตนให้ประสบความสำเร็จโดยการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน
มีความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงาน รวมถึงการวางแผนในการปฏิบัติงานว่าภาระงานใดมี
ความสำคัญ และความเร่งด่วนก่อน-หลังซึ่งจะทำให้ครูอนุบาลสามารถรับมือกับภาระงานของ
ตนเองได้อย่างเหมาะสมและสามารถที่จะรับกับความเปลี่ยนแปลงของภาระงานที่เกิดขึ้นจากการ
ปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างมั่นใจอีกด้วย

3.3 การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและผู้บริหาร

จากที่ได้กล่าวไปในปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล
แล้วว่าปัจจัยด้านผู้บริหารและปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทั้งหมดที่มี
ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลในปัจจุบันที่จะต้องรับมือ
กับภาระงานที่เพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ซึ่งครูในโรงเรียนทุกคนไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าโรงเรียนและผู้บริหารที่ดีมีส่วนสำคัญที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้

3.3.1 การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียน

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนนั้นส่งผลต่อการทำงานของครูและบุคลากรโดยตรงไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการดำเนินงานและเรื่องของจิตใจ

1. การส่งเสริมด้านการดำเนินงาน

การส่งเสริมด้านการดำเนินงานของโรงเรียนนั้นจะเกี่ยวกับเรื่องของวางโครงสร้างงานที่เป็นระบบ ซึ่งการวางโครงสร้างที่เป็นระบบของโรงเรียนรัตนากรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากโรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนเอกชนที่มีขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนและจำนวนบุคลากรเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในการวางโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนจึงต้องกระทำอย่างเป็นระบบ โดยฝ่ายอนุบาลถือได้ว่าเป็นฝ่ายหนึ่งที่เป็นหน่วยงานหลักของโรงเรียน มีบุคลากรในฝ่ายรวมทั้งสิ้น 63 คน ฉะนั้นการดำเนินงานของฝ่ายอนุบาลจึงจะต้องมีความสอดคล้อง และตอบสนองต่อนโยบายของโรงเรียนด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนด้านการดำเนินงาน ดังนี้

“ผู้ที่รับผิดชอบตรงนี้ค่อนข้างที่จะเป็นบุคลากรที่อยู่ในระดับของผู้บริหารแล้ว ก็ให้ความสนับสนุน ช่วยจัดการ เขาเป็นผู้วางระบบให้เราเลย ก็จะทำให้การทำงานของเรากลายไปเป็นไปตามระบบนั้นอยู่ เหมือนที่เราอยู่ในกลุ่มใหญ่ถ้าเราไม่มีตรงนั้นเราก็จะมีปัญหาขึ้นอีกเยอะ”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

นอกจากนี้เรื่องของนโยบายในการบริหารงานของโรงเรียนรัตนากรก็มีความสำคัญในการดำเนินงานเนื่องจากโรงเรียนรัตนากรเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่จึงจะต้องมีการจัดทำกันอย่างเป็นระบบ โดยมีการประสานงานกันภายในอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ผู้บริหารลงมาถึงบุคลากรในระดับต่างๆ มีความต่อเนื่องในการประสานงานกัน โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนด้านการดำเนินงาน ดังนี้

“นโยบายสนับสนุนให้เราทำอย่างไรเราก็ไปในแนวนั้น ของโรงเรียนเรานโยบายของโรงเรียนไม่ได้ทำกันแต่เฉพาะกลุ่มผู้บริหารเท่านั้น ย่อย

ก่อน ตัวแทน ใหญ่แล้วก็ไปเสนอแล้วก็มา ตามๆ กันมา เป็นนโยบายที่
เกิดจากทั้งระบบจริงๆ ระดับลูกน้องถึงผู้บริหาร คือโรงเรียนเราใหญ่เลย
ต้องทำให้เป็นระบบๆ เราจะรู้คร่าวๆ กันทุกคน ทางโรงเรียนก็มีการแจ้ง
อย่างแผน 5 ปีอย่างนี้เราก็มีการทำกันจริงๆ และก็มีส่วนร่วม”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 28.09.48)

2. การส่งเสริมด้านจิตใจ

ครูอนุบาลของโรงเรียนรัตนากรหลายท่านมองว่าการจัดสวัสดิการ
สำหรับครูเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะนั่นหมายถึงการทำให้ครูมีกำลังใจในการทำงาน การจัด
สวัสดิการบางอย่างของโรงเรียนอาจดูเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น เรื่องการจัดอาหารกลางวันสำหรับ
ครู เจ้าหน้าที่-พี่เลี้ยง การพักผ่อนประจำปี เครื่องแบบสำหรับครู เจ้าหน้าที่-พี่เลี้ยง เป็นต้น ซึ่งสิ่ง
เล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ ครูอนุบาลของโรงเรียนเห็นว่าเป็นส่วนที่เป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานของ
บุคลากร โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาล
ของโรงเรียนด้านจิตใจ ดังนี้

“สวัสดิการของโรงเรียนดี ถึงแม้ว่าเอาเอกชนเงินเดือนมันจะขึ้น
ไม่ได้เหมือนรัฐบาล แต่ว่าทุกก้าวอย่างที่เราได้ขึ้นมันคือความภูมิใจ แล้ว
โรงเรียนก็มี สวัสดิการเล็กๆ น้อยๆ ให้ตลอด พี่ว่าตรงนี้บางที่มันเป็น
กำลังใจจะได้สวัสดิการตรงนี้มามันจะไม่ได้ทำให้ครูอย่างเราวย
ขึ้นมาได้ แต่สำหรับครูน้อยอย่างเราเราก็รู้สึกได้ว่าอย่างน้อยโรงเรียนหรือ
ผู้บริหารก็ยังคิดถึงเรา ถ้าจัดอะไรหาอะไรให้ได้ก็พยายามช่วยเหลือกัน
ไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.08.48)

3.3.2 การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของผู้บริหาร

ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครู
อนุบาลของผู้บริหารนั้นส่งผลต่อการทำงานของครูและบุคลากรโดยตรงไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ
การดำเนินงานและเรื่องของจิตใจ

1. การส่งเสริมด้านการดำเนินงาน

การดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนในการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลไม่ว่าจะเป็นวิสัยทัศน์ในการทำงาน หรือวิสัยทัศน์ที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้ได้บังคับบัญชา โดยผู้บริหารแผนกอนุบาลได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการในประเด็นวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ดังนี้

“การดำเนินงานในแผนกอนุบาลเองเราก็รับนโยบายโดยตรงมาจากผู้บริหารโรงเรียน และ ในส่วนตัวที่เองที่เห็นด้วยกับผู้บริหารของโรงเรียนในยุคนี้ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษา มีการปรับรูปแบบการเรียนรู้ของเด็กให้พัฒนาไป ถึงแม้ว่าตอนนี้บางที่ยังประสบปัญหาอยู่บ้างแต่ก็ถือว่าเราได้ลงมือทำ เราได้เห็นปัญหาจริง ก็ต้องมีการปรับกันไป แล้วตัวที่เองก็ต้องคอยให้กำลังใจกับครูของเรา บางทีครูเจอปัญหาเราเป็นผู้บริหารที่ใกล้ชิดตัวครูที่สุด เราที่เป็นผู้บริหารก็ต้องให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ หรือประสานงานเพื่อ แก้ไขต่อไป”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 09.08.48)

2. การส่งเสริมด้านจิตใจ

ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารที่มีต่อครูอนุบาลหรือบุคลากรในโรงเรียนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่จะส่งเสริมการทำงานของครูอนุบาลเพราะถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมด้านจิตใจในการทำงานของครู ให้ครูมีกำลังใจ ผู้บริหารควรมีความเข้าใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของผู้บริหารด้านจิตใจ ดังนี้

“ผู้บริหารควรเข้าใจครูผู้สอนว่าอยากได้อะไรต้องการอะไรบ้าง เหมือนกับว่าเอาใจของคุณครูไปใส่บ้าง ผู้บริหารเป็นปัจจัยสำหรับครูทั้งโรงเรียน การให้กำลังใจ หรือการชมเชยหรือตำหนิก็อยู่กับผู้บริหารเป็นกำลังใจตรงนี้และจะทำให้เราทำงานได้ดี”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 11.08.48)

นอกจากนี้การที่ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมและให้ความเสมอภาคกับบุคลากรทุกคนก็จะช่วยส่งเสริมด้านจิตใจแก่ครูอนุบาลอีกด้วย โดยครูอนุบาลท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของผู้บริหารด้านจิตใจ ดังนี้

“ยุติธรรม เสมอภาค รับฟัง แล้วก็ควบคุมอารมณ์ ยุติธรรมดูการ
ทำงานไม่ดูประจบ แล้วก็รับฟังเยอะๆ ซื่อสัตย์”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 25.08.48)

จากการศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและผู้บริหารมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะส่งเสริมและเป็นแรงผลักดันให้ครูอนุบาลมีแนวทางในการดำเนินงาน และมีจิตใจดี มีกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ประโยชน์จากการปฏิบัติงานที่ดีของครูอนุบาลที่เกิดขึ้นนั้นก็ส่งผลสะท้อนกลับไปสู่ผู้บริหาร โรงเรียนและตัวผู้เรียน และก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องกรณีศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในด้านภาระงานหลัก ภาระงานพิเศษ และภาระงานอื่นๆ

คำถามวิจัย

1. ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
  - 1.1 ครูอนุบาลรับรู้ถึงความหมายของภาระงานอย่างไร
  - 1.2 ภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนแตกต่างจากในช่วงเวลาที่ไม่มีการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างไร
  - 1.3 ครูอนุบาลมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน
2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน
  - 2.1 อะไรคือปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล
  - 2.2 ครูอนุบาลแต่ละคนวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของตนเองอย่างไร
  - 2.3 โรงเรียนและผู้บริหารมีส่วนในการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

กรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนรัตนากรแผนกอนุบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้รับการประเมินว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนจากโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) โดยผู้วิจัยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ภาคการศึกษา (มิถุนายน – ตุลาคม 2548) ในการศึกษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการศึกษาและข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเลือกกรณีศึกษา

การเลือกกรณีศึกษาผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาจากโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีผู้บริหารและครูที่มีวิสัยทัศน์ เห็นถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และมีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (วพร.) และได้รับการประเมินจากโครงการว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2. ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยคือ

ผู้บริหารของแผนกอนุบาล คือ หัวหน้าแผนกอนุบาล 1 คน ครูประจำชั้นระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 จำนวน 21 คน และครูผู้ช่วยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 จำนวน 21 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 43 คน

3. บทบาทของผู้วิจัย มีดังนี้

ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวเพื่อการวิจัยโดยการศึกษาดำรง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งการขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย และได้ศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการงานของครูอนุบาลในปัจจุบัน รวมถึงการพูดคุยสอบถามจากครูอนุบาลที่ผู้วิจัยรู้จักจากสถานศึกษาหลายแห่งเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการตั้งคำถามการวิจัย ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวเข้าสนามโดยการศึกษาหลักสูตรและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนรัตนากร เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินการเรียนการสอน รวมถึงโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนและของฝ่ายอนุบาล เพื่อทราบถึงแนวการดำเนินงานซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้ทราบถึงการปฏิบัติงานของครูอนุบาลภายในโรงเรียน มีการแนะนำตัวอย่างเป็นทางการในบทบาทของผู้วิจัย และมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาการวิจัย วิธีการและขั้นตอนการศึกษา ระยะเวลาที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดวันและเวลาในการเข้าศึกษาที่สะดวกและเอื้ออำนวยกับการวิจัย รวมทั้งศึกษาแนวทางการปฏิบัติตัวในโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน รวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์กับครูและบุคลากรก่อนการเข้าศึกษาจริง และผู้วิจัยมีบทบาทในภาคสนามโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนในฐานะผู้ช่วยครู และช่วยงานอื่นๆ ตามที่ครูหรือบุคลากรขอความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ การสังเกต ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล การสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการเป็นหลักเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเพื่อตรวจสอบข้อมูล การศึกษาเอกสาร การถ่ายภาพ และการบันทึกเทป

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้อุปกรณ์ประกอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ แบบบันทึกข้อมูลประกอบไปด้วยแบบบันทึกข้อมูลการสังเกต และแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ แบบวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร กล้องถ่ายรูป และเทปบันทึกเสียง

6. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในการอ่านวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล จับประเด็นที่สำคัญ จัดจำแนกประเภทของข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลจนเกิดข้อสรุปใหม่ของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

7. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ ด้วยวิธีการเข้าเก็บข้อมูลในสนามอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน การสังเกตอย่างจริงจัง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับคนใน และการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลและวิธีการวิจัย

8. การสร้างบทสรุป เป็นการนำข้อมูลย่อยๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์มาจำแนก ตีความ เปรียบเทียบ และประมวลความคิดจากข้อมูลทั้งหมดมาเป็นข้อความรู้ที่ครอบคลุมคำถามการวิจัย และนำเสนอในรูปแบบของความเรียงประกอบตาราง

สรุปผลการวิจัย

1. ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

1.1 ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ ประกอบไปด้วย ผู้เป็นเสมือนแม่ ผู้เฝ้าระวัง ผู้ส่งเสริม และผู้แก้ไข

1.2 ความแตกต่างของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนกับในช่วงเวลาที่ไม่มีการปฏิรูปการเรียนรู้

1) งานพัฒนาทางวิชาการ

ภาระงานด้านงานพัฒนาทางวิชาการของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนั้นจะประกอบไปด้วยงานหลักสูตร งานการจัดประสบการณ์ งานนิเทศการสอน และการวิจัยในชั้นเรียน

2) งานพัฒนาผู้เรียน

ภาระงานด้านพัฒนาผู้เรียนครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะรับผิดชอบงานโครงการพัฒนาผู้เรียน และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

3) งานพัฒนาตนเอง

ภาระงานด้านพัฒนาตนเองของครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรจะเป็นการที่ครูอนุบาลนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเอง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น

4) งานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ภาระงานด้านสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องจะเป็นภาระงานในการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ภาระงานในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ภาระงานในการสร้างความร่วมมือกับผู้ร่วมงาน และภาระงานในการสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษา

1.3 ความคิดเห็นของครูอนุบาลต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน

ครูอนุบาลในโรงเรียนรัตนากรต่างมีความคิดเห็นว่าการะงานของครูอนุบาลในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้นจากเดิม เนื่องจากการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตนเองจะต้องมีการเตรียมตัวในการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครองและชุมชน รวมไปถึงกระบวนการในการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2.1 ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล

ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล ประกอบไปด้วยปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านครู และปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน

2.2 การวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

การวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ประกอบไปด้วย ความพร้อมในการปฏิบัติงาน ความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงาน และการวางแผนในการปฏิบัติงาน

2.3 การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและผู้บริหาร

การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและผู้บริหาร ประกอบไปด้วย การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียน และการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของผู้บริหาร

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

1.1 ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ที่ว่าครูอนุบาลเป็นผู้เป็นเสมือนแม่ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของลัดดา นีละมณี (2524) ที่กล่าวถึงบทบาทของครูที่ควรพิจารณาว่าครูจะต้องเป็นผู้ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก แสดงความสนใจและให้ความอบอุ่นอย่างจริงจังกับเด็กแต่ละคนโดยทั่วถึงกัน โดยแสดงให้เห็นว่าครูรักเด็กอยู่เสมอ ยอมรับความจริงในความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ดูถูกเหยียดหยามเด็ก พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้มีการเปรียบเทียบ ให้โอกาสเด็กแต่ละคนได้รับความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ ใช้วิธีการชมอย่างฉลาดเพื่อให้เด็กเกิดความภูมิใจและอบอุ่นใจ และไม่ควรทำโทษเด็กด้วยการตี ควรใช้วิธีการเตือนด้วยวาจา ซึ่งครูอนุบาลก็มีการรับรู้ถึงความหมายในข้อนี้ว่า ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้ที่ให้ความรักความอบอุ่น ความไว้วางใจ ความใส่ใจ ความจริงใจ ความใกล้ชิด ซึ่งการแสดงออกต่างๆ เหล่านี้ของครูอนุบาลจะเป็นส่วนช่วยในการให้เด็กเกิดความรู้สึกดีกับการมาโรงเรียน กับตัวครูอนุบาล และสร้างความพร้อมในการที่จะศึกษาและเรียนรู้ในโรงเรียน

ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ที่ว่าครูอนุบาลเป็นผู้เฝ้าระวัง มีความสอดคล้องกับแนวคิดของเบญญา แสงมลิ (2522) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูอนุบาลและผู้ดูแลเด็กเล็กไว้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่ระวังดูแลเด็กให้ปลอดภัย เพราะเด็กเล็กๆ ที่ร่างกายแข็งแรง สุขสบายจะไม่อยู่นิ่ง ชอบการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ จึงมักเกิดอุบัติเหตุและมีอันตราย ครูอนุบาลจึงต้องดูแลเด็กให้อยู่ในสายตาของตนเองเสมอ นอกจากนั้นแล้วกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) และ Beaty (1996) ได้กล่าวถึงบทบาททั่วไปของครูอนุบาลในประเด็นความปลอดภัยว่าหากมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ครูต้องให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเพื่อให้เด็กปลอดภัยอีกด้วย

ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ที่ว่าครูอนุบาลเป็นผู้ส่งเสริมในด้านสุขภาพและอนามัย และอาหารและโภชนาการนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) และ Beaty (1996) ได้กล่าวถึงบทบาททั่วไปของครูอนุบาลไว้ว่า ด้านสุขภาพและอนามัยครูอนุบาลจะต้องตรวจสุขภาพประจำวัน โดยการสัมผัสเด็ก เพื่อให้ความรัก ความอบอุ่น และตรวจอาการไข้ของเด็ก รวมทั้งความสะอาดของร่างกาย และหากมีโรคระบาดเกิดขึ้น ครูควรตรวจสอบ ดูว่ามีใครเป็นโรคบ้าง และทำการป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายไปยังเด็กอื่น ส่วนเรื่องของอาหารและโภชนาการครูอนุบาลจะต้องดูแลการรับประทานอาหารของเด็กอย่างใกล้ชิด โดยฝึกให้เด็กช่วยตนเอง ฝึกมารยาทการรับประทานอาหาร ตลอดจนดูแลในเรื่องสุขลักษณะนิสัยของเด็กเพื่อให้เด็กอนุบาลมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อไป

นอกจากนี้ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ที่ว่าครูอนุบาลเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ นั้น ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ และกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก กิจกรรมที่จัดสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กโดยการยอมรับความรู้สึก ความคิดเห็นของเด็ก ใช้คำถามเพื่อการกระตุ้นให้เด็กคิด ตลอดจนชมเชยให้กำลังใจเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมตามวัยและพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับที่ลัดดา นิละมณี (2524) กล่าวถึงบทบาทของครูที่ควรพิจารณาไว้ว่า ครูควรจะต้องการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็ก ควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้เป็น คือ จัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสหลายๆ ทางให้เด็กได้คิดค้นด้วยตนเอง สามารถช่วยเหลือเด็กได้เมื่อจำเป็นจริงๆ จัดการในเรื่องต่างๆ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบ และจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อเด็กสามารถเลือกหาประสบการณ์ตามความต้องการ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ไว้ให้พร้อม

นอกเหนือจากการที่ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้แล้ว ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นกับตัวผู้เรียนเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กล่าวว่า ครูอนุบาลควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างครูกับเด็ก เช่น การโอบอุ้มสัมผัสด้วยความอ่อนโยน ทำทางเป็นมิตร มองเด็กด้วยสายตาเอื้ออาทร และพูดคุยด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน และการเป็นผู้ส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครองซึ่งมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนั้น เป็นไปได้โดยการปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเสริมและพัฒนาเด็ก และครูจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้กับผู้ปกครองเพื่อให้การพัฒนาเด็กไปในทิศทางเดียวกันอีกด้วย

ความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ที่ว่าครูอนุบาลเป็นผู้แก้ไขนั้น ครูอนุบาลรับรู้ว่าคุณครูจะต้องเป็นผู้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กที่อาจจะเกิดขึ้น ครูควรจะมี

ความรู้และศึกษาถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก ถ้าครูมีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ ก็จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กได้ นอกจากนี้ การรับรู้ว่าคุณครูเป็นผู้แก้ไขนั้นครูจะต้องเป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก เพราะเด็กในวัยอนุบาลบางคนยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอในการตัดสินใจแก้ปัญหาเมื่อพบเจอปัญหา ฉะนั้นครูอนุบาลจะเป็นบุคคลแรกที่เด็กอนุบาลนึกถึงและขอความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างเหมาะสม

1.2 ความแตกต่างของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนในขณะที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนกับในช่วงเวลาที่ไม่มีการปฏิรูปการเรียนรู้

ภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน จากการศึกษาวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็นงานพัฒนาทางวิชาการ งานพัฒนาผู้เรียน งานพัฒนาตนเอง และงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ภาระงานครูอนุบาลในด้านงานพัฒนาทางวิชาการนั้น จะประกอบไปด้วยงานหลักสูตร ซึ่งครูอนุบาลจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และนำหลักสูตรไปใช้โดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ตามระดับชั้นให้มีความสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) กล่าวว่า ครูอนุบาลเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนการประถมศึกษาให้มีคุณภาพ และบรรลุถึงจุดหมายของหลักสูตร ดังนั้นจึงต้องมีบทบาทที่สำคัญ คือบทบาทของครูในการนำหลักสูตรไปสู่การจัดประสบการณ์ กล่าวคือ ครูต้องมีความเข้าใจหลักสูตร สามารถนำหลักสูตรไปจัดประสบการณ์ได้สอดคล้องกับพัฒนาการโดยการจัดประสบการณ์จะไม่แยกเป็นรายวิชา แต่จะจัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ ต้องมีความยืดหยุ่น และหลากหลาย ตรงกับความสนใจของเด็ก โดยที่เด็กจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ครูจะต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่เด็ก

การจัดประสบการณ์ ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้จัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนโดยการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ จัดทำสื่อและเอกสารประกอบการจัดประสบการณ์ และจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน (outdoor) ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) กล่าวว่า บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตร ครูอนุบาลจะต้องคอยให้ความช่วยเหลือและนำเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยการเรียนรู้ร่วมกันกับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง รวมทั้งครูอนุบาลจะต้องมีการจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนโดยการใช้นวัตกรรมต่างๆ เช่น การเรียนการสอนแบบโครงการ (project approach) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและเต็มตามศักยภาพ

การจัดสภาพแวดล้อมครูอนุบาลจะต้องจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในชั้นเรียนและภายนอกชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) และ Beaty (1996) ได้กล่าวถึงบทบาททั่วไปของครูอนุบาลไว้ว่า ครูอนุบาลจะต้องจัดสภาพแวดล้อม ประสิทธิภาพ และกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก กิจกรรมที่จัดสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก โดยจัดสื่ออุปกรณ์ให้เพียงพอ และเหมาะสมกับวัย และความสนใจของเด็ก

การประเมินพัฒนาการ ครูอนุบาลจะต้องมีการจัดทำแฟ้มผลงานของเด็ก สมุดรายงานประจำตัวเด็ก บัญชีเรียกชื่อ บันทึกพฤติกรรมของผู้เรียน บันทึกการเล่นกิจกรรมตามมุมระเบียบสะสม ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กนั้น ครูจะต้องประเมินจากสภาพจริง โดยใช้การสังเกตและพิจารณาผลการปฏิบัติงานของเด็ก นอกจากนั้นควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยเป็นแหล่งความรู้ให้การสนับสนุนกับโรงเรียน และที่ลัดดา นีละมณี (2524) ได้กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อเด็กอนุบาล เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก ซึ่งครูอนุบาลจะต้องประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ เป็นการประเมินในเรื่องของการวัดพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมและแก้ไขลักษณะนิสัยต่างๆ การประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็กอนุบาล ควรใช้หลายๆ วิธี คือ การสังเกต การสนทนา การตรวจผลงาน การสอบปากเปล่า และการทดสอบเป็นการประเมินผล ควรจะได้มีการบันทึกพัฒนาการเด็กเป็นระยะๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาหาแนวทางปรับปรุงวิธีเสริมความพร้อมในการเรียนอีก

การนิเทศการสอน ครูอนุบาลจะต้องมีการนิเทศการสอนภายใน และนิเทศการสอนภายนอกเพื่อเป็นการประเมินการทำงานของครูอนุบาลเองว่าได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานที่ตั้งเอาไว้หรือไม่ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงการทำงานของตัวครูอนุบาลเอง นอกจากนี้การนิเทศการสอนยังเป็นการที่ครูอนุบาลได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น ประสิทธิภาพในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ของผู้เรียน

การวิจัยในชั้นเรียน ครูอนุบาลจะต้องมีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาตัวผู้เรียนในด้านต่างๆ และเพื่อแก้ไขปัญหาที่พบกับผู้เรียน ซึ่งครูอนุบาลเองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการศึกษาเพราะครูอนุบาลเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดเมื่อผู้เรียนอยู่ที่โรงเรียน และเป็นผู้ที่สามารถสังเกตเห็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ซึ่งการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูอนุบาลนั้นจะเป็นส่วนในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ภาระงานครูอนุบาลในด้านงานพัฒนาผู้เรียนนั้น จะประกอบไปด้วยการรับผิดชอบโครงการพัฒนาผู้เรียน ที่ครูอนุบาลจะต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยจัดในรูปแบบของโครงการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ และเป็นโครงการที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสอดคล้อง

การส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการดูแลความปลอดภัย การดูแลสุขภาพ/อนามัย การดูแลโภชนาการ และการจัดกิจกรรมกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียน จะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายของผู้เรียนจากภายในสู่ภายนอก เมื่อผู้เรียนได้รับการดูแลสุขภาพ/อนามัย โภชนาการที่มีความเหมาะสมทำให้ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงแล้วก็จะเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งครูอนุบาลก็ต้องดูแลความปลอดภัย และส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านร่างกายได้อย่างเต็มที่

ด้านอารมณ์-จิตใจ ไม่ว่าจะเป็นส่งเสริมการสร้างสมาธิ การจัดกิจกรรมคำสอนตามหลักศาสนา และการอบรมคุณธรรม-จริยธรรม จะเป็นการที่ครูอนุบาลสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมทางด้านอารมณ์-จิตใจ เกิดสมาธิในการที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นเมื่ออยู่ที่โรงเรียน รวมถึงการมีความพร้อมทางด้านจิตใจในการเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต และการร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามหลักศาสนาของตนเอง

ด้านสังคม ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ การดูแลมารยาท และการดูแลการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น จะเป็นการที่ครูอนุบาลสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมทางด้านสังคม เรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคม และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เรียนรู้กฎและมารยาททางสังคม รวมถึงวันสำคัญต่างๆ

ด้านสติปัญญา ซึ่งจะเป็นในรูปแบบของกิจกรรมเสริมศักยภาพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยครูอนุบาลเป็นผู้จัดกิจกรรมเสริมศักยภาพขึ้นตามความสนใจของผู้เรียน โดยอยู่บนพื้นฐานของพัฒนาการและความเหมาะสมตามช่วงวัยในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ภาระงานครูอนุบาลในด้านงานพัฒนาตนเองนั้น จะประกอบไปด้วยการนำความรู้จากภายนอกมาพัฒนาตนเอง ซึ่งครูอนุบาลจะต้องมีการศึกษาดูงาน การอบรม/สัมมนา และการศึกษาต่อ และการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้ ซึ่งครูอนุบาลจะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนา การประกวด/นำเสนอผลงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร ที่เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และสร้างทัศนคติที่ดี เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ การเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียน

ตามที่ราศี ทองสวัสดิ์ (2528) ได้ทำการศึกษาไว้ว่า การจัดกิจกรรมที่เพิ่มพูนความรู้และทักษะในวิชาชีพให้แก่บุคลากร ซึ่งอาจทำได้โดยการ 1) ส่งเสริมให้ศึกษาต่อ โดยที่ไม่ทำให้สถานศึกษาขาดอัตรากำลังในการสอน 2) จัดนำบุคลากรไปเยี่ยมสถานศึกษาอื่น เพื่อสังเกตการสอน การจัดห้องเรียน การผลิตสื่อการสอนและอื่นๆ จากนั้นเมื่อกลับจากการเยี่ยมสถานศึกษาอื่น ก็จะมีการประชุมเพื่ออภิปรายกับสิ่งที่ได้พบเห็นและโครงการที่บุคลากรจะจัดทำต่อไปอันเป็นผลจากการเยี่ยมเยียนสถานศึกษา 3) ส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความสามารถช่วยเป็นวิทยากรแก่สถานศึกษาอื่นและเป็นพี่เลี้ยงแก่บุคลากรใหม่ในสถานศึกษาของตนเอง และ 4) สนับสนุนการรวมกลุ่มของสถานศึกษาระดับเดียวกัน สถานศึกษาปฐมวัยที่อยู่ในเขตใกล้เคียงกัน อาจรวมกลุ่มประชุม เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและนำวิทยากรใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ การรวมกลุ่มจะทำให้สะดวกในการประชุมและเชิญวิทยากรภายนอกมาบรรยายและสาธิต ทั้งยังทราบถึงความเชี่ยวชาญของบุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัยที่อยู่ในกลุ่ม

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่อรุณี หรดาล (2537) ได้กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัยสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น พื้นฐานเดิมของบุคลากร จุดมุ่งหมายของการพัฒนา ความต้องการของสถานศึกษาปฐมวัยงบประมาณหรือการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัยอาจจัดได้ 4 รูปแบบ คือ 1) การฝึกอบรม เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจหรือแนวความคิดเฉพาะเรื่อง ซึ่งสามารถทำได้ 3 วิธี คือ วิธีแรก สถานศึกษาปฐมวัยจัดเอง เพื่อพัฒนาครูปฐมวัยทั้งโรงเรียน วิธีที่สอง คือ กลุ่มโรงเรียนร่วมกันจัดขึ้นมา โดยการกำหนดหัวข้อเรื่องฝึกอบรมให้สนองต่อความต้องการและความสนใจของคณะครูปฐมวัยส่วนใหญ่ภายในกลุ่มเดียวกัน และวิธีที่สาม คือ การเข้าร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ สิ่งสำคัญที่ผู้จัดการฝึกอบรมจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ วิทยากรที่เชิญมาให้ความรู้ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน และเป็นผู้ที่คณะครูเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมมีความเชื่อถือ ศรัทธา จึงจะทำให้การฝึกอบรมบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ 2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการให้ความรู้และแนวคิด ควบคู่ไปกับการให้บุคลากรได้ลงมือปฏิบัติ การพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีนี้จะช่วยให้บุคลากรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติได้จริงเพราะได้ฝึกปฏิบัติขณะที่เข้าประชุม 3) การศึกษาดูงาน เป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ศึกษาเทคนิคและวิธีปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัยอื่นที่มีผลงานดีเด่น และเป็นที่ยอมรับของบุคคลในวงวิชาการการศึกษาปฐมวัย การศึกษาดูงานนี้ส่วนมากจะให้คณะครูไปกันเป็นกลุ่ม และ 4) การศึกษาต่อ เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรที่จะช่วยให้บุคลากรได้รับทั้งความรู้ ความสามารถและแนวความคิดใหม่ๆ รวมทั้งได้เพิ่มวุฒิการศึกษาด้วย ซึ่งภาระงานครูอนุบาลในด้านงานพัฒนาตนเองนั้นจะเป็นภาระงานที่เปิดโอกาสให้ครูอนุบาลได้

พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองในด้านต่างๆ เพื่อที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนของตนเองต่อไป

ภาระงานครูอนุบาลในด้านงานสร้างความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น จะประกอบไปด้วยการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ซึ่งครูอนุบาลจะต้องมีการจัดการประชุมผู้ปกครอง การส่งข่าวสารถึงผู้ปกครอง การจัดตั้งคณะกรรมการชั้นเรียน และช่วยเหลือผู้ปกครองตามความจำเป็น ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ได้กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของครูชั้นอนุบาลไว้ว่า บทบาทต่อผู้ปกครอง พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเลี้ยงดูอบรมเด็กที่บ้าน เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทางโรงเรียน ครูและพ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องทำงาน ประชาสัมพันธ์ และให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยครูจะต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ดังนี้ 1) ติดต่oprะสานงานกับผู้ปกครอง โดยพบปะเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน ปรีกษาหารือในรูปแบบของกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อยเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างเสริมและพัฒนาเด็ก จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ 2) เชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจะเกิดประสิทธิภาพผลสูงสุด เมื่อผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก ดังนั้นครูควรเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ มีประสบการณ์มาร่วมกิจกรรมกับเด็กที่โรงเรียนบ้าง เช่น เล่นดนตรี แสดงงานศิลปะต่างๆ จัดทำอาหารกลางวัน และอาหารเสริมให้แก่เด็ก ตลอดจนร่วมในการศึกษานอกสถานที่และร่วมงานในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก เป็นต้น และ 3) ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ครูอนุบาลต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองด้วย เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเหมาะสมกับวัยของเด็กและถูกต้องตามหลักวิชาการ ครูควรจัดทำสรุปพัฒนาการของเด็กรายงานให้ผู้ปกครองได้ทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็กเป็นระยะๆ จัดป้ายนิเทศและจัดนิทรรศการเกี่ยวกับเด็ก ตลอดจนจัดทำจดหมายข่าวถึงผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กกับทางโรงเรียนอยู่เสมอ

การสร้างความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งครูอนุบาลจะต้องมีการจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และช่วยเหลือชุมชนตามความจำเป็น เพราะชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาในโรงเรียนจะต้องอิงกับบริบททางสังคม ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการเรียนรู้กับผู้เรียน ซึ่งครูอนุบาลสามารถสร้างความร่วมมือกับชุมชน โดยการจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนั้นครูอนุบาลยังจะต้องช่วยเหลือชุมชนตามความจำเป็นเพื่อเป็นการเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปได้อย่างสูงสุด

การสร้างความร่วมมือกับผู้ร่วมงาน ซึ่งครูอนุบาลจะต้องมีการจัดประชุมเพื่อประสานความร่วมมือกับผู้ร่วมงาน และช่วยเหลือผู้ร่วมงานตามความจำเป็น เพราะผู้ร่วมงานเป็นอีกบุคคลหนึ่งซึ่งมีความใกล้ชิดในการปฏิบัติงานของครูอนุบาล เปรียบเสมือนได้กับผู้ร่วมคิด ผู้ร่วมปฏิบัติ ครูอนุบาลจึงต้องมีการสร้างความร่วมมือกับผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ครูอนุบาลยังจะต้องช่วยเหลือผู้ร่วมงานตามความจำเป็นในบางครั้ง เพื่อเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติงานของเพื่อนบุคลากรอีกด้วย

การสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษา ซึ่งครูอนุบาลจะต้องเป็นบุคลากรที่ส่งเสริมนโยบายของสถานศึกษา และช่วยเหลือสถานศึกษาตามความจำเป็น จากการศึกษาที่ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้ดำเนินนโยบายของสถานศึกษาไปปฏิบัติโดยตรง ฉะนั้นครูอนุบาลจึงมีภาระในการเป็นผู้ส่งเสริมนโยบายของสถานศึกษาตามที่ได้กำหนดมา เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน การจัดการ ประสพการณ์การเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนให้มีความสอดคล้องและต่อเนื่องกันในทุกระดับชั้น นอกจากนี้จากนี้ครูอนุบาลยังจะต้องช่วยเหลือสถานศึกษาตามความจำเป็นในบางโอกาสที่สถานศึกษาขอความร่วมมือมาเพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 ความคิดเห็นของครูอนุบาลต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน

ครูอนุบาลในโรงเรียนรันทนารตต่างมีความคิดเห็นว่าการที่โรงเรียนมีการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนส่งผลให้ภาระงานของครูอนุบาลในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษานั้นตัวครูเองจะต้องมีการเตรียมตัวในการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครองและชุมชน รวมไปถึงกระบวนการในการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ทิตินา แชมมณี และคณะ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิรูปการเรียนรู้มีความหมายครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแนวคิดและการกระทำของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่เป็นประโยชน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดีตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

2.1 ปัจจัยเกื้อหนุนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการทำงานของครูอนุบาล

นโยบายของโรงเรียน และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวผู้ปฏิบัติงานหรือตัวครูอนุบาลเองเพราะนโยบายของโรงเรียน และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารจะเป็นแนวที่กำหนดให้การทำงานของครูอนุบาลแต่ละคนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการจัดการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน ซึ่งถ้าโรงเรียนมีนโยบายที่ดีสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและต่อเนื่อง และผู้บริหารของโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลแล้วก็จะสนับสนุนทั้งบุคลากรและผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก

การบริหารจัดการ ซึ่งประกอบไปด้วยการวางโครงสร้างงานที่เป็นระบบของโรงเรียนนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งจะเกื้อหนุนให้การทำงานของครูอนุบาลในโรงเรียนประสบความสำเร็จ เพราะเมื่อโรงเรียนมีการวางโครงสร้างงานและการบริหารจัดการที่เป็นระบบแล้วก็จะเอื้ออำนวยให้การปฏิบัติงานของครูเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกันทั้งบุคลากรในระดับชั้นเดียวกัน และบุคลากรระดับต่างๆ ในโรงเรียน

การพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวผู้ปฏิบัติงานหรือตัวครูอนุบาลเองซึ่งตัวครูอนุบาลเองก็ต้องพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อให้เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ หมั่นศึกษาค้นคว้า และมีเทคนิคการสอนใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) กำหนดไว้ว่า การจัดครูเข้าสอนจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน บรรจุเข้าเป็นครูประจำชั้น ซึ่งมีหลักการที่สอดคล้องคือครูอนุบาลต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความสามารถในการสอน ปรับตัวได้ดี มีความรู้และจิตวิทยาเด็ก มีความสามารถในการปกครองนักเรียน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เล่านิทานเก่ง และยังเป็นผู้หมั่นศึกษาค้นคว้า หาความรู้เทคนิคใหม่ๆ อยู่เสมอ รวมทั้งมีความสามารถในการปรับบรรยากาศภายในห้องและนอกห้องเรียนได้ดี นอกจากนี้เจตคติต่อการปฏิบัติงานของครูอนุบาล จากการศึกษาวิจัยพบว่าความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงานนั้น มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาล ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กำหนดไว้ว่า ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาและมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก

ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี โดยผู้ปกครองและชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วม และให้การสนับสนุนการดำเนินงานและการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับที่ศึกษา แชมมณี และคณะ (2545) กล่าวว่า การปฏิรูปการเรียนรู้มีความหมายครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแนวคิดและการกระทำของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน

2.2 การวางแผนในการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ความพร้อมในการปฏิบัติงาน การวางแผนในการปฏิบัติงาน การส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถ ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวผู้ปฏิบัติงานหรือตัวครูอนุบาลเองให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะเป็นการที่ตัวครูอนุบาลได้นำความรู้ความสามารถมาใช้ และได้แสดงออกถึงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ในการปฏิบัติงาน ถ้าตัวครูอนุบาลเองมีความพร้อมมีการวางแผนที่ดีในการปฏิบัติงาน งานที่ออกมา ก็ย่อมจะประสบผล และเป็นไปตามแผนการที่ได้วางเอาไว้ ซึ่งครูอนุบาลควรจะได้รับ การสนับสนุนการปฏิบัติงานและการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถจากสถานศึกษา เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงานนั้น มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาล ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กำหนดไว้ว่า ครูอนุบาลจะต้องเป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาและมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก

2.3 การส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานครูอนุบาลของโรงเรียนและผู้บริหาร

โรงเรียนและผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาล ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมในด้านการดำเนินงานที่โรงเรียนและผู้บริหารจะต้องมีแนวคิดและนโยบายในการที่จะสนับสนุนการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลตามรูปแบบการดำเนินงานตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และเรื่องของจิตใจที่โรงเรียนและผู้บริหารเป็นส่วนที่จะสร้างแรงใจ และกำลังใจในการส่งเสริมการปฏิบัติภาระงานของครูอนุบาลให้ประสบความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ในระยะเริ่มต้นของการทำวิจัยผู้วิจัยเข้าสนามโดยได้ตรวจสอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสังเกตและตั้งคำถามในการวิจัย แต่เมื่อเข้าสังเกตและเก็บข้อมูลในสนามวิจัยได้ระยะหนึ่ง ผู้วิจัยควรทบทวนข้อมูลที่ได้จากสนามและตั้งข้อสังเกต ข้อสมมติฐานโดยไม่มียึดติดกับกรอบแนวคิดทฤษฎีเดิมๆ เท่านั้น

2. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยต้องสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ในโรงเรียนที่เข้าไปศึกษาเสมือนเป็นบุคลากรคนหนึ่ง ในโรงเรียนเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและความไว้วางใจ และจะต้องจัดเวลาในการเข้าไปศึกษาวิจัยที่นานเพียงพอต่อความเข้าใจในสภาพของโรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และควรทุ่มเทเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาตลอดระยะเวลาที่อยู่ในสนามทันที

3. การศึกษาวิจัยในเรื่องของภาระงานครูอนุบาลในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ควรมีการศึกษาภาระงานครูในโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนที่อยู่สังกัดอื่นๆ ด้วย เพื่อให้เกิดความครอบคลุม และสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูอนุบาลในสังกัดต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. หน่วยงานหรือสถานศึกษาจะมอบหมายภาระงานให้บุคลากรครูปฏิบัตินั้น ควรคำนึงถึงความพร้อม และความเหมาะสมในด้านต่างๆ ของตัวบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานของบุคลากรอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

2. หน่วยงานหรือสถานศึกษา ควรจะต้องมีการใช้ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยต่างๆ ในเรื่องของภาระงานครูอนุบาลในการวางแผนการอบรมครู เพื่อให้ครูเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติภาระงานตามหน้าที่ต่างๆ ของครูอนุบาล

3. หน่วยงานหรือสถานศึกษารวมทั้งครูอนุบาล สามารถใช้ข้อมูลเกี่ยวกับภาระงานของครูอนุบาลประกอบการตัดสินใจในการวางแผน กำหนดนโยบายในการจัดการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูอนุบาลได้อย่างเหมาะสม

4. หน่วยงานหรือสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนในหน่วยงาน/สถานศึกษาของตนให้ประสบผลสำเร็จได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิติมา บริดีดีติก. 2532. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร:

อักษรอาชีพพัฒนา.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2529. คู่มือการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สำนักนายกรัฐมนตรี. 2523. การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร: เอรಾವัด.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543. ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

คณอง ตนเล็ก. 2534. ความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียนและสถานที่ที่เป็นจริงของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์. 2543. อนุบาลแห่งความรัก. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการงานวิจัยและพัฒนาอนุบาลศึกษา ฝ่ายการศึกษาในโรงเรียนของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ.

เจียมจิตร มะลิรส. 2547. การดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนที่ดัดสรรในโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชุติมา ลวสุตานันท์. 2524. การศึกษาสมรรถภาพครูอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แหมมณี. 2544. รายงานวิจัยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน: การศึกษาพหุกรณี. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)

ทิตนา แหมมณี และคณะ. 2544. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน: การศึกษาพหุกรณี. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ทีศนา แหมมณี และคณะ. 2544. คู่มือการจัดทำและดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. (อัดสำเนา)
- ทีศนา แหมมณี และคณะ. 2545. กระบวนการเรียนรู้: ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ทีศนา แหมมณี และคณะ. 2547. การวิจัยและพัฒนารูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทีศนา แหมมณี และภาษิต ประมวลศิลป์ชัย, บรรณาธิการ. 2547. การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน: ประสบการณ์และกลยุทธ์ของนักวิชาการในการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. 2525. บทบาทของครูต่อชุมชน. เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษากับชีวิตและชุมชน. หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระ รุญเจริญ และคณะ. 2545. การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ชั่วฟ้าไฟ.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช. 2544. การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน. เอกสารเผยแพร่ในโครงการพร. ลำดับที่ 02. หน่วยประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเยี่ยม จิตรดอน. 2520. คู่มือครูเด็กวัยก่อนเกณฑ์บังคับ. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. 2546. ครูไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการ 6 (กรกฎาคม): 52-56.
- เบญจา แสงมลิ. 2522. วิชาอนุบาลและเด็กเล็ก. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.
- เบญจา แสงมลิ. 2529. การจัดศูนย์และโรงเรียนปฐมวัยศึกษา. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดศูนย์และโรงเรียนปฐมวัยศึกษา. หน่วยที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. 2545. ทำไมปฏิรูปการศึกษาต้องทำทั้งระบบ. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.
- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์. 2530. รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินระบบการสอนทางไกลประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของผู้จบการศึกษา. (ม.ป.ท.): ศูนย์วิจัยและพัฒนาระหว่างชาติ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2541. การนิเทศการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- เปลื้อง ณ นคร. 2525. พจนานุกรมฉบับทันสมัยเล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- พนัส หันนาคินทร์. 2529. หลักการบริหารโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร:
วัฒนาพานิช
- มยุรีย์ เขียวฉอ่อน. 2541. การประเมินความต้องการจำเป็นด้านทักษะพื้นฐานของครูอนุบาล
โดยใช้การวิเคราะห์งาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาวิจัยการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพิน จายะภูมิ. 2533. การศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นสังกัด
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระพี สาคริก. 2529. การแสวงหาและพัฒนาเอกลักษณ์ของสถาบันวิชาชีพครู. เอกสารสรุปการ
ประชุมเชิงวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู. (อัดสำเนา)
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2530. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์.
- ราศี ทองสวัสดิ์. 2528. การบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาปฐมวัย. เอกสารการสอนชุดวิชา
การจัดศูนย์และโรงเรียนปฐมวัยศึกษา, หน่วยที่6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช.
- ราศี ทองสวัสดิ์. 2529. การจัดประสบการณ์ขั้นเด็กเล็กและการศึกษาดูงาน. เอกสารชุดอบรม
บุคลากรทางการศึกษาก่อนประถมศึกษา, หน่วยที่6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- ลัดดา นิลละมณี. 2524. คุณลักษณะและพฤติกรรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย. เอกสาร
การสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอน, หน่วยที่8. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ลัดดา นิลละมณี. 2531. คู่มือครูอนุบาล นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาศูนย์การเรียนรู้
กิจกรรมเสรีระดับเด็กวัยก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488. : แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่2)พ.ศ.2495 (ฉบับที่3)พ.ศ.2509 (ฉบับที่4)พ.ศ.2519 (ฉบับที่5)พ.ศ.2521
(ฉบับที่6)พ.ศ.2523,2531. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (อัดสำเนา)
- วันดี วุฒิโกศ. 2522. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลในทัศนะของครูใหญ่และผู้ปกครอง
ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วาณี เอี่ยมศรีทอง. 2529. การดำเนินงานนิเทศการฝึกสอนในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: การศึกษาเฉพาะกรณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชากร, กรม. 2540. คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศึกษานิเทศกร, กระทรวง. 2544. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ศึกษานิเทศกร, กระทรวง. 2546. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สาลี เหมือนสกุล. 2534. แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของไทยในปี พุทธศักราช 2544. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา มาศดิตถ์. 2532. ครูที่พึงประสงค์. วารสารการศึกษาแห่งชาติ 23 (กุมภาพันธ์ – มีนาคม): 6.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2535. สมบัติพิพจน์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรวิทย์ นาคกรรพ. 2547. รายงานสภาวะการศึกษาไทยต่อประชาชนปี 2546: ผ่านปฏิรูป. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อรุณี หวดาล. 2537. ผู้ปกครองกับการจัดการศึกษาปฐมวัย. ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมศึกษา, หน่วยที่ 13. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อุทัย ธีรญาโต. 2531. หลักการบริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Beaty, J. J. W. 1996. Skills for preschool teachers. 5th ed. New York: Merrill.
- Castetter, W.B. 1992. The Personnel Function in Education Administration. New York: Macmillian.
- DeVries, R.,J.Haney, and B.Zan. 1991. A manual for coding teacher's enacted interpersonal understanding. Iowa: University of Northern Iowa.
- Mallally, L.J., and Duffy, N.V. 1978. The Gold of Faculty Development Improving Instruction. Improving College and University Teaching 26(spring): 18-19.

Swansburg, R. C. 1968. Inservice Education. New York: G.D. Putmen Son.

Tannenbaum, R.J., & Rosenfeld, M. 1994. Job analysis for teacher competency testing: Identification of basic skills important for all entry – level teacher. Educational and Psychological Measurement 52(2): 199-211.

The World Book Encyclopedia. 1980. J-K Vol.11. Chicago: World Book – Child Crafts International.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. การปฏิรูปการศึกษา: วาระแห่งชาติจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สู่การปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ที่จะพาประเทศพ้นวิกฤต. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- จริยาภรณ์ สกุลพราหมณ์. 2539. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูอนุบาลที่ใช้แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาติรี สำราญ. 2544. เตรียมตัวครู...สู่การประกันคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- ชาย โพธิ์สิตา. 2547. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทิศนา แคมมณี. 2544. แนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้: ข้อค้นพบจากการศึกษาพหุกรณี. วารสารครูศาสตร์ 1 (กรกฎาคม-ตุลาคม): 87-122.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2545. รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการนำร่องระดับชาติ กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้: การประเมินและการประกัน. เอกสารโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ลำดับที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- เบญจวรรณ ศิริพรชัยกุล. 2543. การศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาเทคนิคการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. 2545. ปัญหปฏิรูปการศึกษา แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- วัชรินทร์ ดีทอง. 2537. การศึกษาการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา. 2544. ปฏิรูปการศึกษา: ก้าวอย่างมั่นใจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.

- สมพักตร์ สันติพงศ์ศักดิ์. 2543. การศึกษาการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามนโยบาย
ปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด
ฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2540. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2545. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

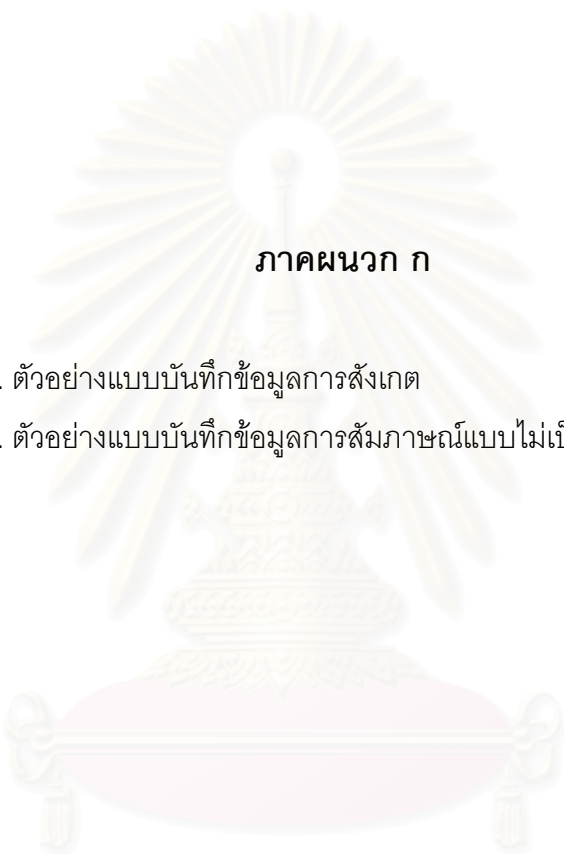
- Charles, B.M., and Lynn, K.M. 1995. The Professional Educator: a new introduction to
teaching and schools. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Edgington, M. 1998. The nursery teacher in action: teaching 3, 4 and 5-year-olds.
2nd ed. London: Paul Chapman Publishing.
- Laboratory for Student Success. 2001. School development program. Available from:
<http://www.reformhandbook-lss.org> [2004, November 15]
- McChesney, J. 1998. Whole-school reform. Available from:
<http://www.ed.gov/databases/ERIC-Digests/ed427388.html> [2004, November 15]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

1. ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลการสังเกต
2. ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

แบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....

ประเด็นการสัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

เวลาเริ่ม-สิ้นสุดการสัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

.....(ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์) .....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

1. ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลในรูปแบบบันทึกข้อมูลการสังเกต
2. ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ด้วยการลงรหัส
3. ตัวอย่างแบบแผนย่อของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้
4. ตัวอย่างแบบแผนย่อที่มีการจัดกลุ่มและกำหนดชื่อแบบแผนใหญ่
5. ตัวอย่างแบบแผนใหญ่และแบบแผนย่อประกอบความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้
6. ตัวอย่างการสรุปแบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลการสังเกต

แบบบันทึกข้อมูลการสังเกต

ชื่อผู้ถูกสังเกต	คุณครูแดง
วัน/เดือน/ปี ที่สังเกต	10/06/48
เวลาเริ่ม-สิ้นสุดการสังเกต	07.30 – 08.00 น.
สถานที่สังเกต	ห้องอนุบาล 1/1

คุณแม่พาชั้นนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มชั้นนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกชั้นนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องให้ คุณครูแดงจึงอุ้มชั้นนี้เข้ามาถอดและพูดบอกกับชั้นนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้ถอดกันเลยไหนชั้นนี้มาให้คุณครูถอดหน่อยซิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน ชั้นนี้ให้คุณครูแดงหอมแก้ม คุณครูแดงถอดชั้นนี้ไว้ แล้วคุยกับผู้ปกครองต่อรวมทั้งคุณแม่ของชั้นนี้ด้วย จนกระทั่งเพลงโรงเรียนดังขึ้นเพื่อให้เด็กๆ เตรียมตัวไปเข้าแถวเคารพธงชาติ คุณครูแดงให้เด็กๆ ไปเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย โดยคุณครูแดงและพี่ใจคอยช่วยเหลือเด็กบางคนที่ยอดกางเกงเอง หรือล้างกันเองไม่ได้ หลังจากนั้นจึงให้เด็กๆ มาเข้าแถวเป็น 2 แถวหญิง-ชาย คุณครูแดงพาเด็กๆ ลงบันไดไปเข้าแถวหน้าเสาธงโดยคุณครูแดงเดินนำแถว และพี่ใจคอยดูแลให้เด็กเดินลงบันไดอย่างปลอดภัย และคอยตักเตือนเวลาเด็กๆ กระโดดลงชั้นบันได หรือเดินคุยกันในแถว เมื่อเดินลงไปถึงลานหน้าเสาธงแล้วคุณครูแดงและพี่ใจจึงช่วยกันจัดแถวเด็กๆ ให้เป็นระเบียบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ด้วยการลงรหัส

ชื่อคุณครู   คุณครูแดง
วัน/เดือน/ปี   10/06/48
เวลา   07.30 – 08.00 น.

▲ การแสดงความรักความอบอุ่น

(คุณแม่พาชั้นนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มชั้นนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกชั้นนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องไห้ คุณครูแดงจึงอุ้มชั้นนี้เข้ามากอดและพูดบอกกับชั้นนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้ออกกันเลยไหนชั้นนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยสิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน ชั้นนี้ให้คุณครูแดงหอมแก้ม คุณครูแดงกอดชั้นนี้ไว้)

■ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

(แล้วคุยกับผู้ปกครองต่อรวมทั้งคุณแม่ของชั้นนี้ด้วยจนกระทั่งเพลงโรงเรียนดังขึ้นเพื่อให้เด็กๆ เตรียมตัวไปเข้าแถวเคารพธงชาติ)

● การดูแลสุขภาพและอนามัย

(คุณครูแดงให้เด็กๆ ไปเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย โดยคุณครูแดงและพี่ใจคอยช่วยเหลือเด็กบางคนที่ถอดกางเกงเอง หรือล้างก้นเองไม่ได้)

★ การดูแลความปลอดภัย

(หลังจากนั้นจึงให้เด็กๆ มาเข้าแถวเป็น 2 แถวหญิง-ชาย คุณครูแดงพาเด็กๆ ลงบันไดไปเข้าแถวหน้าเสาธงโดยคุณครูแดงเดินนำแถว และพี่ใจคอยดูแลให้เด็กเดินลงบันไดอย่างปลอดภัย และคอยตักเตือนเวลาเด็กๆ กระโดดลงชั้นบันได หรือเดินคุยกันในแถว เมื่อเดินลงไปถึงลานหน้าเสาธงแล้วคุณครูแดงและพี่ใจจึงช่วยกันจัดแถวเด็กๆ ให้เป็นระเบียบ)

ความหมายของสัญลักษณ์

- ▲ การแสดงความรักความอบอุ่น
- การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง
- การดูแลสุขภาพและอนามัย
- ★ การดูแลความปลอดภัย

ตัวอย่างแบบแผนย่อของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

ครูคนที่ 1

ชื่อครู คุณครูแดง

แบบแผนย่อความหมายของภาระงาน	พฤติกรรม/แนวคิด
<p>- แสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก</p> <p>- ปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ</p> <p>- สร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ</p>	<p>- เด็กทุกคนต้องการความรักความอบอุ่นอยู่แล้ว ไม่ว่าจะจากพ่อแม่ จากครู จากคนรอบข้าง ตอนอยู่ที่บ้านก็เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ แต่พอเด็กมาโรงเรียนก็เป็นหน้าที่ของครูที่จะทำให้เด็กรู้สึกดี อบอุ่นปลอดภัยเมื่ออยู่กับเราที่โรงเรียน (10.06.48)</p> <p>- คุณแม่พาฉันนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มฉันนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกฉันนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องให้ คุณครูแดงจึงอุ้มฉันนี้เข้ามากอดและพูดบอกกับฉันนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนฉันนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยซิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน (10.06.48)</p> <p>- คุณครูแดงรับจอยมาจากคุณแม่ที่อุ้มมาส่ง จอยร้องให้คุณครูแดงจึงชวนจอยคุยว่าเมื่อเข้าจอยรับประทานอะไรเป็นอาหารเช้า และคุณครูแดงก็เล่าให้จอยฟังว่าเมื่อเข้าคุณครูแดงรับประทานข้าวกับไข่เจียวเป็นอาหารเช้า คุณครูแดงถามจอยว่าจอยชอบรับประทานไข่เจียวไหม จอยพยักหน้าเป็นคำตอบ คุณครูแดงจึงถามจอยต่อว่าเดี๋ยววันหลังเรามาทำ cooking ไข่เจียวกันดีไหม จอยเริ่มร้องไห้หน่อยลงและพยักหน้าเป็นคำตอบอีกครั้ง (08.06.48)</p>

ตัวอย่างแบบแผนย่อของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้ (ต่อ)

ครูคนที่ 2

ชื่อครู คุณครูอ้อย

แบบแผนย่อความหมายของภาระงาน	พฤติกรรม/แนวคิด
<p>- แสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก</p> <p>- ปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ</p> <p>- สร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ</p>	<p>- การดูแลเด็กๆ ในอนุบาลเราไม่ได้ดูแลเหมือนเขาเป็นลูกศิษย์ แต่เราต้องดูแลเขาเหมือนลูก น้อง หลาน เหมือนคนในครอบครัวดูแลลูกหลานตัวเอง แต่ปลูกฝังให้เขารู้หน้าที่ด้วยว่าเขาเป็นนักเรียนมีหน้าที่อะไร ค่อยข้างละเอียด ใกล้ชิด อบอุ่น เพราะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพราะเขาเพิ่งมาจากครอบครัว จะได้มีความรู้สึกที่ดีกับเราและโรงเรียน (16.06.48)</p> <p>- คุณครูอ้อยนั่งทำงานอยู่ที่โต๊ะของตนเองในขณะที่เด็กๆ นอนพักกลางวัน สักพักก็พักจากที่นอนเดินมาหาคุณครูอ้อย เรียก “คุณครูอ้อยๆ” คุณครูอ้อยจึงถามกลับไปว่า “มีอะไร ลูกน้องอีฟ เป็นอะไรไปคะ” อีฟจึงบอกคุณครูอ้อยว่าปวดปัสสาวะ คุณครูอ้อยลุกขึ้นจากโต๊ะ พาอีฟเดินไปที่หน้าห้องน้ำ และช่วยอีฟถอดกางเกงออก (17.06.48)</p> <p>- พี่เลี้ยงอ้อมหนึ่งมาส่งที่แถวโดยเมื่อมาถึงแถวแล้วพี่เลี้ยงก็ปล่อยให้หนึ่งลง หนึ่งเริ่มทำท่าจะร้องไห้ ในขณะนั้นคุณครูอ้อยกำลังเดินดูความเรียบร้อยของเด็กภายในแถวอยู่ เมื่อคุณครูอ้อยเห็นว่าพี่เลี้ยงพาหนึ่งมาส่งคุณครูอ้อยจึงเดินเข้าไปหาและรับหนึ่งมาจากพี่เลี้ยงโดยการอ้อม หนึ่งจึงยอมผละออกมาจากพี่เลี้ยงแต่ยังคงร้องไห้อยู่คุณครูอ้อยอ้อมหนึ่งไว้สักพักพอเห็นว่าหนึ่งเริ่มหยุดร้องไห้แล้วจึงให้หนึ่งลงยืนแต่คุณครูอ้อยยังคงยืนอยู่ข้างๆ กับหนึ่ง จนคุณครูอ้อยเห็นว่าหนึ่งหยุดร้องไห้แล้วคุณครูอ้อยจึงเดินดูความเรียบร้อยภายในแถวต่อไป (14.06.48)</p>

ตัวอย่างแบบแผนย่อย่อที่มีการจัดกลุ่มและกำหนดชื่อแบบแผนใหญ่

แบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

1. ผู้เป็นเสมือนแม่

1.1 ความรักความอบอุ่น

- แสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก
- ปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ

1.2 ความไว้วางใจ

- สร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ

1.3 ความใส่ใจ

- ใส่ใจในรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก โดยการสังเกตหรือการสอบถามพูดคุย

1.4 ความจริงใจ

- แสดงให้เห็นว่ารักเด็กทุกคนอยู่เสมอและเท่าเทียมกัน

1.5 ความใกล้ชิด

- สร้างให้เด็กรู้สึกที่ตนเองได้รับความสำคัญ

2. ผู้เฝ้าระวัง

2.1 ความปลอดภัย

- ดูแลเด็กให้อยู่ในสายตาของตนเองเสมอ

3. ผู้ส่งเสริม

3.1 สุขภาพและอนามัย

- สอนและคอยชี้แนะเด็กเรื่องสุขภาพอนามัยของตนเอง
- ให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ

3.2 อาหารและโภชนาการ

- ดูแลการรับประทานอาหารของเด็กให้ครบตามหลักโภชนาการ
- ดูแลสุขนิสัยในการรับประทานอาหารของเด็ก

3.3 การเรียนรู้

- จัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการ

3.4 ความสัมพันธ์

- เป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ตัวอย่างแบบแผนย่อที่มีการจัดกลุ่มและกำหนดชื่อแบบแผนใหญ่ (ต่อ)

แบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

4. ผู้แก้ไข

4.1 พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก

- เป็นผู้คอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก

4.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก

- สังเกตและให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กตามความเหมาะสม

**ตัวอย่างแบบแผนใหญ่และแบบแผนย่อยประกอบความหมายของภาระงาน
ครูอนุบาลตามการรับรู้**

แบบแผนความหมายของภาระงาน	พฤติกรรม/แนวคิด
<p>1. ผู้เป็นเสมือนแม่</p> <p>1.1 ความรักความอบอุ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - แสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก - ปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ <p>1.2 ความไว้วางใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ <p>1.3 ความใส่ใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใส่ใจในรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับตัวเด็ก โดยการสังเกตหรือการสอบถามพูดคุย 	<ul style="list-style-type: none"> - การดูแลเด็กๆ ในอนุบาลเราไม่ได้ดูแลเหมือนเขาเป็นลูกศิษย์ แต่เราต้องดูแลเขาเหมือนลูก น้อง หลาน เหมือนคนในครอบครัวดูแลลูกหลานตัวเอง แต่ปลูกฝังให้เขารู้หน้าที่ด้วยว่าเค้าเป็นนักเรียนมีหน้าที่อะไร ค่อยข้างละเอียด ใกล้ชิด อบอุ่น เพราะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพราะเขาเพิ่งมาจากครอบครัว จะได้มีความรู้สึกที่ดีกับเราและโรงเรียน (16.06.48) - คุณแม่พาฉันเข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มฉันนี้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกฉันนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องให้ คุณครูแดงจึงอุ้มฉันนี้เข้ามากอดและพูดบอกกับฉันนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนฉันนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยสิ ขอหอมแก้มทีหนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน (10.06.48) - พี่เลี้ยงอุ้มหนึ่งมาส่งที่แถวโดยเมื่อมาถึงแถวแล้วพี่เลี้ยงก็ปล่อยให้หนึ่งลง หนึ่งเริ่มทำท่าจะร้องให้ ในขณะที่นั้นคุณครูอ้อยกำลังเดินดูความเรียบร้อยของเด็กภายในแถวอยู่ เมื่อคุณครูอ้อยเห็นว่าพี่เลี้ยงพาหนึ่งมาส่งคุณครูอ้อยจึงเดินเข้าไปหาและรับหนึ่งมาจากพี่เลี้ยงโดยการอุ้ม หนึ่งจึงยอมผละออกมาจากพี่เลี้ยงแต่ยังคงร้องให้อยู่ คุณครูอ้อยอุ้มหนึ่งไว้สักพักพอเห็นว่าหนึ่งเริ่มหยุดร้องให้แล้วจึงให้หนึ่งลงยืนแต่คุณครูอ้อยยังคงยืนอยู่ข้างๆ กับหนึ่ง จนคุณครูอ้อยเห็นว่าหนึ่งหยุดร้องให้แล้วคุณครูอ้อยจึงเดินดูความเรียบร้อยภายในแถวต่อไป (14.06.48) - พี่ว่าการที่เราเป็นครูเด็กเล็กเราจะต้องใส่ใจ สนใจเขามากๆ นะ พี่ว่าเด็กรู้สึกได้ ตัวผู้ปกครองเองก็ดูออกว่าครูคนไหนใส่ใจ สนใจลูกของเขา แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะรักใคร่มากกว่าใครนะ เราต้องคิดว่าทุกคนคือลูกของเราหมดคนไหนจะดี๊ คนไหนจะชน คนไหนจะน่ารัก แต่เราเป็นครูเราก็ต้องรักเด็กของเราให้เท่ากัน ใส่ใจกับเด็กทุกๆ คน ดูว่าวันนี้เป็นอย่างไรบ้าง วันนี้ใครตัวร้อน วันนี้ใครปวดหัว เราเป็นครูเราต้องรู้ (01.08.48)

**ตัวอย่างแบบแผนใหญ่และแบบแผนย่อยประกอบความหมายของภาระงาน
ครูอนุบาลตามการรับรู้ (ต่อ)**

แบบแผนความหมายของภาระงาน	พฤติกรรม/แนวคิด
<p>1.4 ความจริงใจ</p> <p>- แสดงให้เห็นว่ารักเด็กทุกคนอยู่เสมอและเท่าเทียมกัน</p> <p>1.5 ความใกล้ชิด</p> <p>- สร้างให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่าได้รับความสำคัญ</p>	<p>- ครูอนุบาลจะต้องเป็นคนที่ใจเย็น ดูแลเด็กอย่างทั่วถึง ดูแลเด็กได้ทุกคน รักเด็กทุกคนอย่างจริงจังจริงๆ ไม่ใช่แบ่งว่าชอบเด็กคนไหน ไม่ชอบเด็กคนไหน ไม่ได้ ครูอนุบาลจะต้องเอาใจใส่เด็กมากกว่าครูระดับอื่น เพราะเรามีโอกาสใกล้ชิดกับเด็กมากกว่าทางครูประถมมัธยม (13.07.48)</p> <p>- การที่เราจะสนิทกับเด็กได้ความใกล้ชิดนี้สำคัญมากเลยนะ เด็กจะไวใจเรา มีความสุขกับเรา มีความสุขเมื่ออยู่ในโรงเรียนได้ก็เพราะเด็กรู้สึกว่าตัวเองได้ใกล้ชิดกับครู ได้รับความสำคัญนี้แหละ สังเกตดี ๆ เด็กอนุบาลจะติดครูมาก บางคนนี่ถึงขนาดพอปลายปีจะต้องเลื่อนชั้นนี่ถึงขั้นร้องไห้ร้องให้เลยนะ ไม่ยอมไป เพราะติดครู (06.09.48)</p>
<p><u>2. ผู้เฝ้าระวัง</u></p> <p>2.1 ความปลอดภัย</p> <p>- ดูแลเด็กให้อยู่ในสายตาของตนเองเสมอ</p>	<p>- ครูอนุบาลเราต้องดูแลเด็กตลอดทั้งวันตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น เพราะเด็กยังเล็กจะเล่นอะไรบางที่ไม่ระวังก็อันตราย มีความรู้สึกถ้าถ้าเราก้าวเข้ามาในโรงเรียนแล้ว เราถึงโรงเรียนก็คืองานเราเริ่มแล้ว แม้กระทั่งเด็กนอนเราก็ต้องดู งานของเราคือเริ่มตั้งแต่เช้าตั้งแต่เราก้าวเข้ามาถึงโรงเรียนจนถึงเด็กหมดงานของเราถึงเสร็จ คือเด็กหนึ่งคนก็คืองานของเรา เด็กสี่สิบคนก็คืองานของเรา คือเราต้องดูแลเด็กตลอดเวลา จะเรียน จะนอน จะเล่น จะกิน จะกลับบ้าน จะอะไรก็คือต้องดูเพราะถ้าเด็กไปหัวร้างข้างแตกเข้าก็เรื่องใหญ่ บางทีพ่อแม่ไม่มารับ มารับเช้าเราก็ต้องโทรศัพท์ไป เด็กอนุบาลคือเราต้องดูแลตลอด เข้าถึงเย็นตั้งแต่รับมาจากผู้ปกครองจนส่งกลับเลย (19.08.48)</p> <p>- เรื่องความปลอดภัยต้องดูแลการเดินขึ้น-ลงบันได แม้จะมีครูเวรคอยดูแลแล้ว แต่เราก็ถือเป็นหน้าที่ของเรา เราต้องระมัดระวังด้วยเพราะเด็กเขาจะไว ต้องคอยบอกให้จับราวบันได อย่าวิ่ง อย่ากระโดด อย่าเล่นกันในแถว แล้วก็เรื่องการเดิน แม้แต่เวลานอนก็ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด (17.06.48)</p>

ตัวอย่างการสรุปแบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

สรุปแบบแผนความหมายของภาระงานครูอนุบาลตามการรับรู้

1. ผู้เป็นเสมือนแม่

1.1 ความรักความอบอุ่น

สิ่งแรกที่ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรนิกถึง และเห็นพ้องต้องกันว่าการที่ครูอนุบาลจะแสดงให้เด็กอนุบาลรู้สึกเหมือนว่าอยู่กับพ่อแม่เมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียนนั้น ก็คือการที่ครูอนุบาลจะต้องแสดงออกถึงความรักความอบอุ่นที่มีให้แก่เด็ก ครูอนุบาลจะต้องสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกอุ่นใจ เกิดความกล้า และอยากที่จะมาโรงเรียน โดยครูท่านหนึ่งได้ให้ความหมายในการสร้างความรักความอบอุ่นให้แก่เด็กอนุบาลดังนี้

“การดูแลเด็กๆ ในอนุบาลเราไม่ได้ดูแลเหมือนเขาเป็นลูกศิษย์ แต่เราต้องดูแลเขาเหมือนลูก น้อง หลาน เหมือนคนในครอบครัวดูแลลูกหลานตัวเอง แต่ปลูกฝังให้เขารู้หน้าที่ด้วยว่าเขาเป็นนักเรียนมีหน้าที่อะไร ค่อยข้างละเอียดใกล้ชิด อบอุ่น เพราะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพราะเขาเพิ่งมาจากครอบครัว จะได้มีความรู้สึกที่ดีกับเราและโรงเรียน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 16.06.48)

นอกจากนี้ครูอนุบาลโรงเรียนรัตนากรส่วนใหญ่จะใช้สรรพนามในการเรียกเด็กว่า “ลูก” และปฏิบัติต่อเด็กให้เสมือนกับตนเองเป็นพ่อแม่ของเด็กจริงๆ โดยการโอบกอดแสดงความรักต่อเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกถึงความรักความอบอุ่นที่ครูอนุบาลมีต่อตนเอง ดังลักษณะพฤติกรรมตัวอย่างของครูอนุบาลดังนี้

“คุณแม่พาชั้นนี้เข้ามาที่ห้องเรียน โดยมานั่งรวมอยู่กับคุณครูแดงและผู้ปกครองอีกท่านหนึ่งที่นั่งคุยกับคุณครูแดงอยู่ สักพักคุณแม่จึงอุ้มชั้นนี้ให้ไปนั่งที่ตักของคุณครูแดง ตอนแรกชั้นนี้ไม่ยอมทำท่าจะร้องให้ คุณครูแดงจึงอุ้มชั้นนี้เข้ามาออดและพูดบอกกับชั้นนี้ว่าวันนี้ยังไม่ได้กอดกันเลยไหนชั้นนี้มาให้คุณครูกอดหน่อยสิ ขอหอมแก้มที่หนึ่งด้วยดูซิว่าวันนี้แก้มลูกสาวคุณครูหอมแค่ไหน”

(จากการบันทึกข้อมูลภาคสนามวันที่ 10.06.48)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุชนินทร์ บัณฑิตนันท์กุล เกิดเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2523 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) ภาควิชาประถมศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2545 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี การศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546 และจบการศึกษาในปีการศึกษา 2548

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย